

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická

Odbojová činnost v okrese Semily v letech
1939–1945

Bc. Žaneta Málková

Diplomová práce

2009

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
Katedra historických věd
Akademický rok: 2008/2009

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Žaneta MÁLKOVÁ**

Studijní program: **N7105 Historické vědy**

Studijní obor: **Kulturní dějiny**

Název tématu: **Odbojová činnost v okrese Semily v letech 1939 - 1945.**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Práce se zaměří na odbojovou činnost v regionu bývalého politického okresu Semily v období od ustavení protektorátu v březnu 1939 do konce války v květnu 1945. Jejím cílem je komplexně zmapovat nekomunistický i komunistický odboj v tomto období. Práce bude vycházet především z archivních materiálů, literatury, příp. vzpomínek pamětníků.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

Brandes, Detlef: Češi pod německým protektorátem. Okupační politika, kolaborace a odboj 1939 – 1945, Praha 1999

Černý, Václav: Paměti 1938 - 1945: křik Koruny české, Brno 1992

Krajina, Vladimír: Vysoká hra, Praha 1994

Kural, Václav: Vlastenci proti okupaci: Ústřední vedení odboje domácího 1940 - 1943, Praha, 1997

Rydval, Oldřich: Semilsko v boji za svobodu 1938 – 1945, Semily 1985

Šolc, Jiří: Smrt přála statečným. Osudy doc. Vladimíra Krajiny a jeho spolupracovníků v českém domácím odboji za druhé světové války, Praha 1995

Tichý, Antonín: Nás živé nedostanou. Historie parašutistické skupiny Antimony, Liberec 1969

Uhlíř, Jan Boris: Ve stínu říšské orlice: protektorát Čechy a Morava, odboj a kolaborace, Praha 2002

Vedoucí diplomové práce:

doc. PhDr. Václav Veber
Katedra historických věd

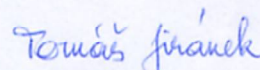
Datum zadání diplomové práce: **30. dubna 2008**

Termín odevzdání diplomové práce: **31. března 2009**

prof. PhDr. Petr Vorel, CSc.
děkan

L.S.

doc. PhDr. Tomáš Jiránek, Ph.D.
vedoucí katedry

V Pardubicích dne 30. listopadu 2008

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně.

V Pardubicích dne 29. 11. 2009

.....
Žaneta Málková

ANOTACE

Předkládaná práce se zabývá protinacistickým odbojem, a to jak demokratickým, tak i komunistickým, na území politického okresu Semily v letech 1939–1945. Snaží se postihnout vznik a vývoj odbojového hnutí na semilském okrese v období nacistické okupace na základě archivních pramenů a sekundární literatury. Práce je členěna do pěti kapitol.

První kapitola sleduje formování vojenské organizace Obrana národa na semilském okrese od jara do podzimu 1939, její spolupráci se semilskou skupinou *V boj* a napojení semilského okresu na Petiční výbor *Věrní zůstaneme*. Paralelně se také zabývá komunistickým odbojem do léta 1939.

Druhá kapitola dále zachycuje uvedené odbojové organizace od podzimu 1939 do léta 1941. V tomto období, konkrétně od zimy roku 1940 byla mohutně se rozrůstající Obrana národa postižena rozsáhlým zatýkáním. Ztratila své velitele, mnoho lidí skončilo ve vězeních i na popravištích. Širší členská základna však zůstala z větší části nedotčena. Podobně dopadla i semilská skupina kolem časopisu *V boj*, která ho na podzim 1939 a v zimě 1940 tiskla i pro Prahu. Ta byla, vzhledem k malému počtu členů, zdecimována zcela. Podobně i komunisté na semilském okrese, jejichž činnost byla v této době omezena na rozmnožování a rozšiřování *Rudého práva* a letáků, byli zatýkáním probíhajícím v jejich řadách od podzimu 1940 značně zasaženi.

Třetí kapitola sleduje odboj na semilském okrese od léta 1941 do konce roku 1943. V létě 1941 došlo k napadení Sovětského svazu Německem, čímž se výrazně změnily jak vztahy mezinárodní, tak i domácí odbojová fronta. Představitelé demokratického odboje a ilegální KSČ začali usilovat o vzájemnou spolupráci. K určité dohodě sice došlo, avšak KSČ si i nadále udržovala samostatnou politickou linii a organizační strukturu. Na semilském okrese bylo odbojové hnutí v tomto období oslabeno zásahy z let 1940–1941, rozsáhlejší činnost vyvíjeli především odbojáři na Železnobrodsku, jejichž organizace byla zatýkáním postižena nejméně. Ti také poskytovali úkryt jednomu z nejvýznamnějších představitelů domácího odbojového hnutí Vladimíru Krajinovi a spolupracovali s parašutisty z desantu Antimony.

Čtvrtá kapitola se zabývá oživením odboje na semilském okrese od jara 1944 až do předvečer povstání v květnu 1945. Na Semilsku a Železnobrodsku se od jara 1944 formovala ze zbylých členů Obrany národa rozsáhlá vojenská organizace, podléhající velitelství Alex v rámci Politicko-vojenské organizace III. oblasti – Hradec Králové. Ta spolupracovala i

s parašutisty z desantu Barium. V této době se ve zdejším kraji začaly za podpory místních obyvatel tvořit partyzánské oddíly. Jejich členy byli především uprchlíci ze zajateckých táborů a lidé žijící v ilegalitě.

Tyto skupiny hrály důležitou úlohu především až v květnovém povstání, jemuž věnuji poslední kapitolu své práce. V ní jsou zachyceny události povstání, tak jak šly za sebou v jednotlivých dnech.

KLÍČOVÁ SLOVA

Protektorát Čechy a Morava – nacistická okupace – druhý odboj – partyzánské hnutí – parašutistické výsadky – květnové povstání

Na tomto místě chci poděkovat dr. Jindřichu Pokornému za jeho cenné připomínky a rady, dále doc. PhDr. Václavu Veberovi za vedení mé práce, pracovníkům Státního okresního archivu v Semilech, Vojenského historického archivu, Archivu bezpečnostních složek, Muzea a Pojizerské galerie v Semilech a archivu Ústavu pro soudobé dějiny AV ČR za jejich ochotu a pomoc při mém bádání. V neposlední řadě také děkuji svým rodičům, bez jejichž podpory bych těžko zvládla práci napsat.

OBSAH

ÚVOD.....	1
1. POČÁTKY ODBOJOVÉHO Hnutí V OKRESE SEMILY OD JARA DO PODZIMU 1939	6
1.1. Obecně o protinacistickém odboji na semilském okrese v prvních letech okupace.....	7
1.2. Výstavba organizace Obrana národa v semilském okrese.....	9
1.3. Semilská skupina kolem časopisu <i>V boj</i> a její spolupráce s Obranou národa, napojení semilského okresu na Petiční výbor Věrní zůstaneme.....	16
1.4. Počátky ilegální činnosti komunistů v okrese Semily.....	18
2. ODBOJOVÉ Hnutí V OKRESE SEMILY OD PODZIMU 1939 DO LÉTA 1941.....	21
2.1. Organizace Obrana národa na semilském okrese do zimy 1940 a tisk časopisu <i>V boj</i>	21
2.2. Velké zatýkání v řadách Obrany národa a kolem časopisu <i>V boj</i>	25
2.3. Komunisté na semilském okrese od podzimu 1939 do léta 1941.....	34
3. ODBOJOVÉ Hnutí V OKRESE SEMILY OD LÉTA 1941 DO KONCE ROKU 1943.....	38
3.1. Demokratický odboj v okrese Semily od léta 1941 do konce roku 1943.....	40
3.2. Vladimír Krajina a Antimony.....	43
3.3. Komunistický odboj od léta 1941 do konce roku 1943.....	51
4. ODBOJOVÉ Hnutí NA SEMILSKÉM OKRESE V LETECH 1944– 1945.....	57
4.1. Oživení odbojového hnutí na semilském okrese na jaře 1944.....	57
4.2. Partyzánské skupiny na semilském okrese.....	63
4.3. Zpravodajská skupina Mamut a sovětsko-československý desant Chan.....	72

5. KVĚTNOVÉ POVSTÁNÍ NA SEMILSKÉM OKRESE.....	80
5.1. 3. květen.....	83
5.2. 4. květen.....	85
5.3. 5. květen.....	87
5.4. 6. květen.....	90
5.5. 7. květen.....	91
5.6. 8. květen a dny následující.....	91
ZÁVĚR.....	94
BIBLIOGRAFIE.....	97
SEZNAM PŘÍLOH.....	106
PŘÍLOHY.....	107
RESUME.....	122

Úvod

Ve své diplomové práci bych chtěla nastínit vznik a vývoj odbojového hnutí na území semilského okresu za nacistické okupace v období od března 1939 do května 1945. Jedná se o značně rozsáhlé téma, které – domnívám se – nebylo dosud souhrnně uspokojivě zpracováno. K této skutečnosti bohužel výrazně přispěl více jak čtyřicet let trvající badatelský monopol historiků poplatných bývalému režimu a jeho zploštělému náhledu na dějiny.

Dnes, po téměř pětadesáti letech, jež uplynuly od konce druhé světové války, není zcela snadné dobrat se co nejlíže pravdy bez jakýchkoli zkreslení. Někteří z hrdinů protinacistického odboje měli v období následujícím po únoru 1948 upadnout zcela v zapomnutí, jejich jména byla očeřována a nepochybné zásluhy bagatelizovány či přímo převráceny ve svůj opak. Uznáván byl pouze odboj komunistický. Leč ani čtyřicet let nemohlo zahladit veškeré stopy, zničit cenná svědectví a vymazat paměť lidí přítomných minulým událostem.

Když jsem se o toto téma začala zajímat, dostala se mi v první řadě do ruky publikace *Semilsko v boji za svobodu 1938–1945* od Oldřicha Rydvala, vydaná roku 1985. Jedná se o dosud jediné souhrnné zpracování daného tématu. Byla napsána, dá se říci, „na zakázku“ – autor s ní vyhrál roku 1980 druhé místo v celostátní soutěži vypsáné Svazem protifašistických bojovníků k 35. výročí osvobození Československa Rudou armádou. Z dnešního pohledu nemá přílišnou, a to ani faktografickou, hodnotu, neboť autor se záměrně dopouštěl řady zkreslení. Cennější částí této práce jsou přílohy, shrnující v přehledných tabulkách jména všech, kdo byli na semilském okrese nacistickým režimem popraveni, vězněni či jinak postiženi.

Kromě Rydvalovy publikace byly tématu odboj na Semilsku věnovány dva sborníky vydané Okresním výborem KSČ v Semilech – *Semilsko v boji proti fašismu za svobodu v letech nacistické okupace 1938–1945* z roku 1965 a *60 let KSČ v okrese Semily* z roku 1981. Oba obsahují vzpomínky komunistů na jejich činnost za okupace a nekomunistický odboj zcela opomíjejí.

Za těchto okolností mě dost překvapilo, když jsem v semilském okresním archivu přišla za ředitelem PhDr. Ivo Navrátilem s žádostí, aby mi dovolil přístup do osobního fondu Oldřicha Rydvala, v němž jsou shromážděny materiály, ze kterých vycházel při psaní své knihy, a který dosud není zinventarizován. Pan ředitel mi však sdělil, že to není možné. Zdůvodnil to tím, že fond je v dezolátním stavu a archiv nemá nejmenší zájem na jeho

zpřístupnění badatelům, neboť o protinacistický odboj se dnes nikdo nezajímá. Za posledních dvacet let jsem první člověk, který o toto téma projevil zájem. Navíc, podle něj, už v této oblasti není možné nalézt nic nového.

S touto námitkou jsem nemohla souhlasit. Za panem ředitelem jsem přišla znovu s žádostí o vstup do fondu podepsanou od školy a pan ředitel mi poté z Rydvalova fondu vybral mnoho materiálů k nahlédnutí. Za to mu patří můj dík. Upozornil mě však ještě předem, že zřejmě nic podstatného nenajdu. Měl pravdu, i když pouze z části – většina dokumentů v tomto fondu pochází až ze 70. a 80. let, z velké části jde o Rydvalovu korespondenci s pamětníky a regionálními historiky, ale i přesto jsem zde našla pár kousků, které pomohly zpřesnit mé bádání.

Při sběru materiálů jsem postupovala následovně. Nejdříve jsem se snažila shromáždit veškerou dostupnou literaturu pojednávající obecněji o druhém odboji a nalézt zmínky odkazující k odbojové činnosti na Semilsku. Na jejich základě jsem začala pátrat v archivech, konkrétně ve Státním okresním archivu v Semilech, ve Vojenském historickém archivu a v Archivu bezpečnostních složek. Navštívila jsem i archiv Ústavu pro soudobé dějiny AV ČR a Muzeum a Pojizerskou galerii v Semilech.

Směr mému bádání dalo také několik návštěv u literárního historika a překladatele dr. Jindřicha Pokorného, který se druhým odbojem dlouhodobě zabývá. Při rozhovorech a studiu primárních a sekundárních pramenů mi tak postupně vykrystalizovalo několik stěžejních témat, jimž bych se v této práci chtěla věnovat.

Za prvé organizace Obrana národa, která byla na semilském okrese široce rozvětvená. Ve studii *K počátkům vojenského odboje na Semilsku 1939–1940* ve sborníku vydávaném semilským archivem *Z Českého ráje a Podkrkonoší* se jí v roce 1992 zabýval místní kronikář Václav Votoček. Kromě toho o rok později ve stejném sborníku vyšla jeho další studie *František Hyška – veřejný činitel a organizátor boje proti nacismu*, o významné postavě zapojené na semilském okrese v Obráně národa. Počátky činnosti Obrany národa jsou tedy díky Václavu Votočkovi poměrně dobře zmapovány. Bohužel pro další léta podobná studie chybí.

S Obranou národa v Semilech spolupracovala skupina kolem časopisu *V boj*, napojená na pražské ústředí. I o ní Václav Votoček pojednal ve zmíněné studii k *K počátkům vojenského odboje na Semilsku 1939–1940*.

Třetím, spíše okrajovým tématem, je organizace Petiční výbor Věrní zůstaneme. Na semilský okres, konkrétně na Železnobrodsko a Lomnicko, sice zasahovala, ale své zázemí měla především na Turnovsku, jež ze správního hlediska do tématu mé práce nepatří. O této

organizaci referoval hned po válce do ní zapojený turnovský farář Jednoty bratrské Pavel Glos ve vzpomínkové knize *Na bratrské faře 1938–1945*.

V dalším období vyniká postava Vladimíra Krajiny, který se ukrýval na Turnovsku, Železnobrodsku a Lomnicku a vešel ve styk s desantem Antimony vysazeným ve zdejší kraji. Jedná se však o dobře zmapovanou kapitolu naší historie, o níž vyčerpávajícím způsobem pojednal především Jiří Šolc v publikacích *Smrt přála statečným* z roku 1995 a *Podpalte Československo!* z roku 2005, a před ním v roce 1969 Antonín Tichý v knize *Nás živé nedostanou* s podtitulem *Historie parašutistické skupiny Antimony*. Kromě toho v roce 1994 vyšla knižně i část pamětí Vladimíra Krajiny pod názvem *Vysoká hra*. V této oblasti tedy těžko mohu přinést něco nového, i když jsem se snažila prostudovat archivní materiály.

Do zdejší oblasti také zasáhl svými kontakty desant Barium, který udržoval styky jak s Turnovskem, tak Železnobrodskem a Semilskem. Dosud nejpodrobněji jeho historii zpracoval Jiří Kolouch v seriálu *Barium v sítích gestapa*, vycházejícím na pokračování v deníku *Pochodeň* v letech 1969 – 1970. Bohužel i přes velký zájem veřejnosti neměl v čase nastupující normalizace šanci vyjít v knižní podobě. Bariu věnovali pozornost také historici Oldřich Sládek, Zdeněk Jelínek a Jaroslav Koutek, jeho historie tak patří k velmi dobře probádaným, přece jen však i zde najdeme určité bílé místo, a tím jsou osudy jediného přeživšího z této skupiny, četaře Tomáše Býčka, který se ke konci války ukrýval na Železnobrodsku a Jilemnicku a aktivně spolupracoval s místními odbojáři.

Zajímavou kapitolu představuje činnost smíšeného československo-sovětského desantu Chan, vysazeného ke konci války na Jilemnicku, jenž prostřednictvím Tomáše Býčka navázal styk se sovětským desantem Volk, operujícím na Mnichovohradištsku a Turnovsku. I o nich pojednal Jiří Kolouch v *Pochodni* v roce 1970 v kratším seriálu na pokračování *Jak se rodila naše svoboda* s podtitulem *Sověští parašutisté v týlu nacistů*. Kromě něj o desantu Chan psal Jaroslav Koutek v knize *Tichá fronta* z roku 1985 a nejnověji Jiří Šolc v publikaci *Za frontou na východě* z roku 2003.

Ve styku s desantem Chan byla také zpravodajská skupina Mamut, vyslaná majorem Jaroslavem Krátkým ze Slovenska na Jilemnicko. Pokud je mi známo, její historii dosud nikdo nezpracoval.

A konečně poslední velké téma, jímž bych se měla ve své práci zabývat, je odboj komunistický, především ve smyslu jeho přehodnocení.

Samozřejmě na semilském okrese působily, hlavně ke konci války, i menší skupinky odbojářů a partyzánů, jímž bych podle možností také chtěla věnovat určitou pozornost. Hlavní těžiště mé práce by však mělo spočívat především v tématech, která jsem jmenovala výše.

Kromě již zmíněných titulů a studií v periodikách jsem při psaní využívala i literaturu obecnějšího rázu o okupaci a protinacistickém odboji. Významným zdrojem informací mi byl časopis *Beseda*, v němž brzy po válce vycházely souhrnné články o květnovém povstání, odboji v Českém ráji a Podkrkonoší a padlých odbojářích.

Sekundární zdroje však hrají v případě mé práce spíše druhotnou, „podpůrnou“, funkci, svou pozornost jsem musela obrátit především k archivním pramenům.

Nejvíce materiálů jsem našla ve Vojenském historickém archivu, hlavně ve fondech č. 308, Domácí odboj 1938-1945, Ilegalita a ve Sbírce dokumentů o partyzánském a odbojovém hnutí; něco málo i ve fondech MNO, v nichž jsou uložena osvědčení o účasti v odboji podle zákona č. 255/1946 Sb.

V Archivu bezpečnostních složek mi největším zdrojem informací byly fondy č. 141 (Německé soudy v říši), č. 305 (Ústředna státní bezpečnosti), č. 308 (Odbojové skupiny a partyzánské jednotky v protektorátu) a č. 310 (Velitelství Státní bezpečnosti) – z tohoto fondu především výslechové protokoly a písemnosti týkající se poválečného procesu s doc. Vladimírem Krajínou.

V archivu Ústavu pro soudobé dějiny jsem prohlédla rukopis paměti doc. Vladimíra Krajiny. Autor je sepišoval až v emigraci v 80. letech, nejedná se tedy po všech stránkách o zcela spolehlivý zdroj.

Z materiálů ve Státním okresním archivu v Semilech je pro mou práci nejcennější rukopis čelného odbojového pracovníka Františka Hyšky *Osobní vzpomínky na odboj na Semilsku, život v ilegalitě a na zatčení a věznění 1. 4. 1939–11. 5. 1945*. Hyška své vzpomínky začal zapisovat hned po odchodu do ilegality v roce 1940, kdy měl vše v živé paměti, takže se jedná o poměrně dost spolehlivý zdroj informací o počátcích odboje na Semilsku.

Významná je v semilském archivu také osobní pozůstalost bývalého místního kronikáře Václava Votočka, který mimo jiné shromáždil po celý život materiály k okupaci a odboji na Semilsku, především k činnosti Obrany národa a květnovému povstání. Dále již výše zmíněná nezinventarizovaná pozůstalost Oldřicha Rydala, v níž je uloženo také několik postupně upravovaných verzí jeho publikace *Semilsko v boji za svobodu 1938–1945*. Jak je z oprav patrné, na počátku se autor snažil do práce zahrnout i v rámci možností relativně objektivně pojatý nekomunistický odboj, ale postupně svůj styl psaní měnil a škrtil, až vyškrtal téměř vše podstatné.

V semilském archivu jsem prošla i řadu obecních kronik, které však nabízejí ve většině případů spíše jen drobnosti, dále prezidiální spisy okresního úřadu v Semilech z let

1939–1945 a menší část nezinventarizovaného fondu Četnické stanice z let 1939–1945, uloženého v depozitáři v Turnově.

Navštívila jsem i Muzeum a Pojizerskou galerii v Semilech, kde jsou uloženy archiválie z výstav uspořádaných v předchozích letech (tj. z období před rokem 1989). Příliš mnoho použitelných materiálů jsem zde nenalezla, pouze o rozhovory s některými účastníky odboje ze 70. a 80. let, zbytek je příliš poplatný době, kdy byly tyto dokumenty vystavovány.

Bohužel se mi nepodařilo nalézt pamětníky, kteří by mi byli schopni sdělit skutečně cenné informace.

Největší problém pro mě představovalo posuzování archivních pramenů týkajících se komunistického odboje, neboť těch skutečně věrohodných jsem našla poměrně málo, a bylo velmi těžké „oddělit zrna od plev“ a pravdu od zkreslení a výmyslů. Z těchto důvodů jsem byla nucena z velké části vycházet ze zmíněných sborníků vydaných Okresním výborem KSČ v Semilech.

Doufám, že má práce bude alespoň minimálním badatelským přínosem k dějinám druhého odboje, a v lepším případě i poslouží jako podklad pro další bádání, které by si toto téma zcela jistě v budoucnu zasloužilo.

1. Počátky odbojového hnutí v okrese Semily od jara do podzimu 1939

Dříve než na následujících stránkách nastíním, jak v okrese Semily vznikaly jednotlivé odbojové skupiny, pojednám nejprve ve stručnosti o samotném semilském okrese, jeho územním vymezení, abych se vyhnula případným pozdějším nesrovnalostem. Semilský okres totiž před válkou i během ní doznal značných územních změn.

Působnost dnešního okresu Semily zahrnovala v dřívějších letech, do reorganizace v roce 1960, tři samostatné územní celky – Turnov, Jilemnice a Semily – a ty se dále dělily na soudní okresy (Turnov a Český Dub; Jilemnice, Rokytnice a Vysoké nad Jizerou; Semily, Železný Brod a Lomnice nad Popelkou). Zábor pohraničních území na podzim 1938 postihl výrazně všechny tři okresy, nejhůře jilemnický, jenž byl okleštěn o 26 obcí, zůstalo mu pouhých 17.¹ Až do konce května 1942 působil okresní úřad v Jilemnicích ve zbytku dřívějšího správního okresu, 1. června 1942 byl zrušen a připojen spolu se sedmi obcemi² rovněž zrušeného novopackého okresu ke správnímu obvodu okresního úřadu v Semilech. Zároveň byl od semilského okresu odloučen soudní okres Železný Brod a připojen k okresnímu úřadu v Turnově. Po osvobození byly obnoveny původní správní okresy dle stavu k 29. září 1938.³

Ve své práci se tedy zaměřím především na odbojovou činnost na Semilsku, Lomnicku a Železnobrodsku, které – i přes dočasné oddělení Železnobrodsko – tvořily jádro tehdejšího správního okresu Semily. Podobnou pozornost budu věnovat i Jilemnicku, především v období od roku 1942, kdy připadlo pod správu okresního úřadu v Semilech.⁴ Vazby místních odbojových organizací však pochopitelně sahaly i do okolních okresů, a proto se nevyhnu přesahům na Turnovsko, Novopacko a v některých případech i do zabraného území příslušejícího k Říšské župě Sudety.

---

¹ Zabrán byl celý soudní okres Rokytnice s obcemi Harrachov, Rokytnice a Vítkovice, od soudního okresu Jilemnice odtrženy obce Benecko, Dolní Štěpanice, Horní Štěpanice, Jestřabí, Křížlice, Mrklův, Poniklá, Roudnice, Stromkovice, Valteřice, Víchova nad Jizerou, Víchovska Lhota a Zálesní Lhota. V soudním okrese Vysoké nad Jizerou byly zabráný obce Bratrouchov, Buřany, Horní Dušnice, Jablonec nad Jizerou, Paseky nad Jizerou, Přívlačka, Sklenářice, Tříč, místní části Vysokého nad Jizerou (Hradsko, Vojákův Mlýn) a Zlatá Olešnice. Od správního okresu Turnov bylo odtrženo 12 obcí; semilský okres přišel o čtyři obce soudního okresu Železný Brod – Velké Hamry, Haratice, Plavy a místní části obce Zásady. Viz BEER, Ladislav. Státní správa okresu dříve a nyní. In *Šedesát let KSČ v okrese Semily. Sborník příspěvků a vzpomínek na 60 let bojů a práce KSČ v okrese Semily*. Semily: Komise regionálních dějin při OV KSČ, 1981. s. 67-68.

² Bukovina u Čisté, Čistá, Dolní Kalná, Horka u Staré Paky, Horní Kalná, Slemeno a Ždírnice.

³ Úvod k inventáři prezidiálních spisů OÚ Semily 1850-1945. Bystrá nad Jizerou: Státní okresní archiv Semily, 1994. s. 9.

⁴ Dnes je Železnobrodsko součástí okresu Jablonec nad Nisou, naopak Jilemnicko a Turnovsko spadají pod okres Semily; Českodubsko připadlo pod okres Liberec.

1.1. Obecně o protinacistickém odboji na semilském okrese v prvních letech okupace

Jestliže v životopisech odbojářů a výkazech nejrůznějších odbojových organizací zpravidla čteme větu: „*Naše činnost započala ihned po 15. březnu 1939...*“, je možné souhlasit s historikem Václavem Kuralem, že to ani není zcela pravda, ale zároveň ani lež.⁵ V případě semilského okresu je to pravdou přinejmenším v případě organizace Obrana národa (ON), i když s jistou výhradou – přestože její zárodek začal vznikat bezprostředně po ustavení protektorátu, není možné hovořit o tom, že by v této době vyvíjela nějakou aktivní činnost. Nicméně organizace jako taková se rodila v prvních měsících okupace, její výstavba pokračovala velmi rychle a v létě 1939 už měla z velké části vybudovanou strukturu.

Obrana národa, někdy též nazývaná Národní odboj, byla v prvním období okupace, tj. v letech 1939–1940 nejsilnější odbojovou organizací. Její základnu tvořili především vojáci a důstojníci bývalé československé armády, příslušníci Stráže obrany státu a členové polovojenských a dalších organizací, jako Národní střelecké gardy, Svazu brannosti, členové Československé obce sokolské, legionáři a státní zaměstnanci, hlavně poštovní zaměstnanci a železničáři.⁶

S činností ON na semilském okrese, stejně jako v ostatních částech protektorátu, se prolínala činnost ilegální odbojové organizace V boj. Ta však byla organizací samostatnou, vznikala odděleně, ač s ON později úzce spolupracovala. Zřejmě se zformovala a začala působit dokonce o něco dříve než ON. V podstatě byla první velkou spontánní odbojovou aktivitou v protektorátu, jež o sobě dala vědět vydáváním ilegálního protinacistického tisku. Působili v ní stoupenci z řad vlastenecky a demokraticky cítících občanů, kteří se nesmířili s nacistickou okupací. Tvořilo ji široké spektrum lidí nekomunistické orientace, stoupenců prezidentů Masaryka a Beneše, rekrutujících se z řad české inteligence, žurnalistů, podnikatelů, obchodníků, státních i jiných úředníků, živnostníků, poštovních a železničních zaměstnanců, ale také bývalých legionářů a vojenských gážistů, stejně jako bývalých aktivních důstojníků a poddůstojníků po 15. březnu 1939 rozpuštěné československé armády. Právě oni byli po okupaci často zařazováni na nejrůznější úřednická místa ve státní i obecní samosprávě.⁷

---

⁵ KURAL, Václav. *Vlastenci proti okupaci. Ústřední vedení odboje domácího 1940-1943*. 1. vyd. Praha: Karolinum, Ústav mezinárodních vztahů, 1997. s. 11.

⁶ BRUNCLÍK, Jan; HLUŠIČKOVÁ, Růžena. *Lidé z Obrany národa a spolupracovníci časopisu V boj ve východních Čechách 1939 – 1940*. 1. vyd. Zámrsk: Státní oblastní archiv v Zámrsku, 2006. s. 12-13.

⁷ Tamtéž, s. 39.

Do místního kraje svou rozvětvenou strukturou zasahoval i Petiční výbor Věrní zůstaneme (PVVZ), sestávající převážně z levicově orientovaných sociálních demokratů.⁸ Konkrétně se jednalo o skupinu pracovníků YMCA (Young Men's Christian Association) kolem dr. Jaroslava Šimsy, dr. Jaroslava Valenty a dr. Rudolfa Mareše. Čilé styky udržovali především s Turnovskem, ale pomocníky našli i na Železnobrodsku a Lomnicku.⁹

PVVZ spolupracoval kromě ON i se třetí nejvýznamnější domácí odbojovou organizací – Politickým ústředím (PÚ). PÚ začalo vznikat už v předmnichovské republice. Před svým odchodem do ciziny, 20. října 1938, pověřil Beneš některé ze svých nejbližších přátel a spolupracovníků, aby s ním zůstali ve spojení a podávali mu aktuální informace o dění v zemi. Jako vzor mu k tomu posloužilo spojení mezi exilem a domácím odbojem během první světové války. Základ PÚ položili Benešovi spolupracovníci Prokop Drtina, Přemysl Šámal, Jaromír Nečas, Josef Kalfus a Ladislav Rašín. Postupně se tento úzký kroužek rozšířil na velký okruh lidí a v červenci 1939 bylo PÚ založeno jako reprezentativní organizace českého demokratického odboje.¹⁰

Odbojovou činnost začala vyvíjet také KSCČ. Tato strana byla pronásledována už v pomnichovské republice. Již v říjnu 1938 musel přestat vycházet její ústřední tiskový orgán *Rudé právo* a celá strana byla rozpuštěna 27. prosince 1938. Část vysoce exponovaných stranických funkcionářů emigrovala a zbylí utvořili první ilegální ÚV pod vedením Eduarda Urxe.¹¹

Ačkoliv KSCČ vyzvala k budování ilegální sítě již po zákazu činnosti a rozpuštění strany ve druhé republice, skutečně fungující ilegální síť komunisté do nacistické okupace nevytvořili. Změna nastala teprve na přelomu dubna a května 1939. Po vzoru ruských bolševiků měla budovat hierarchickou strukturu přísně zachovávající tzv. „demokratický centralismus“ a vystupovat jako ideově a politicky jednotná „strana v podzemí“. Členská základna strany představovala v počáteční fázi okupace několik tisíc aktivních členů, ovšem

---

⁸ Spolupracovníky PVVZ byli však i svobodní zednáři, členové evangelických církví, studenti a mladá inteligence. GEBHART, Jan; KUKLÍK, Jan. *Velké dějiny země Koruny české 1938 – 1945*. Sv. 1. 1. vyd. Praha: Paseka, 2006. s. 270.

⁹ PVVZ zřejmě zahájil odbojovou práci na jaře 1939, ale výstavba jeho sítě postupovala pomaleji než v případě ON. Vedení PVVZ budovalo svou síť na území Čech a Moravy dvojím způsobem – jednak po linii vertikální – od centra přes kraje, oblasti, okresy až k místním buňkám, zadruhé po linii horizontální sdružovalo relativně samostatně působící skupiny železničnických a poštovních zaměstnanců, učitelů, sítě Ženské národní rady a odboček YMCA. GEBHART, KUKLÍK, *Velké dějiny země Koruny české 1938 – 1945*, sv. 1, s. 270.

¹⁰ BRANDES, Detlef. *Češi pod německým protektorátem. Okupační politika, kolaborace a odboj 1939-1945*. Přel. Petr Dvořáček. 1. vyd. Praha: Prostor, 1999. s. 67-68.

¹¹ BRANDES, *Češi pod německým protektorátem*, s. 89.

jen málo z nich mělo dostatečné zkušenosti a schopnosti, aby vyhovovali stalinským představám.¹²

1.2. Výstavba organizace Obrana národa v semilském okrese

Počátky organizace Obrana národa jsou na semilském okrese spjaty se jménem Františka Hyšky, štábního kapitána v záloze a úředníka průmyslové banky v Semilech.¹³ Ihned po ustavení protektorátu začal promýšlet možnosti organizovaného odporu. 19. března zajel do Turnova pátrat po stopách sokolského odboje, ale marně.¹⁴

K urychlení příprav přispěla návštěva příslušníků gestapa v Hyškově bytě 31. března. Gestapo se zajímalo o jeho činnost ve Společnosti přátel Lužice a vymáhalo vydání členských seznamů. Hyška vzal všechno na sebe, zapřel i jednatele s tím, že si písemnou agendu vyřizoval sám, o členských seznamech tvrdil, že je po likvidaci spolku spálil. Jen lužickou literaturu v knihovně a spolkové peníze, evidované v ústředí i na okresním úřadě, se mu zachránit nepodařilo. Bylo prozíravé, že kompromitující písemnosti, jak spolkové tak i soukromé, uložil včas ke svému švagrovi Stanislavu Kousalovi do Benešova a zčásti také k příteli Budínskému do Podskalí, včetně pozdravu od Edvarda Beneše, který mu poslal z Londýna v lednu 1939 s dovětkem: „*Věřím, že Sokol zůstane věren svým starým ideálům.*“¹⁵

Po prohlídce u Hyšky navštívilo gestapo ještě cukráře Béma, místopředsedu Společnosti přátel Lužice, ale ani od něj nic nezjistilo. Hyšku arogance, s níž si gestapo při pátrání počínalo, značně iritovala a přispěla k jeho rozhodnutí zapojit se do odboje. Jako na zvanou za ním přišli 1. dubna dva známí – Josef Martínek, náčelník Sokola v Podmoklicích, a Arnošt Jiran, jednatel Sokola v Semilech. Hyška se jim svěřil se svými plány a oba se ihned ochotně přihlásili ke spolupráci. Postupně byli do Hyškových plánů zasvěceni i další lidé, většinou bývalí důstojníci a poddůstojníci – Václav Regner z Chuchelny,

¹² GEBHART, KUKLÍK, *Velké dějiny země Koruny české 1938 – 1945*, sv. 1, s. 251.

¹³ Narodil se 30. 3. 1894 v Benešově u Semil, absolvoval obchodní akademii v Hradci Králové a krátce po ukončení studia musel narukovat na ruskou frontu. Po skončení války se Hyška přihlásil do československé armády jako voják v záloze a po letech se dopracoval hodnosti štábního kapitána. Od roku 1933 působil jako předseda pobočky Společnosti přátel Lužice, od roku 1935 také jako vedoucí branné výchovy v sokolské župě Krkonošské. Během mobilizace v září 1938 organizoval v obcích semilského okresu oddíly dobrovolníků určené pro posílení armády, kteří však – vzhledem k nastalému vývoji – do dění nijak nezasáhli. Viz VOTOČEK, Václav. František Hyška – veřejný činitel a organizátor boje proti nacismu. In *Z Českého ráje a Podkrkonoší. Vlastivědný sborník*. Sv. 6. Bystrá nad Jizerou: Státní okresní archiv Semily, 1993. s. 144 -145.

¹⁴ SOKA Semily, fond Václav Votoček, kart. 17, Přehledy a materiály k období okupace a povstání 1945, inv. č. 67, sign. VI/1. Odboj – doplněk, nedatováno.

¹⁵ Pozdrav by odpovědí na dopis, který za sebe, svou rodinu a jménem sokolské župy Krkonošské poslal Hyška dr. Benešovi do Londýna koncem roku 1938 jako novoroční blahopřání. VOTOČEK, František Hyška – veřejný činitel a organizátor boje proti nacismu, in *Z Českého ráje a Podkrkonoší*, sv. 5, s. 147.

úředník hospodářské záložny ze Slané Vladimír Paska, učitel z Bítouchova Miloslav Pršala, úředník nemocenské pojišťovny z Bozkova Josef Petříček a strojník z Příkrého Josef Havel. Počátkem května získal Hyška i důvěrníky pro soudní okres Lomnice nad Popelkou – odborného učitele Jana Niesnera a úředníka spořitelny Bedřicha Hornycha – a pro soudní okres Železný Brod učitele Františka Fóla a sklářského exportéra Karla Kotrbu. Jejich úkolem bylo pátrat po zbraních a shromažďovat je pro budoucí vyzbrojení ilegálních jednotek.¹⁶

Hyška si vzpomněl, že před časem se do Semil přestěhoval podplukovník Alois Štrobl.¹⁷ Seznámil se s ním už před okupací na jedné valné hromadě semilské odbočky Svazu československého důstojnictva, kde měl Štrobl proslov k záložním důstojníkům. Budil respekt svým vnějším vzhledem i vojenským vystupováním. V druhé polovině dubna za ním Hyška zašel do jeho kanceláře v Okresní hospodářské záložně a svěřil se mu se svými záměry. Štrobl plány schválil a od té doby se s ním Hyška často scházel.

Někdy v této době navštívil Hyšku v průmyslové bance v Tyršově ulici skladník Josef Vavřena z Podmoklic a sdělil mu, že jeho bratrovi bylo nabídnuto přibližně deset kulometů. Hyška okamžitě za průvodčím Bedřichem Vavřenou zašel a poprosil ho o zprostředkování schůzky s mužem, který zbraně nabídl. Došlo k ní 7. května na nádraží v Turnově. Dostavil se k ní strojvůdce z Březiny, Vavřenův známý, omluvil však jen nepřítomnost muže, jenž zbraněmi disponuje – mělo se jednat o jakéhosi plukovníka, který k němu jezdí na letní byt. Schůzka však prý bude možná poslední neděli v květnu opět na turnovském nádraží. Hyška souhlasil. Nedlouho po této události přinesl Bedřich Vavřena Hyškovi do banky zcela novou armádní pistoli, ale nesdělil mu, kde ji získal.¹⁸

Druhá schůzka v Turnově 29. května vypadala nadějněji. Přišel na ni nejen strojvůdce z Březiny, ale i *Drábek*, zřejmě podplukovník Josef Mašín.¹⁹ Okamžitě začal jednat o dodání zbraní pro okres Semily. Hyškovy požadavky nebyl ochoten splnit v plném rozsahu, ale slíbil dodat čtyři těžké kulomety, padesát pistolí, ruční granáty a náboje. Datum a způsob přepravy

---

¹⁶ VOTOČEK, Václav. K počátkům vojenského odboje na Semilsku 1939–1940. In *Z Českého ráje a Podkrkonoší. Vlastivědný sborník*. Sv. 5. Bystrá nad Jizerou: Okresní archiv Semily, 1992. s. 75.

¹⁷ Narodil se 15. 11. 1894 v Novém Hrozenkově na Moravě, ruský legionář, v československé armádě sloužil u pěšího pluku č. 2 v Litoměřicích, od roku 1937 u pěšího pluku č. 44 v Liberci, kde řídil stavbu opevnění v úseku Liberec-Chrastava. Při záboru pohraničí se stal členem německo-české rozhraničovací komise a v této funkci přišel do Semil. VOTOČEK, K počátkům vojenského odboje na Semilsku 1939–1945, in *Z Českého ráje a Podkrkonoší*, sv. 5, s. 84.

¹⁸ HYŠKA, František. *Osobní vzpomínky na odboj na Semilsku, život v ilegalitě a na zatčení a věznění 1. 4. 1939–11. 5. 1945*. Rukopis, uložen ve Státním okresním archivu Semily. s. 6-7.

¹⁹ *Drábek* se Hyškovi odmítl představit celým jménem a prezentoval se jako podplukovník z Vojenského zeměpisného ústavu. Že se jedná o Josefa Mašína, usoudil semilský kronikář Václav Votoček. Viz VOTOČEK, K počátkům vojenského odboje na Semilsku 1939–1945, in *Z Českého ráje a Podkrkonoší*, sv. 5, s. 77.

do Semil měly být domluveny na další schůzce, jejíž datum však nebylo dohodnuto. Před rozloučením dal *Drábek* Hyškovi ještě 25 nábojů do pistole.

Opatřování zbraní probíhalo obtížně a pomalu, jen občas mohl být zaznamenán přírůstek. Hyška se proto koncem května rozhodl pokusit o navázání spojení s pražským odbojem. Uvědomoval si, že sólovou akcí by jen obtížně naplňoval své záměry. Z Prahy se vrátil rozladěn. Jednal tam s jedním vysokým důstojníkem i s náčelníkem České obce sokolské, ale nic určitého se nedozvěděl. V Tyršově domě mu jen slíbili, že pokud ČOS vydá tajné pokyny, dají mu vědět, ale žádné instrukce nikdy nepřišly.

Pro zbraně a střelivo bylo potřeba s pomocí spolehlivých lidí připravit úkryty. Pozvání k této spolupráci ochotně přijali Karel Hádek, městský policejní komisař v Semilech, Karel Hlava, náčelník Sokola v Benešově a Karel Jaček, starosta Sokola v Bítouchově. V Podmoklicích si záležitost vzali na starost bratři Vavřenové, v Železném Brodě František Fól, Karel Kotrba a Josef Matěcha.²⁰

Prahu navštívil koncem května také Alois Štrobl a dal se u plukovníka Miloslava Berky k dispozici pro odboj. Velitelství organizace Obrana národa jej 28. května 1939 pověřilo funkcí tajného velitele podkrkonošských okresů Semily a Jilemnice a uložilo mu postavit pěší prapor, který bude součástí pluku podzemní armády Obrany národa v Turnově, vedeného plukovníkem Aloisem Vernerem. Hyška se se svou skupinou přihlásil pod Štroblovo velení a ten jej jmenoval svým zástupcem.²¹

V čele Obrany národa stálo vrchní velitelství (gen. Josef Bílý) se štábem (náčelník plk. Čeněk Kudláček), jemu byla podřízena tři zemská velitelství: Čechy (gen. Hugo Vojta), Morava (gen. Bohuslav Vsetička), Praha (gen. Bedřich Homola) a těm krajská velitelství, okresní velitelství atd. Každý z velitelských článků představoval určitou jednotku – počínaje armádou – Zemská vojenská velitelství (ZVV), přes divize – Krajská vojenská velitelství (KVV), pluky – Okresní vojenská velitelství (OVV) – četami konče. Při velitelstvích bývaly zřízeny speciální skupiny, které měly na starosti zbraně, sabotáže, finance, spojení atd. Organizace nebyla „naplněna“; měla ji zatím tvořit jen velitelství, přičemž mužstvo pro

---

²⁰ Na Železnobrodsku byli pomocníky již uvedených také řídící učitelé Rudolf Řepka ze Smrčí a František Hořák z Louček, učitel Josef Hubený z Vlastiboře, Ladislav Buriánek z Pipice, ze Záhoří Stanislav Kovář, Miroslav Krufá, Jan Havrda, Josef Kocourek, Ladislav Buriánek a další, vesměs členové Sokola. František Fól odešel v září 1939 učit na školu mimo semilský okres, takže se již dále místní odbojové činnosti neúčastnil. SOkA Semily, fond MNV Záhoří 1923-1958, kr. 458. Pamětní kniha obce Záhoří, s. 96.

²¹ VOTOČEK, K počátkům vojenského odboje na Semilsku 1939–1945, in *Z Českého ráje a Podkrkonoší*, sv. 5, s. 77.

jednotlivé útvary bylo většinou pouze vyhlédnuto a mělo nastoupit až v případě vojenské akce.²²

S prvním rozkazem přišel Štrobl k Hyškovi domů 4. června. Uložil mu postavit tři pěší roty (v Semilech, Lomnici nad Popelkou a Železném Brodě) a jednu pěší četou ve Vysokém nad Jizerou, které bylo protektorátní hranicí odděleno od Jilemnice, takže se jevilo vhodnější přiřčenit je k semilskému praporu.

Organizace složek měla v podstatě odpovídat uspořádání v bývalé československé armádě s tou výjimkou, že družstva byla rozdělena na roje po pěti mužích z toho důvodu, aby o sobě víc jak pět mužů navzájem nevědělo. Při styku se mělo užívat výhradně krycího pojmenování, názvy určil Štrobl: roj – *motor*, jeho velitel *předák*, 5 mužů; družstvo – *správkárna*, jeho velitel *dozorce*, tvořily ho 3 roje a velitel, tj. 16 mužů; četa – *dílna*, její velitel *mistr*, 3 družstva, velitel, zástupce, tj. 50 mužů; rota – *továrna*, její velitel *prokurista*, 4 čety po 50 mužích, velitel a pomocné družstvo, tj. 216 mužů; prapor – *závod*, jeho velitel – *ředitel*. Pozorovatel a spojka měli být vybráni až při nástupu z družstev.²³

Jak je patrné, pro Obranu národa byla příznačná stereotypní, „vojenská“ organizace, která nebyla pro ilegality příliš vhodná a výrazně zjednodušovala možnosti odhalení. Sice bylo přísně nařízeno, aby velitelé rot udržovali styk jen s veliteli čet, ti s veliteli družstev, ti zase s veliteli rojů a velitelé rojů jen se čtyřmi muži, tvořícími „motor“, avšak ani tuto zásadu vždy všichni nedodržovali. V semilském okrese ji porušila četa Loukov-Háje-Sytová, což se jí později vymstilo.²⁴

Hyška převzal dočasně velení semilské roty a zároveň byl zástupcem velitele praporu, velitelem lomnické roty byl ustanoven npor. Jan Niesner, velitelem železnobrodské roty npor. František Fól. Velitelské místo vysoké roty zůstalo nějaký čas neobsazené; později ho přijal odborný učitel, por. Vojtěch Lavický, a svým zástupcem jmenoval rotm. Františka Pozdníčka. Velitelé rot měli za úkol rozjet se do obcí ke svým důvěrníkům, vyložit jim náborové směrnice a podle velikosti obce určit, kolik dobrovolníků by u nich přibližně mělo být získáno. Na organizaci náboru na Semilsku se nejvíce podíleli v Semilech příslušníci městského policejního sboru Karel Hádek a František Najman, v Benešově úředník berní správy Karel Hlava, v Bozkově úředník nemocenské pojišťovny Josef Petříček, v Bítouchově a Spálově

²² KURAL, *Vlastenci proti okupaci*, s. 19-20.

²³ VOTOČEK, K počátkům vojenského odboje na Semilsku 1939–1945, in *Z Českého ráje a Podkrkonoší*, sv. 5, s. 77.

²⁴ SOKA Semily, fond Václav Votoček, kart. 17, Přehledy a materiály k období okupace a povstání 1945, inv. č. 67, sign. VI/1. ON Semily, nedatováno.

učitel Miloslav Pršala, v Chuchelně Václav Regner, v Čikváskách a Bořkově kočí ve mlýně Josef Beran a ve Slané a okolí úředník hospodářské záložny Vladimír Paska.²⁵

Dobrovolníků se přihlásilo mnoho. Během dvou měsíců byly téměř naplněny plánované stavy a mohlo se začít uvažovat o budování dalšího pěšího praporu. Výhledově se totiž počítalo s postavením samostatného pěšího pluku podzemní armády v Semilech.²⁶

Na Jilemnicku navázal Štrobl styky s MUDr. Ladislavem Nebeským, který zde od května 1939 organizoval odboj ve spojení s místonáčelníkem sokolské župy Krkonošské Františkem Ladislavem Kučerou.²⁷ MUDr. Nebeský byl již delší dobu neformálně ve styku s Hyškou, u něhož se jako smluvní lékař okresní pojišťovny při služebních cestách do Semil zastavoval. V neděli 18. června se na Malé Skále sešel Štrobl, Hyška, Štroblův zástupce Josef Půst a MUDr. Nebeský. Štrobl Nebeskému předal další organizační pokyny pro Jilemnicko, avšak krátce nato byl okres Jilemnice podřízen velitelství pluku Obrany národa v Jičíně. Přesto kontakty mezi Semilskem a Jilemnickem přetrvaly zčásti i nadále.²⁸

Štrobl se s Hyškou scházel nejčastěji v zadní části městského parku. Kromě těchto setkání svolával Hyška podle potřeby do Semil také shromáždění velitelů rot (prokuristů) nebo jejich zástupců. Místem setkání býval les Slap, měšťanská škola na Komenského náměstí nebo semilský ostrov. Pokud bylo něco velmi naléhavého, přišel Štrobl za Hyškou do banky. Hlášení velitelů rot byla doručována poslem nebo poštou na krycí adresu, kterou znal jen přednosta pošty a jeden zaměstnanec, rozdělující listovní zásilky. Věděl, kam dopisy s krycí adresou doručit. Hyška rozesílal některé písemnosti poštou do Vysokého nad Jizerou, Lomnice nad Popelkou, Jilemnice a později i do Držkova. Zásilky pro Vysoké doručovali také řidiči vysockého autobusu.²⁹

---

²⁵ HYŠKA, *Osobní vzpomínky na odboj na Semilsku, život v ilegality a na zatčení a věznění 1. 4. 1939–11. 5. 1945*, s. 13.

²⁶ VOTOČEK, K počátkům vojenského odboje na Semilsku 1939–1945, in *Z Českého ráje a Podkrkonoší*, sv. 5, s. 78.

²⁷ Kučera byl zpočátku krátkou dobu zástupcem Nebeského, brzy se jím stal Josef Půst; Kučera poté zajišťoval spojení mezi Jilemníci a ostatními obcemi okresu. VHA, fond 308, 101-2. Popis ilegální činnosti skupiny Nebeský, nedatováno.

²⁸ Jilemnická organizace měla napojení na většinu sousedních obcí, kde byli vedoucími většinou záložní důstojníci z řad učitelů, např. Antonín Bedrník a František Janata z Martinic, Oldřich Gebauer, Josef Ulvr a Ladislav Vitvar z Kruhu, nebo členové Sokola jako Ludvík Liška z Kunratic. Určitý styk mělo Jilemnicko i s odbojovými skupinami v obcích Čistá a Horní a Dolní Kalná, které však měly své okresní vedení v Nové Pace. Do organizace patřila i skupina železničářů na trati Martinice – Rokytnice nad Jizerou. Tato trať překračovala v Poniklé nad Jizerou nové státní hranice a byla jednou z cest, jimiž se do území přičleněného k Říšské župě Sudety dostávaly ilegální tiskoviny. VHA, fond Domáci odboj 1938–1945, kr. 6, inv. č. 47-1, zprávy okresu Jilemnice. Zpráva F. L. Kučery o činnosti v odboji z 3. 7. 1948.

²⁹ HYŠKA, *Osobní vzpomínky na odboj na Semilsku, život v ilegality a na zatčení a věznění 1. 4. 1939–11. 5. 1945*, s. 16-17.

Organizace semilského pěšího praporu měla na přelomu srpna a září 1939 tuto podobu:³⁰

Pěší prapor Semily

velitel praporu pplk. Alois Štrobl

výkonný zástupce velitele praporu škpt. František Hyška

1. rota Semily

velitel škpt. František Hyška (do 1. 8. 1939), nadpor. Josef Zeman (od 1. 8. 1939)

zástupce velitele nadpor. Miloslav Pršala

výkonný rotmistr četař František Najman

Početní stav 1. roty byl 15 důstojníků, 352 mužů včetně štábu praporu, pomocné roty, technické roty, kulometné čety.

Technická rota – velitel nadpor. Václav Regner, zásobování – podpor. Karel Šmíd, motorová vozidla – Karel Dědeček, pohonné hmoty – František Vlach, zdravotní služba – MUDr. Alois Pluhař.

1. četa se štábními složkami

velitel poručík Miloš Lisý, početní stav 11 důstojníků, 186 mužů

2. četa

velitel rotmistr Kamil Vedral (do června 1939), podpor. Jaroslav Svoboda (po červnu 1939), početní stav 1 důstojník, 49 mužů

3. četa

velitel podpor. dělostřelectva Vladimír Paska, početní stav 1 důstojník, 49 mužů

4. četa

velitel podpor. Jan Broul, početní stav 2 důstojníci, 48 mužů

2. rota Lomnice nad Popelkou

velitel nadpor. Jan Niesner

3. rota Železný Brod

velitel nadpor. František Fól (do 30. 8. 1939), rtm. Karel Kotrba (od 1. 9. 1939)

Četa Vysoké nad Jizerou

velitel por. Vojtěch Lavický (do 31. 8. 1939), nadpor. Václav Mašek (od 1. 9. 1939), zástupce velitele rtm. František Pozdníček

---

³⁰ Převzato z VOTOČEK, K počátkům vojenského odboje na Semilsku 1939–1945, in *Z Českého ráje a Podkrkonoší*, sv. 5, s. 79-80.

Od srpna 1939 byly rámcově budovány druhé roty v Semilech, Lomnici nad Popelkou a Železném Brodě, připravována přeměna vysoké čety v rotu a vytvářeny předpoklady k postavení samostatného pěšího pluku Semily.

Semily

velitel por. Karel Čurda

1. četa – velitel četař Jan Hlava
2. četa – velitel podpor. Josef Jarý
3. četa – velitel desátník Josef Petříček (do září 1939), četař Ladislav Zeman (od října 1939)
4. četa – velitel četař asp. Bohumil Opočenský

Lomnice nad Popelkou – velitel podpor. Bedřich Horných

Železný Brod (pro Držkov, Velké Hamry a okolí) – velitel nadpor. Jaroslav Číla³¹

V září 1939 čítala 2. semilská rota tři důstojníky a 228 mužů a tento počet se stále zvyšoval. Dobrovolníků, ochotných bojovat za svobodu, bylo tedy dostatek, složitější bylo jejich vyzbrojování. Zbraně, které slíbil na konci května dodat podplukovník z Prahy, stále nedorazily a bylo čím dál pravděpodobnější, že ani nedorazí. Bylo třeba obstarávat je jinými způsoby.³²

Při prvním soupisu zbraní v srpnu, nařízeném Štroblem, bylo napočítáno 52 pušek, většinou staršího typu Mannlicher vz. 95, o měsíc později měla 1. semilská rota k dispozici 39 pušek, z toho 16 vojenských a 23 loveckých, 63 pistolí a 23 ručních granátů, 2. rota 40 pušek, z toho 6 vojenských a 34 loveckých, 75 pistolí. Přehled o stavu zbraní u dalších rot se pravděpodobně nezachoval.³³ Hyška stále marně usiloval o novou schůzku s podplukovníkem z Prahy ohledně dodání slíbených zbraní – přišla pouze odpověď, že v současnosti by byl převoz příliš nebezpečný. Podobně byly slíbeny zbraně z Turnovska a o jejich přepravu se pokoušel velitel četnické stanice v Jesenném strážmistr Václav Kopecký, kterého Hyška dvakrát navštívil. Ale ani tato akce se nezdařila. Útěchou bylo pouze to, že semilské vedení znalo alespoň místa, kde jsou pro ně zbraně ukryty.³⁴

---

³¹ VOTOČEK, K počátkům vojenského odboje na Semilsku 1939–1945, in *Z Českého ráje a Podkrkonoší*, sv. 5, s. 80.

³² SOKA Semily, fond MNV Bitouchov 1922–1964, kr. I 527. Pamětní kniha obce Bitouchov-Spálov, s. 272.

³³ VOTOČEK, K počátkům vojenského odboje na Semilsku 1939–1945, in *Z Českého ráje a Podkrkonoší*, sv. 5, s. 80.

³⁴ Zbraně pro podkrkonošské okresy byly uschovány na více místech, především ve stodole rolníka Josefa Manžela v Dolním Slivně č.p. 9. Pistole ukrýval ve sklepě svého domu č.p. 718 v Brandýse nad Labem praporčík zbrojní služby Alois Krejčík. Viz VOTOČEK, K počátkům vojenského odboje na Semilsku 1939–1945, in *Z Českého ráje a Podkrkonoší*, sv. 5, s. 84.

Sepisovány a zjišťovány byly také nákladní vozy a pohonné hmoty pro rychlý převoz jednotek. Motorová vozidla měl na starosti Karel Dědeček, majitel továrny na elektrospotřebiče v Podmoklicích a tajné zásoby benzínu autodopravce František Vlach z Podmoklic. V každém soudním okrese bylo dostatek benzínu nehlášeného úřadům a největší množství měl v podzemní tankové nádrži právě Vlach.³⁵ Josefu Matěchovi se na Železnobrodsku podařilo opatřit asi 800 litrů benzínu a 20 litrů oleje, které byly zakopány na různých místech a použity až v dubnu a květnu 1945.³⁶

Oděvy pro jednotky se Hyška se Štroblem snažili zajistit od poručíka Fulína, zástupce velitele pracovního tábora pod Bozkovem, kde se nacházelo velké skladiště vojenských oděvů. Schůzka se uskutečnila v bytě továrníka Antonína Poslta. Poručík Fulín přislíbil pomoc a nechal uskladněné oděvy zaevidovat do zásob vojenského odboje. Ti z příslušníků jednotek, na něž by se nedostalo, měli být označeni trikolórami. Proviantní důstojník podporučík Karel Šmíd, majitel obchodu koloniálním zbožím v Semilech u mostu, měl za úkol vyhledat a navrhnout potřebné kuchyně, pekárny, zajistit zásoby mouky, cukru, sucharů a kávy.³⁷

1.3. Semilská skupina kolem časopisu *V boj* a její spolupráce s Obranou národa, napojení semilského okresu na Petiční výbor Věrní zůstaneme

Kromě Obrany národa pracovala v Semilech v ilegalitě skupina kolem továrníka Josefa Vaňka,³⁸ do níž patřili ředitel okresní nemocenské pojišťovny Josef Řepka, přednosta poštovního úřadu František Bubák, telegrafní dozorce Josef Čečelka, krejčí Josef Buriánek, správce městského krematoria František Vondráček, truhlář Josef Kuncce, úředník okresního úřadu JUDr. Václav Trnovský a Marie Šimůnková.³⁹

Skupina především rozšiřovala tajně letáky a ilegální tiskoviny, zřejmě již od konce dubna 1939, od května též časopis *V boj*.⁴⁰ Přes Otakara Hoftu⁴¹ byla napojena na pražské odbojáře kolem časopisu *V boj*.

---

³⁵ HYŠKA, *Osobní vzpomínky na odboj na Semilsku, život v ilegalitě a na zatčení a věznění 1. 4. 1939–11. 5. 1945*, s. 17-18.

³⁶ VHA, fond 308, 61-12. Poválečná zpráva Františka Sochora; upravená též zveřejněna pod názvem Vývoj železnobrodského odbojového hnutí v letech 1939-45 v časopise *Beseda*, roč. 3, č. 10, s. 168-178.

³⁷ SOKA Semily, fond Václav Votoček, kart. 17, Přehledy a materiály k období okupace a povstání 1945, inv. č. 67, sign. VI/1. Odboj – doplněk, nedatováno.

³⁸ VHA, fond 308, 34-3. Hlášení Okresního výboru v Semilech Svazu národní revoluce z 10. října 1946.

³⁹ SOKA Semily, fond Václav Votoček, kart. 17, Přehledy a materiály k období okupace a povstání 1945, inv. č. 67, sign. VI/1. Odboj – doplněk, nedatováno.

⁴⁰ *V boj* byl za okupace nejvýznamnějším ilegálním časopisem demokratického odboje. Pražský *V boj* v letech 1939–1941 vydávaly a kolportovaly postupně tři skupiny. První od května do listopadu 1939 kroužek kolem Josefa Škaldy a Josefa M. Sejkory – „Družstvo v prvním sledu – První nástup“, po jejich zatčení skupina kolem

O existenci této skupiny se dozvěděl Štrobl na přelomu května a června v Praze, kdy mu zde byla zprostředkována schůzka s vydavateli letáků a časopisu *V boj*. Současně i Vaněk dostal v Praze informace o Štroblově činnosti. Když se Hyška od Štrobla o Vaňkovi dozvěděl, zašel za ním, aby navázal kontakty a získal bližší informace.⁴²

8. června 1939 se sešli v semilské nemocnici k první společné schůzce vedoucí činitelé vojenského i politického odboje v Semilech. Porady se zúčastnili Štrobl, Hyška, Vaněk, Bubák, Řepka a MUDr. Alois Pluhař, v jehož pracovně se setkání konalo. Zde byla domluvena vzájemná spolupráce obou skupin.⁴³

Letáky získával Vaněk buď v Praze od Hofty nebo mu chodily poštou, nechával je na psacím stroji rozmnožovat a předával po jednom výtisku Františku Bubákovi, Josefu Řepkovi a pro Lomnici denně do Semil dojíždějícímu poštmistru Antonínu Cermanovi. Poštou docházely letáky Karlu Kotrbovi do Železného Brodu, MUDr. Ladislavu Nebeskému do Jilemnice a jeden výtisk byl posílán do Vysokého nad Jizerou. Od června 1939 dostával jeden výtisk každé ilegální tiskoviny i František Hyška. Letáky byly zprvu tištěny hektograficky, později jako vánoční ceníky zboží a detektivky. Všichni, kdo je obdrželi, byli povinni je dále rozmnožit a výtisky rozeslat po okolí. Podle konceptů od Josefa Vaňka kromě toho občas rozmnožovali letáky ve větším množství František Vondráček a Josef Buriánek s manželkou Julií na rozmnožovacím stroji městského úřadu v Semilech a rozšiřovali je donáškou do poštovních schránek i jinými způsoby. Tisk letáků financoval továrník Otto Stein.⁴⁴

Na Semily byla napojena železnobrodská odbojová skupina, jejímiž členy byli Karel Kotrba, František Kotrba a František Fól ze Železného Brodu, Josef Matěcha z Brodce a Josef Klinger z Hrubé Horky. Všichni byli aktivní, jak už výše zmíněno, v Obráně národa; Karel Kotrba zároveň udržoval spojení na Jaroslava Valentu a generálního sekretáře YMCA Rudolfa Mareše, která působila v rámci Petičního výboru Věrní zůstaneme. Kotrba vyjel

---

Josefa Preissiga a jeho dcery Ireny (Inky) – „Druhý nástup“, bývá také označován jako spořilovský *V boj*, vycházel do konce roku 1940; souběžně vydávali v Praze od prosince 1939 do března 1941 jinou verzi časopisu *V boj* vojáci z Obrany národa – bývá označován jako holešovický. Tyto dvě skupiny o sobě zpočátku nevěděly a až později navázaly jisté kontakty a spolupráci. Viz POLAVSKÝ, Arnošt. *V boj*. Třebechovice pod Orebem: Nakladatelství Antonín Dědourek, 1946.

⁴¹ Narodil se 12. 8. 1901 v Podmoklicích, byl úředníkem okresní nemocenské pojišťovny v Semilech, v roce 1920 odešel do Říčan a později se stal ředitelem soukromé pojišťovny. Od počátku okupace se dal do služeb odboje, byl spolupracovníkem pražského primátora Otakara Klapky, podílel se na udílení podpor rodinám uprchlíků do ciziny, získával zprávy z Petschkova paláce a po zatčení první redakce časopisu *V boj* se začal podílet na jeho vydávání. 29. dubna 1940 byl zatčen gestapem, dlouho vězněn a mučen, 28. října 1942 odsouzen k trestu smrti a 22. února 1943 popraven v Plötzensee u Berlína stětím. Viz *Beseda*, roč. 3, č. 5, s. 78-79.

⁴² VOTOČEK, K počátkům vojenského odboje na Semilsku 1939–1945, in *Z Českého ráje a Podkrkonoší*, sv. 5, s. 78.

⁴³ HYŠKA, *Osobní vzpomínky na odboj na Semilsku, život v ilegalitě a na zatčení a věznění 1. 4. 1939–11. 5. 1945*, s. 15.

⁴⁴ SOKA Semily, fond Václav Votoček, kart. 17, Přehledy a materiály k období okupace a povstání 1945, inv. č. 67, sign. VI/1. ON Semily, nedatováno.

třikrát jako kurýr odbojového ústředí v Praze za Hubertem Ripkou do Paříže.⁴⁵ Dodával mu zprávy se značkou „Plešivec 56“, pod níž doma spolupracoval s okruhem kolem dr. Valenty.⁴⁶

Ymkařská skupina si vybuodovala spolehlivé zázemí především v okolí Turnova díky místnímu faráři Jednoty bratrské Pavlu Glosovi. Pravidelný styk obstarával v první řadě dr. Jaroslav Valenta, který si zdejší kraj oblíbil už v době, kdy tu pobýval na vojně,⁴⁷ ale jezdili sem i dr. Jaroslav Šimsa a dr. Rudolf Mareš.⁴⁸ Glos rozšířil síť spolupracovníků i na Železnobrodsko, Novopacko a Lomnicko. V Lomnici nad Popelkou často navštěvoval spolu s dr. Valentou vrchního četnického strážmistra Rudolfa Gahutu. Ten jim dodával zprávy z četnické stanice a obstarával střelivo pro turnovské odbojáře z Obrany národa.⁴⁹

1.4. Počátky ilegální činnosti komunistů v okrese Semily

Hned v první den okupace bylo na semilském okrese zajištěno v rámci akce *Gitter* („Mříže“)⁵⁰ celkem 27 komunistů a německých emigrantů. V Semilech byli 15. března večer

---

⁴⁵ Nacistická okupační správa zavedla a neustále utužovala celý systém opatření, která měla zabránit úniku tajných informací za hranice. Postupně omezovala styk s cizinou, ale definitivně ho zprerthala až po začátku války. Na jaře a v létě 1939 byli ještě nacisté nuceni s ohledem na vlastní mezinárodně politické zájmy tolerovat určitý volnější styk české veřejnosti se zahraničím a povolovat především výjezdy různým hospodářským a technickým expertům na mezinárodní konferenci, kongresy nebo obchodní jednání. Toho bylo českým odbojem samozřejmě hojně využíváno. GEBHART, Jan; KOUTEK, Jaroslav; KUKLÍK, Jan. *Na frontách tajné války. Kapitoly z boje československého zpravodajství proti nacismu v letech 1939–1941*. 1. vyd. Praha: Panorama, 1989. s. 113.

⁴⁶ VHA, fond 308, 61-12, poválečná zpráva Františka Sochora. Podle Hyšky zprostředkoval Kotrbovi, který mohl jako sklářský exportér vyjet za hranice, spojení s dr. Valentou Josef Vaněk. Viz HYŠKA, *Osobní vzpomínky na odboj na Semilsku, život v ilegalitě a na zatčení a věznění 1. 4. 1939–11. 5. 1945*, s. 25. Oldřich Rydval uvádí v *Semilsko v boji za svobodu 1938–1945* na s. 36, že Kotrba s sebou z jedné z cest přivezl brožuru francouzského novináře Kyrillisse *La tragédie tchécoslovaque (Československá tragédie)*. Profesor na jilemnickém gymnáziu Josef Bernard ji přeložil do češtiny a výňatky z ní byly použity do letáků, které se tiskly v Jilemnici. Později měl být prof. Bernard kvůli tomu zatčen a zahynul v Osvětimi. Tuto informaci se mi však nepodařilo z žádných archivních materiálů potvrdit. Prof. Bernard byl skutečně zatčen 20. června 1940 kvůli překladu jakési knihy z francouzštiny, to však bylo na odsouzení z vlastizrady příliš málo. Trestní stíhání bylo zastaveno, přesto však byl odeslán do Osvětimi s doložkou „návrat nežádoucí“. Tam zemřel pravděpodobně na následky mučení v listopadu 1941. Viz *Beseda*, roč. 4, č. 1, s. 8.

⁴⁷ GLOS, Pavel. *Na bratrské faře 1938–1945*. 1. vyd. Turnov: Jednota bratrská, 1946. s. 36.

⁴⁸ 19. dubna 1939 přivezl na turnovskou faru Jaroslav Šimsa leták s proslovem Edvarda Beneše, adresovaném domácímu odboji. Druhý den si leták přišel ke Glosovi opsat učitel Bobek, jehož prostřednictvím navázal Glos styky s prokuristou městské spořitelny Jaroslavem Peterou, majorem ing. Teplým, štábním kapitánem Františkem Svárovským a plukovníkem Aloisem Vernerem z Mladé Boleslavi – pozdějšími členy ON na turnovském okrese. Dr. Valenta přivázel pravidelně z Prahy časopis *V boj*, různé letáky a další materiály, Petera je rozmnožoval ve spořitelně v Turnově a Glos rozvážel po okolí. Viz GLOS, *Na bratrské faře*, s. 47-49. Těž TICHÝ, Antonín. *Nás živé nedostanou. Historie parašutistické skupiny Antimony*. 1. vyd. Liberec: Severočeské nakladatelství, 1969. s. 103-104.

⁴⁹ GLOS, *Na bratrské faře*, s. 79.

⁵⁰ Jednalo se o preventivní akci, při níž měli být zatčeni podezřelí komunisté – předpokládání odpůrci nacistického Německa. Gestapo ani armáda se na jejím provedení nepodílely, celou akci přenechaly českým úřadům. Zemský úřad rozeslal instrukce na okresy a později připojil, že se má zatýkání týkat i uprchlíků z Německa. Protože nebyla k dispozici žádná jména, byly místní úřady často na rozpacích, koho mají vůbec zajistit. Četníci se obvykle rozhodovali po poradě se starostou a členy obecní rady. Během prvního týdne bylo

zatčení Alois David a Petr Puturek ze Semil, Josef Tomeš z Podmoklic, Rudolf Novotný a Zdeněk Volf z Benešova, František Rys z Bystré, v Tatobitech Bohumil Kočí, Jaroslav Wurm, František Drozen a František Kořínek, v Libštátě František Skrbek a v Zásadě Josef Linka. 17. března k nim přibyl ještě Pomněn Kuk z Podmoklic a španělský interbrigadista František Hlaváč ze Železného Brodu. Nikomu z nich nebyla prokázána žádná činnost proti říši a většina byla po několika dnech propuštěna.⁵¹ Z německých emigrantů byli v těchto dnech vzati do vazby Franz Hofrichter, který pobýval u Rudolfa Novotného v Benešově u Semil, v Železném Brodě Adolf Hollmann, Karel Bursa, František Maschke, František Haselbach, Erich Schier, Richard Sprenger, Rudolf Endler, Josef Ullmann, Josef Endt a ve Skuhrově Valter Simma. Všichni byli posláni do koncentračních táborů.⁵² V Lomnici nad Popelkou byli 17. března preventivně zatčeni Josef Návesník a Vilém Pšenička,⁵³ ale po podepsání prohlášení, že nebudou nadále politicky pracovat a nezúčastní se protiněmecké činnosti, byli po několika hodinách z místního vězení propuštěni.⁵⁴

Zatýkání v rámci akce *Gitter* ztížilo a někde i dočasně přerušilo výstavbu komunistické ilegality. Avšak otřes, který tato rozsáhlá perzekuce vyvolala, netrval příliš dlouho.⁵⁵

V Semilech měl být první ilegální okresní výbor KSČ sestaven z podnětu Pomněna Kuka už v červnu nebo červenci 1939.⁵⁶ Jiná zpráva hovoří o tom, že až do podzimu 1939 se komunisté v semilském okrese scházeli nepravidelně a neorganizovaně jen při takových příležitostech, jako byly poutě apod. Až na podzim se měli z podnětu Karla Strnada sejít členové strany ze Semil a Železného Brodu. Vedením semilské skupiny byl pověřen Ladislav

---

zatčeno přibližně 1600 osob, postupně se jejich počet zvýšil na 4369. Brzy byly věznice přeplněny a Němci celou operaci zastavili. Propuštěni byli všichni, kdo v poslední době nevyvíjeli aktivní politickou činnost, tj. zhruba tři čtvrtiny zatčených. Ve vazbě zůstalo 1228 osob – převážně německých uprchlíků, kteří byli okamžitě deportováni do koncentračních táborů. MASTNÝ, Vojtěch. *Protectorát a osud českého odboje*. Přel. David Falada. 1. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, 2003. s. 59. BRANDES, *Češi pod německým protektorátem*, s. 31.

⁵¹ S výjimkou Pomněna Kuka – ten byl propuštěn až v červenci 1939; Alois David odvezen do věznice v Drážďanech. Viz NOVOTNÝ, Rudolf; ŠIMKOVÁ, Františka. *Ilegální činnost komunistů v letech 1938–1945 na Semilsku*. In *Šedesát let KSČ v okrese Semily. Sborník příspěvků a vzpomínek na 60 let bojů a práce KSČ v okrese Semily*. Semily: Komise regionálních dějin při OV KSČ, 1981. s. 39–40.

⁵² SOKA Semily, fond OÚ Semily – prezidiální spisy 1850–1945, kr. 65, pres. č. 363. Hlášení Okresního četnického velitelství Semily o zatčení bývalých funkcionářů rozpuštěné KSČ ze 17. 3. 1939.

⁵³ SOKA Semily, Fond OÚ Semily – prezidiální spisy 1850–1945, kr. 65, pres. č. 372. Hlášení četnické stanice Lomnice nad Popelkou o zatýkání komunistů dne 17. 3. 1939.

⁵⁴ PŠENIČKA, Vilém. *Lomnická organizace KSČ v odboji*. In *Semilsko v boji proti fašismu za svobodu v letech nacistické okupace 1938–1945. Sborník vzpomínek a dokumentů*. Semily: Okresní výbor KSČ, 1965. s. 26.

⁵⁵ HÁJKOVÁ, Alena. *Strana v odboji. Z dějin ilegálního boje KSČ v letech 1938–1942*. 1. vyd. Praha: Svoboda, 1975. s. 122.

⁵⁶ KNOP, Karel. *Komunisté v boji za svobodu 1939–1945*. In *Šedesát let KSČ v okrese Semily. Sborník příspěvků a vzpomínek na 60 let bojů a práce KSČ v okrese Semily*. Semily: Komise regionálních dějin při OV KSČ, 1981. s. 35. Též NOVOTNÝ, ŠIMKOVÁ, *Ilegální činnost komunistů v letech 1938–1945 na Semilsku*, in *Šedesát let KSČ v okrese Semily*, s. 40.

Koucký, který navázal styky s Košťálovem, konkrétně s Bohuslavem Nyklem a bratry Ševců a dále s krajským výborem KSČ v Hradci Králové, jenž byl později přeměněn na oblastní výbor ve Dvoře Králové.⁵⁷ V jeho čele stál Bohuslav Cejnar, krycím jménem Karel Dvořák. Oblastní výbor se scházel každý měsíc. Začaly se vytvářet pětičlenné organizace, jež byly později z konspiračních důvodů přeměněny na tříčlenné buňky.⁵⁸ Kromě již zmíněných stáli v okresním vedení strany Filomen Daníček, František Michek, Irma Davidová a Františka Šimková – ta vykonávala funkci spojky mezi okresním a oblastním výborem. Setkávala se se Strakou z oblastního výboru na předem určených místech, buď na některém nádraží ze Dvora Králové do Semil nebo na místech v okolí Dvora Králové nebo Staré Paky. Zpravidla dvakrát týdně přivázela letáky a Rudé právo. Ty byly vždy předávány na tajných schůzkách organizace jednotlivým skupinám, které je měly šířit dále. Ze Semil byly dodávány do Chuchelny a Bozkova, odtud do Jesenného, Olešnice a do pracovního tábora pod Bozkovem. To se dělo různými způsoby, buď byly přímo rozdávány dělníkům v továrnách nebo házeny do poštovních schránek, strkány pod domovní dveře či nalepovány na sloupy. Později byl opatřen vlastní rozmnožovací stroj a pro letáky už nebylo nutné jezdit do Dvora Králové.⁵⁹

---

⁵⁷ VHA, fond Ilegalita, kr. 5, inv. č. 241, KSČ Semily. Příspěvek k dějinám strany v okrese Semily.

⁵⁸ V protektorátu se zformovalo třináct ilegálních krajských organizací, z toho devět v Čechách a čtyři na Moravě. Směrem dolů se struktura ilegální sítě KSČ členila někdy v okresy a posléze v místní a závodní organizace a na ně navazující ilegální buňky. GEBHART, KUKLÍK, *Velké dějiny země Koruny české 1938–1945*, sv. 1, s. 252.

⁵⁹ VHA, fond Ilegalita, kr. 5, inv. č. 241, KSČ Semily. Příspěvek k dějinám strany v okrese Semily.

2. Odbojové hnutí v okrese Semily od podzimu 1939 do léta 1941

Organizace Obrana národa byla budována s myšlenkou na brzké povstání proti okupantům. S napětím byl očekáván počátek války s Německem a počítalo se s tím, že se do ní zapojí jak západní evropské velmoci, tak SSSR. Podpis aktu o neútočení mezi SSSR a Německem na konci srpna 1939 tak přinesl velké zklamání. Vedoucí činitelé semilského odboje se o tom dozvěděli, právě když se konalo shromáždění velitelů rot.⁶⁰ V řadách národního odboje se objevila celá škála názorů reagujících na tuto událost. Přirozeně byla nahlížena z hlediska zájmů a přání odboje a byla zde snaha interpretovat ji co nejpříznivěji. Časopis *V boj* například komentoval uzavření sovětsko-německého paktu slovy: „*Jde o dovedný taktický manévr sovětské diplomacie, která překazila pokus Západu o nový Mnichov na účet SSSR a vnutila Britům a Francouzům jedinou alternativu – válku s Německem.*“⁶¹

O několik dní později, 1. září, napadl Hitler Polsko, válku vypověděla Německu Francie a Anglie. V Čechách se začala poslouchat rozhlasová vysílání z Katovic, Paříže i Londýna. Počátek války byl přijat s úlevou a novou nadějí, na druhou stranu bylo zřejmé, že v případě války začnou Němci zatýkat rukojmí. Leccos se proslechlo i o seznamech připravených gestapem, jména však bohužel známa nebyla. Neblahé očekávání se splnilo.⁶²

2.1. Organizace Obrana národa na semilském okrese do zimy 1940 a tisk časopisu *V boj*

V souvislosti s napadením Polska byla v protektorátě nacistickými policejními složkami realizována akce *Albrecht I.*⁶³ Na Semilsku zatklo gestapo⁶⁴ 1. září jako rukojmí telegrafního dozorce a předsedu Československé obce legionářské Josefa Čečelku⁶⁵, ředitele biografu Václava Poláka, benešovského starostu a starostu tamního Sokola Františka

⁶⁰ SOKA Semily, fond MNV Bítouchov 1922-1964, kr. I 527. Pamětní kniha obce Bítouchov-Spálov, s. 271.

⁶¹ GEBHART, Jan; KUKLÍK, Jan. *Dramatické i všední dny protektorátu*. 1. vyd. Praha: Themis, 1996. s. 72.

⁶² HYŠKA, *Osobní vzpomínky na odboj na Semilsku, život v ilegality a na zatčení a věznění 1. 4. 1939–11. 5. 1945*, s. 19-20.

⁶³ *Albrecht I.* byla podobně jako akce *Gitter* preventivní zatýkačí akce, namířená proti domnělým nepřátelům říše. Tentokrát však většina zatčených osob zůstala delší dobu ve vazbě jako rukojmí. Za politicky nespolehlivé byli pokládáni příslušníci Sokola, legionáři, představitelé bývalých politických stran a členové Národního souručenství a jiných protektorátních institucí. Ke dni 29. září vykazovalo ministerstvo vnitra 1247 zatčených, z nichž bylo 164 propuštěno, takže ve vazbě zůstalo 1083 osob. Tento údaj však není zcela spolehlivý, české úřady odhadovaly počet zatčených zhruba na 3000. PASÁK, Tomáš. *Pod ochranou říše*. 1. vyd. Praha: Práh, 1998. s. 155-156.

⁶⁴ Gestapo mělo ve zdejším podkrkonošském podhůří svou úřadovnu v Jičíně. První výsledky probíhaly ve vězení ve Vrchlabí; později, když bylo stále přeplněné, byly vytvořeny jakési „odlehčovací“ stanice v Hostinném a Tanvaldu. RYDVAL, *Semilsko v boji za svobodu 1938-1945*, s. 48.

⁶⁵ Narodil se 29. 9. 1881 v Bakově nad Jizerou, zemřel 28. 4. 1941 v koncentračním táboře Buchenwald. Viz *Beseda*, roč. 3, č. 11, s. 190.

Dolenského i některé další. K nim přibyl ještě velitel četnické stanice Urban, který se vzeprél výzvě gestapa jít s nimi zatýkat. Ve Vysokém nad Jizerou přišlo gestapo v tento den zatknout velitele čety Vojtěcha Lavického. Ten však uprchl, zdržoval se v Polabí a pracoval v jedné pražské továrně. V Lomnici nad Popelkou byl jako rukojmí 1. září zatčen starosta místního Sokola Bohuslav Matoušek a spolu s ním také starosta Sokola ve Stružinci František Votoček. Oba byli po výsleších v Tanvaldu po týdnu propuštěni. Začátkem října 1939 přijelo gestapo zatknout do nemocenské pojišťovny v Semilech ještě Josefa Petříčka. Ten ale právě doma obědval, takže se mu podařilo uprchnout a od té doby se skrýval.⁶⁶ V listopadu byli v Lomnici nad Popelkou postupně zatčeni Bohumil Jodas s manželkou Františkou, Ladislav Svoboda, Josef Konejl a Rudolf Zuzánek.⁶⁷ Bohumil Jodas zemřel 27. prosince 1939 v Kartouzích na následky mučení a stal se tak vůbec první obětí nacistické zvěle v místním kraji. Jeho manželka se z vězení vrátila 1. března 1940.⁶⁸

Hyšku přišel 1. září do banky varovat jeden úředník okresního úřadu, pro jistotu tedy odjel na den do Prahy, do sekretariátu YMCA, kde se mimo jiné seznámil s Rudolfem Marešem. Než zatýkání v první vlně ustalo, nespal ještě dvě noci doma, ale u souseda Pavla Hlavy.⁶⁹

Po vypuknutí války se mnoho dobrovolníků hlásilo do československého zahraničního vojska, jen Hyška jich měl v seznamu 35, ale výjezd byl spojen s takovými obtížemi, že pražské ústředí zajišťovalo pouze odsun vybraných profesí. Do Polska byli vypraveni ze Semilska prostřednictvím Obrany národa čtyři letci.⁷⁰

---

⁶⁶ VOTOČEK, K počátkům vojenského odboje na Semilsku 1939–1945, In *Z Českého ráje a Podkrkonoší*, sv. 5, s. 84.

⁶⁷ SOKA Semily, depozitář Turnov, fond Četnické stanice, kr. 1136. Situační zpráva četnické stanice v Lomnici nad Popelkou za listopad 1939. Jodas byl zatčen za to, že ve svém knihkupectví v Lomnici nad Popelkou vystavil snímky z Humoristických listů starých asi 60 let, znázorňující příchod Němců do Čech a jejich odchod zpátky do Německa; Zuzánek byl zatčen kvůli tomu, že Jodasovi tyto fotografie dodal. Jak vzpomínal v roce 2001 jeho syn Jaroslav Zuzánek, jeho otec se „...vrátil z německých věznic (Berlín, Drážďany, Waldheim, Delmenhorst u Brém) po třech letech s podlomeným zdravím a od výslechu na jičínském gestapu ohluchlý na pravé ucho.“ Viz ZUZÁNEK, Jaroslav. Rudolf Zuzánek. In *Z Českého ráje a Podkrkonoší. Vlastivědný sborník*. Sv. 14. Semily: Státní okresní archiv Semily, 2001. s. 268.

⁶⁸ SOKA Semily, fond MěstNV Lomnice nad Popelkou 1984, kr. 646. Kronika obce Lomnice nad Popelkou.

⁶⁹ HYŠKA, *Osobní vzpomínky na odboj na Semilsku, život v ilegality a na zatčení a věznění 1. 4. 1939–11. 5. 1945*, s. 20-21.

⁷⁰ Byli to: Jan Vlk, nar. 14. 2. 1911 v Semilech, rotmistr letectva, známý svou leteckou akrobacií. V Polsku zařazen do námořního letectva na válečné lodi. Po pádu Polska odešel do Anglie, padl 10. 4. 1942 u Tangmere. Des. pozorovatel Karel Kubánek, nar. 29. 10. 1916 v Jilemnici, po pádu Polska 1. 10. 1939 uprchl do SSSR, kde ve vězení zemřel. Karel Kopal, četař letce, nar. 7. 12. 1915 ve Vysokém nad Jizerou, po pádu Polska bojoval v Anglii, vrátil se v roce 1945. Čtvrtý letec vypravený ze Semil se na naléhání rodiny z Prahy vrátil. Celkem odešlo z okresu Semily do zahraničí během války okupace čtyřicet osob, 24 letců a 16 příslušníků jiných zbraní. Z těchto čtyřiceti jich během války padlo nebo jinak zemřelo osmnáct. Hlavní trasa, již se tehdy bylo možné dostat na Západ, vedla přes Polsko. Tam také přešla (u Bílého Kříže v Beskydech) většina dobrovolníků. K těm, kdo organizovali tyto přechody, patřil také semilský rodák František Roubal, respicient finanční stráže na Ostravsku, později pro tuto činnost popravený. Viz VOTOČEK, K počátkům vojenského odboje na Semilsku

Před odjezdem 3. září 1939 je Hyška svolal do vestibulu semilského kina, kde k nim na rozloučenou promluvil a vyplatil každému 300 korun na cestu z Vaňkova podpůrného fondu.⁷¹ Karel Kotrba ze Železného Brodu je pak odvezl do Prahy, kde si je převzali moravsko-ostřavští převaděči do Polska.

Na poradě velitelů konané v lese Slap v září 1939 bylo rozhodnuto o změně postoje vojenského odboje k tisku. Zatím dostávali příslušníci jednotek ilegální tiskoviny jen nahodile od známých, jejich soustavná informovanost však byla potřebná. Velitelský sbor, který se dosud bránil kombinovat svou vojenskou činnost s činností informační, protože propojení obou funkcí považoval za riskantní, se nyní rozhodl, že pro podřízené jednotky budou rozmnožovány informační letáky a jejich tisk bude zajišťovat každý soudní okres samostatně.

V Semilech se postupovalo tak, že z materiálů dodávaných Josefem Vaňkem vybíral František Hyška informace užitečné pro podzemní armádu, upravoval je do realističtější podoby, protože bývaly někdy neopodstatněně optimistické, a koncepty nosil na sjednané místo nebo v noci do bytu Arnoštu Jiranovi, typografovi v Glosově tiskárně. Jiranovi pomáhala jeho manželka – diktovala mu texty, které psal na matrice. Rozmnožování zajišťovali v semilské sokolovně na půdě Miroslav Tichánek a Jiří Brunclík, někdy i za pomoci župního tajemníka Sokola Grosmana na rozmnožovacím stroji Krkonošské župy sokolské. Prvním takto vydaným letákem byly pokyny a výzva k sabotážím.⁷²

Oslavy 28. října proběhly na semilském okrese klidně. Formy odporu byly ve většině případů nenápadné. Podle pokynů z Prahy se vylepovaly na různých místech vlaječky a letáčky, konaly se bohoslužby, lidé se slavnostně oblékli, na kopcích byly rozdělávány ohně. Sem tam někdo vyvěsil na stromy vlajky bývalé ČSR.⁷³ Pouze v Lomnici nad Popelkou kdosi umístil na nápadná místa nápisy „Pravda vítězí“ a „Byli jsme a budem“.⁷⁴

V druhé půli listopadu, po akci 17. listopadu, kdy nacisté v Praze zastřelili 9 studentů, 1200 jich odvezli do koncentračního tábora v Oranienburgu a zavřeli vysoké školy, zavládl na Semilsku smutek. Mezi zatčenými studenty byla i řada místních rodáků – např. student stavební techniky Vilém Langhamer z Bítouchova,⁷⁵ Josef Rón z Vysokého nad Jizerou, Josef

---

1939–1945, in *Z Českého ráje a Podkrkonoší*, sv. 5, s. 84. RYDVAL, *Semilsko v boji za svobodu 1938–1945*, s. 46-47.

⁷¹ Pro podporu odbojových pracovníků a jejich rodin měl Josef Vaněk vytvořen fond ve výši 30 000 korun. Také Obrana národa v Semilech disponovala menším fondem, jemuž dal základ vkladem 4000 korun továrník Otto Stein. Postupně do fondu přispěli i další, zejména obchodník Karel Petřík.

⁷² HYŠKA, *Osobní vzpomínky na odboj na Semilsku, život v ilegality a na zatčení a věznění 1. 4. 1939–11. 5. 1945*, s. 22-24.

⁷³ Tamtéž, s. 26.

⁷⁴ SOKA Semily, depozitář Turnov, fond Četnické stanice, kr. 1135. Situační zpráva četnické stanice v Lomnici nad Popelkou za říjen 1939.

⁷⁵ SOKA Semily, fond MNV Bítouchov 1922-1964, kr. I 527. Pamětní kniha obce Bítouchov-Spálov, s. 275.

Prušek ze Stanového, František Hradecký ze Staré Vsi, student farmacie Jaroslav Jíra z Nové Vsi nad Popelkou,⁷⁶ Josef Drahoňovský z Tatobit, student pozemní techniky Josef Jandourek z Košťálova,⁷⁷ Josef Svatý z Roztok u Jilemnice, Josef Lukeš z Peřimova, z Jilemnice Josef Technik a Josef Turek. Většina z nich se vrátila domů v roce 1942, případně byli osvobozeni z koncentračních táborů v květnu 1945. Některým se však stal transport do koncentračního tábora osudným – Josef Jandourek zahynul 8. května 1945 v Oranienburgu, František Hradecký zemřel 31. srpna 1943 ve Wittenbergu.⁷⁸

Počátkem listopadu přijel Josef Vaněk z Prahy s požadavkem, aby vojenská složka v Semilech tiskla i část nákladu týdeníku *V boj* pro Prahu. Nebylo snadné se rozhodnout. Práce bylo hodně, psací stroj i rozmnožovací přístroj vykazovaly značné opotřebení, ale když se Jiran, Brunclík i Tichánek k tomu ochotně uvolili a Vaněk slíbil dodat nové stroje, začalo se s tiskem.

Každé úterý posílal Vaněk Hyškovi koncepty, ten je po úpravě donesl Jiranovi, který se většinou hned pustil do práce, připravil titulní list a vždy ve čtvrtek večer se v sokolovně tisklo. Poprvé bylo vyhotoveno 60, podruhé 75 výtisků, pak již každý týden stovka. Hyška si na hotové časopisy počkal, dohodnuté množství donesl Vaňkovi, zbytek domů. Druhý den je po dvou až čtyřech kusech odeslal jednotkám, dva kusy posílal do Jilemnice MUDr. Nebeskému, dva až čtyři kusy do Turnova Štroblovi, další dva kusy ukládal pro Památník odboje na tajné místo na půdě v bance, o němž věděl mimo něj jen zřízenec filiálky Ladislav Holata. Kdyby Hyšku zatkli, měl za úkol vše včas uklidit. Do poloviny listopadu byl prostřednictvím Holaty doručován *V boj* také šoférům autobusů, kteří ho dováželi do Vysokého. Vaněk vozil padesát výtisků do Prahy, zbylé posílal na různá místa v Čechách i na Moravě, po jednom výtisku předával třem konzulátům (severoamerickému, jugoslávskému a italskému) v Praze. Nový psací stroj daroval přímo za účelem tisku časopisu a letáků továrník Jan Bayer.⁷⁹ Rozmnožovací stroj pro Semily však z Prahy stále nedocházel – zřejmě byl odeslán až ve dnech, kdy na Semilsku propuklo velké zatýkání.⁸⁰

Celkem bylo v Semilech vytištěno jedenáct čísel časopisu *V boj* (č. 28–38) se značkou VTS – Vojenská tiskárna Semily. Některá čísla však také nesla na titulu označení VTS –

---

⁷⁶ SOKA Semily, fond MěstNV Lomnice nad Popelkou 1984, kr. 646. Kronika obce Lomnice nad Popelkou.

⁷⁷ SOKA Semily, fond Košťálov SbO (obecní) 1938-1960, kr. 501, inv. č. 11. Paměti obce Olešnice Košťálské jinak Soběhrdovy, díl III. s. 38.

⁷⁸ RYDVAL, *Semilsko v boji za svobodu 1938–1945*, s. 194-235.

⁷⁹ BAYER, Jan. Domov v Čechách císařsko-královských, republikánských, protektorátních a komunistických. In *Z Českého ráje a Podkrkonoší. Vlastivědný sborník*. Sv. 4. Bystrá nad Jizerou: Okresní archiv Semily, 1991. s. 86.

⁸⁰ HYŠKA, *Osobní vzpomínky na odboj na Semilsku, život v ilegalitě a na zatčení a věznění 1. 4. 1939–11. 5. 1945*, s. 27-28.

HTM (nebo MTH), což znamenalo Vojenská tiskárna Semily – Tiskárna Hořice-Miletín, nebo Miletín-Hořice.⁸¹ To dokládá napojení semilské skupiny *V boj* na skupinu hořickou, která též spolupracovala s pražským ústředím. Přímý kontakt mezi Hořicemi a Semily zřejmě navázal obchodní cestující a švagr Pavla Erbanu Otakar Vančura. Semilská čísla časopisu *V boj* obsahovala kromě vlastních příspěvků články z holešovického i spořilovského vydavatelstva, je tedy zřejmé, že Vaněk byl prostřednictvím Hofty ve styku s oběma ústředními centry.⁸²

Koncem roku 1939 a v lednu 1940 pokračovaly práce na budování podzemní armády. Obrana národa počítala s brzkým převratem a tak Štrobl pro tento případ připravil plán vojenského zajištění okresu. Zpracováním mobilizačního plánu byl pověřen škpt. Boris Havlík. Při akci se počítalo s povoláním záloh v rozsahu pěti ročníků mužstev a deseti ročníků důstojnictva vyhláškou, jejíž text svěřil Štrobl do úschovy Hyškovi. K rotám, které měly být nově mobilizovány, byli vybráni alespoň jejich velitelé, škpt. Antonín Wohlmuth, nadpor. Karel Beneš a nadpor. Václav Vejvoda.⁸³

Štrobl v lednu 1940 vážně onemocněl zápallem plic a tíha vedení rozsáhlé organizace dolehla na Hyšku, který absolvoval další jednání o dodávkách zbraní, tentokrát s Josefem Karlem, úředníkem letecké továrny Avie. Byli vyhledáváni vojenští specialisté, početní stav jednotek v okrese dosáhl čísla 1600.⁸⁴

2.2. Velké zatýkání v řadách Obrany národa a kolem časopisu *V boj*

Jak již bylo vícekrát zmíněno, Obrana národa počítala s brzkým povstáním. Představa o blízkém konci války panovala v té době fakticky ve všech odbojových organizacích. Vyplývalo to z nepřesného odhadu nepřítele a ze špatného vyhodnocení mezinárodní vojenské a politické situace. Většinou se předpokládalo, že k válce a tím i k porážce Německa dojde nejpozději v roce 1940. Tento předpoklad měl vliv i na zakonspirování budované organizace. Pravidla pro utajování byla často porušována, pro práci v ilegalitě nebyl nikdo vyškolen. Velení organizace se ve značné míře skládalo z bývalých legionářů, kteří měli sice bohaté zkušenosti z bojů na frontách první světové války, což by jistě byla výhoda při

---

⁸¹ Od čísla 39 byl *V boj* tištěn jen v Hořicích nebo Miletíně.

⁸² BRUNCLÍK, HLUŠIČKOVÁ, *Lidé z Obrany národa a spolupracovníci časopisu V boj ve východních Čechách 1939–1940*, s. 49.

⁸³ VOTOČEK, K počátkům vojenského odboje na Semilsku 1939–1945, in *Z Českého ráje a Podkrkonoší*, sv. 5, s. 81.

⁸⁴ Tamtéž, s. 82. Podle jiných zdrojů se množství dobrovolníků pohybovalo mezi 1500-2000. Viz VHA, fond 308, 34-3. Hlášení Okresního výboru v Semilech Svazu národní revoluce z 10. října 1946; SOKA Semily, fond Václav Votoček, kart. 17, Přehledy a materiály k období okupace a povstání 1945, inv. č. 67, sign. VI/1. Odboj – doplněk, nedatováno.

otevřeném střetnutí, ale pro činnost v ilegalitě byly tyto zkušenosti fakticky bezcenné. Vzhledem k tomu, že aktivita gestapa v prvních měsících okupace, kromě akce *Gitter*, nebyla velká, nebyla ani málo účinná konspirační pravidla vždy dodržována. Členové Obrany národa se mezi sebou často znali osobně už z dřívějšíka a neměli před sebou žádné tajnosti. Mnohdy se navzájem svěřovali se svými problémy nebo úspěchy, a tak v některých případech všichni věděli všechno. Neznali také dosud brutální metody gestapa, netušili, jak s nimi bude nakládáno. Je pravděpodobné, že počítali s tím, že v případě zatčení budou mít statut válečného zajatce, stejně jako za první světové války. To byl však krutý omyl. Nacisté odbojové pracovníky považovali za vlastizrádce a podle toho s nimi také jednali. Při krutých výsleších bylo často vyraženo i to, co by při zachování pravidel konspirace zatčený nevěděl a tudíž nemohl prozradit. Člověk, který se dostal do spárů gestapa, neměl moc možností, přesto se však mnozí zatčení z řad Obrany národa chovali statečně. Drtivá většina z nich se snažila neuvádět nic, co by mohlo organizaci poškodit nebo ohrozit její spolupracovníky. Aby je chránili, přiznávali zatčení pouze to, co jim bylo nezvratně prokázáno, a to i za cenu, že by přitížili sami sobě.⁸⁵

Gestapo již mělo jisté povědomí o rozsáhlé organizaci připravující se na ozbrojený převrat. Zatýkání v řadách Obrany národa probíhalo na některých místech protektorátu už od podzimu 1939, na semilském okrese přišla katastrofa ke konci ledna 1940. Tehdy jeden občan v Jablonci nad Jizerou ukázal neuváženě ilegální tiskoviny vídeňské Češce Anně Messnerové a dokonce jí prozradil, od koho je dostal. Gestapo 28. ledna zatklo jeho i další čtyři jablonecké občany.⁸⁶ Vlna zatýkání odtud přeskočila do Tříče, kde postihla dva muže, 30. ledna se přenesla do Vysokého nad Jizerou, kde byli nejdříve zatčeni řidiči autobusů Bohumil a František Čivrný a později další lidé.⁸⁷ O průběhu pátrání gestapa byl Hyška soustavně informován četnickým strážmistrem Brzobohatým, který sloužil ve Vysokém nad Jizerou, ale denně jezdil domů do Semil. Bylo zřejmé, že gestapo zachytilo správnou stopu. Hyška navštívil nemocného Štrobla a Josefa Zemana, aby je seznámil se situací. Sám přemístil kompromitující písemnosti a archivní čísla časopisu *V boj* na bezpečné místo, které mu doporučil semilský policejní komisař Karel Hádek.⁸⁸

---

⁸⁵ BRUNCLÍK, HLUŠIČKOVÁ, *Lidé z Obrany národa a spolupracovníci časopisu V boj ve východních Čechách 1939–1940*, s. 32.

⁸⁶ VHA, fondy MNO – osvědčení podle § 8 zákona č. 255/1946 Sb., složka Oldřich Rydval.

⁸⁷ Jak poznamenal Karel Bondy ve svých *Pankráckých zápiscích*: „Vidíme, že tu byl vlastně jakýsi řetěz, že se zatýkání přenášelo z osoby na osobu, a tak vlastně jako jakýsi nekonečný had přeskakovalo neustále ze starého na nové.“ POKORNÝ, Jindřich. *Parsifal. Osudy jedné demokratické odbojové skupiny v letech 1938 – 1945 s poválečným dovětkem*. 1. vyd. Praha: Academia, 2009. s. 285.

⁸⁸ HYŠKA, *Osobní vzpomínky na odboj na Semilsku, život v ilegalitě a na zatčení a věznění 1. 4. 1939–11. 5. 1945*, s. 33.

Při poradě na vedoucí úřadovně gestapa v Praze bylo 2. února 1940 rozhodnuto o prudkém zásahu proti organizaci Obrana národa na celém území protektorátu.⁸⁹ Ráno 3. února přijel k Hyškům na lyžích z Vysokého nad Jizerou rtm. František Pozdníček⁹⁰ a hlásil, že prchá před gestapem, jemuž unikl jen tím, že poslední noc nespal doma.⁹¹ Hyška pak již raději přespával u souseda Josefa Ježka, kde měl také uložený svůj kufřík s nutnými potřebami pro případ odchodu, a 6. února odjel do Turnova zajistit si úkryt u spolužáka ze studií Josefa Havle pro dobu, než se mu podaří dostat do zahraničí. Při návratu z Turnova před 11. hodinou dopoledne se v bance dozvěděl, že před malou chvílí tam gestapo zatkl bankovního zřízence Ladislava Holatu. Spěchal tedy hned domů, aby se rozloučil s rodinou. Na Riegrově náměstí se setkal s udýchaným obuvníkem Josefem Mejvaldem, který běžel do banky, aby mu zvěstoval, že gestapo právě přišlo k Hyškům. Hyška ihned zamířil na nádraží a do příjezdu vlaku se ukryl v bytě přednosta stanice, který mu koupil jízdenku.⁹²

V Turnově informoval o situaci v Semilech plukovníka Aloise Vernerera. Druhý den přijel za Hyškou Karel Kotrba ze Železného Brodu. Hyška po něm vzkázal Vaňkovi, aby koncepty časopisu *V boj* doručoval místo něj Arnoštu Jiranovi, protože Vaněk nevěděl, kdo z Obrany národa tisk časopisu zajišťuje. Vaněk pak poslal Hyškovi z podpůrného fondu na cestu 600 K, dále byl Hyškovi dodán kufřík s jeho věcmi od Ježka a padělaný občanský průkaz na jméno Pavel Novák z Kamenice od JUDr. Václava Trnovského z okresního úřadu, do něhož fotograf Jiří Hilger dodal Hyškovu fotografii, zhotovenou z archivovaného negativu.⁹³

Hyška se snažil o odchod k československému vojsku do Francie za pomoci svých spojenců z Prahy, Karla Prokopa z Jinonic a Rudolfa Mareše z YMCA. Všechny pokusy však ztroskotaly a místo toho prožil čtyři a půl roku v ilegalitě na našem území. Úkryty před

---

⁸⁹ BRUNCLÍK, HLUŠIČKOVÁ, *Lidé z Obrany národa a spolupracovníci časopisu V boj ve východních Čechách 1939–1940*, s. 33.

⁹⁰ Malíř a francouzský legionář, narozen 10. 4. 1893, v ilegalitě žil až do 22. 2. 1943, kdy byl zatčen gestapem v Praze, o den později spáchal ve vězení sebevraždu uškrcením kapesníkem. Viz *Beseda*, roč. 3, č. 11, s. 190.

⁹¹ Oldřich Rydval v *Semilsko v boji za svobodu 1938–1945* na s. 34 chybně uvádí, že František Pozdníček přešel do ilegality, stejně jako Vojtěch Lavický, už koncem roku 1939. Na s. 50–51 píše, že po 28. říjnu 1939 „...došlo k tomu, že někteří vedoucí činitelé odbojového hnutí hlavně z Obrany národa nabyli dojmu, že je organizace prozrazena a přešli do ilegality. V Turnově to byl např. plk. Verner, v Semilech František Hyška, ve Vysokém nad Jizerou Vojtěch Lavický, František Pozdníček a další z jiných míst.“ Toto tvrzení je těžko možné označit za něco jiného, než za záměrnou falzifikaci – autor se zřejmě snažil vyvolat dojem, že jmenovaní odbojáři prchli zbaběle do ilegality, aniž by jim hrozilo reálné nebezpečí. Jak již výše uvedeno, Vojtěch Lavický utekl 1. září 1939, když ho přišlo zatknout domů gestapo, František Pozdníček 3. února 1940, Hyška a Verner ještě později. Přítom Rydval byl s těmito fakty dobře obeznámen, jak vyplývá z materiálů shromážděných v jeho osobní pozůstalosti.

⁹² HYŠKA, *Osobní vzpomínky na odboj na Semilsku, život v ilegalitě a na zatčení a věznění 1. 4. 1939–11. 5. 1945*, s. 33–34.

⁹³ Tamtéž, s. 36–40.

gestapem mu poskytlo asi 50 rodin v Čechách, na Moravě a na Slovensku.⁹⁴ V prosinci 1943 se zapojil prostřednictvím Eduarda Sošky v Novém Městě na Moravě do tamní partyzánské skupiny. Navázal styk s plukovníkem Karlem Štainerem-Veselým a generálem Josefem Svatoněm. Od 1. dubna 1944 začal na jejich příkaz shromažďovat v přikázaném prostoru rozptýlené české a ruské uprchlíky, tvořit z nich partyzánské skupiny a budovat pro ně úkryty v lesích. 2. července 1944 byl u Borovnice nedaleko Jimramova zatčen protektorátními četníky, kteří mu při pokusu o útěk prostřelili obě nohy. 5. července byl z nemocnice v Novém Městě na Moravě převezen gestapem do věznice v Jihlavě. Zde se dvakrát pokusil o sebevraždu v obavě, aby neprozradil nikoho z dobrodinců, kteří jej ukřývali.⁹⁵ Ve věznicích a posléze Terezíně dočkal konce války a vrátil se zpět do Semil.⁹⁶

14. února byl zatčen Josef Vaněk, který se i při krutém mučení choval statečně a nic nevyzradil. V březnu ve vyšetřovací vazbě ve slabé chvílce svěřil svému spoluvězni Janu Horáčkovi z Roztok jména svých spolupracovníků, a ta Horáček nahlásil gestapu.⁹⁷ Na základě toho byl 29. dubna zatčen Otakar Hofta, Josef Bubák, Arnošt Jiran, Josef Buriánek, Josef Řepka, František Vondráček, Jiří Šádek, JUDr. Václav Trnovský a Marie Šimůnková. Zatčen byl také poštovní úředník Antonín Cerman, který působil jako spojka na Lomnici. O den později si gestapo přišlo pro dalšího Vaňkova spolupracovníka, Františka Vondráčka, správce semilského krematoria. Tím byla fakticky zlikvidována semilská skupina kolem časopisu *V boj*.⁹⁸

---

⁹⁴ Hyška vše podrobně vylíčil ve svých pamětech. V únoru 1940 zatkl gestapo Hyškovu manželku Amálii, v září 1942 i jejich osmnáctiletého syna Vladimíra a sedmnáctiletou dceru Marušku a Hyškovu sestru Annu Ouhרבkovou žijící v Benešově u Semil. Všichni strávili ve vězeních a internačních táborech několik let. Do Hyškova domu v Semilech se nastěhoval německý vládní inspektor dr. Bärish a užíval jej až do konce války. VOTOČEK, František Hyška – veřejný činitel a organizátor boje proti nacismu, in *Z Českého ráje a Podkrkonoší*, sv. 5, s. 146.

⁹⁵ Jak popisuje, poté prožil „...úchvatný náboženský zážitek (...) Zachvátila mne jakási neznámá síla, která mně dala naději, že popraven nebudu, že se vrátím k rodině a že mým úkolem bude sloužit Bohu a svědčit o velké lásce Boží k lidem. Byl to nejmocnější zážitek v mém životě, jež jsem mohl prožít jen na prahu mezi životem a smrtí.“ SOKA Semily, fond Václav Votoček, kart. 17, Přehledy a materiály k období okupace a povstání 1945, inv. č. 67, sign. VI/1. Odboj – doplněk, nedatováno.

⁹⁶ V Jihlavě byl Hyška vězněn do 30. srpna, pak následovaly věznice Praha-Pankrác (30. 8. – 13. 9. 1944), Jičín-Kartouzy (13. 9. – 7. 11. 1944) a Malá pevnost v Terezíně, kde měl v pracovním nasazení očekávat den soudu. K němu však již pro chaotické události blížícího se konce války nedošlo. V dubnu 1945 Hyška těžce onemocněl skvrnitým tyfem, avšak dočkal se osvobození a vyléčil se. Po válce mu byla prezidentem udělena vysoká vojenská vyznamenání – Československý válečný kříž 1939 a Československá vojenská medaile za zásluhy I. stupně. Zemřel 8. 5. 1989 ve věku 95 let v Semilech. VOTOČEK, František Hyška – veřejný činitel a organizátor boje proti nacismu, in *Z Českého ráje a Podkrkonoší*, sv. 5, s. 146-147.

⁹⁷ Tak hovoří jedna z verzí. Podle druhé Vaněk při mučení přece jen vyzradil jméno Otakara Hofty. SOKA Semily, fond Václav Votoček, kart. 17, Přehledy a materiály k období okupace a povstání 1945, inv. č. 67, sign. VI/1. ON Semily, nedatováno. Též Muzeum a Pojizerská galerie Semily, dokumenty z výstav – rozhovory s osobami zapojenými v protinacistickém odboji a květnovém povstání. Záznam rozhovoru s Františkem Hyškou ze 14. 2. 1975.

⁹⁸ SOKA Semily, fond Václav Votoček, kart. 17, Přehledy a materiály k období okupace a povstání 1945, inv. č. 67, sign. VI/1. ON Semily, nedatováno.

Na Jilemnicku byli zatčeni 7. února František Ladislav Kučera, 12. února MUDr. Ladislav Nebeský a 25. května Josef Půst.⁹⁹ Mezitím bylo zatčeno přibližně kolem padesáti jejich spolupracovníků, ale i lidí, kteří s nimi nebyli v kontaktu, a jež gestapo podezřívalo z odbojové činnosti.¹⁰⁰

Za zmínku též stojí, že 28. února 1940 uprchl před gestapem ze Studence odborný učitel Václav Knotek a podařilo se mu emigrovat do Francie, kde se připojil k československé armádě. Po porážce Francie se dostal do Anglie, kde pracoval ve zpravodajském odboru exilového ministerstva národní obrany, později jako vedoucí šifrového oddělení.¹⁰¹

Knotek na svůj útěk vzpomínal: *„Když pro mě gestapo přišlo, schoval jsem se ve skleníku u Bartušků, pak jsem odešel přes Slovensko a Jugoslávii do Francie. Akorát za měsíc jsem byl ve Francii. Francie přijala Čechy celkem nevlídně, spíše nepřátelsky. Bylo nás Čechoslováků celkem 2 pluky. Po čtyřhodinové bitvě zbyl asi jeden pluk. Stáhli jsme se do jižní Francie. Francouzi by nás vydali Němcům nebýt zásahu generála Couchera, který byl řadu let v Československu. Odvezla nás anglická loď z Gibraltaru do Anglie, přistáli jsme v Liverpoolu. Zde se nás všech vřele ujímají, žili jsme zde svým životem, volně a svobodně. Mnoho Čechoslováků v Anglii vystudovalo, mnoho se jich tam oženilo. Počáteční jazykové obtíže jsme celkem rychle překonali svou velkou pílí a houževnatostí. Měli jsme ilegální spojení s vlastí. Anglie stála od června 1940 do června 1941 sama ve válce s Německem a na tuto situaci nebyla vojensky plně připravena. Její vojska byla ve vlasti i v koloniích a především vůle národa k obraně byla obrovská. Vzpruhou byl vstup Ruska a později i Ameriky do války. Angličané se stali našimi přáteli a naši hoši si tam získali velkou přízeň, zůstali však přitom Čechy. Buďme i my svými, buďme Čechy, myslíme česky, po svém!“¹⁰²*

---

⁹⁹ ABS, fond 141, 270-18. Písemnosti lidového soudního dvora v Berlíně z procesu se skupinou kolem MUDr. Nebeského-Jilemnice, výslechový protokol F. L. Kučery z 9. 2. 1940.

¹⁰⁰ VHA, fond Domácí odboj 1938–1945, kr. 6, inv. č. 47-1, zprávy okresu Jilemnice. Zpráva F. L. Kučery o činnosti v odboji z 3. 7. 1948.

¹⁰¹ Václav Knotek se narodil v roce 1910 v Prostějově, ale od roku 1934 působil jako odborný učitel na měšťanské škole ve Studenci. Jako šifrant MNO v Londýně sehrál důležitou úlohu v přípravě operace desantu Antimony. Po skončení války se stal přednostou šifrového oddělení ministerstva nitra, odkud ho v říjnu 1946 odvolal ministr Nosek kvůli členství v národně socialistické straně a protikomunistickým postojům. Počátkem roku 1947 se opět vrátil na ministerstvo vnitra jako pracovník repatriačního oddělení. 26. února 1948 utekl těsně před zatčením a uchýlil se opět do Londýna, později za ním emigrovala i jeho rodina. V červnu 1948 byl vyslán Vladimírem Krajínou zpět do Prahy jako agent britské tajné služby. Osudnou se mu stala schůzka s Karlem Svobodou 16. června 1948, kterou Svoboda ohlásil StB, a na níž byl Knotek zatčen. Po svém zatčení spáchal sebevraždu. ŠOLC, Jiří. *Smrt přála statečným. Osudy doc. Vladimíra Krajíny a jeho spolupracovníků v českém domácím odboji za druhé světové války*. 1. vyd. Praha: Vyšehrad, 1995. s. 183-190.

¹⁰² BENEŠOVÁ, Irena; JUNEK, Petr; STRÁNSKÝ, Václav. *Povídání o Studenci a Zálesní Lhotě*. Studenec: Obecní úřad Studenec, 2000. s. 87.

Na Železnobrodsku si gestapo přišlo 3. května pro Karla Kotrbu, ale díky jeho obezřetné výpovědi a odolnosti vůči vyšetřovacím metodám nebyl kromě něj na jaře 1940 zatčen nikdo další. Až na podzim 1940 zde byl zatčen ještě Josef Hubený.¹⁰³

Pplk. Aloise Štrobla dopadlo gestapo 20. května, 28. května zatkl MUDr. Aloise Pluhaře a koncem května také velitele 2. semilské čety Josefa Jarého, úředníka z Loukova. Následně bylo v obcích Benešov, Rybnice, Loukov, Háje a Sytová zatčeno 15 osob.¹⁰⁴ 3. června byl v Semilech zatčen truhlář, ruský legionář Josef Kunce, který spolupracoval s Vaňkem a 24. června Josef Mach. Poté byl až do podzimu klid a zatýkání na čas ustalo.

Na podzim udeřilo gestapo znovu v okolí Loukova. 19. listopadu bylo zatčeno 24 osob z 2. čety a zatýkání pokračovalo i v prosinci 1940 a dubnu 1941. Celkem bylo z této skupiny zatčeno 45 odbojářů.¹⁰⁵

Za celé období roku 1940 a první poloviny roku 1941 tedy bylo nejvíce odbojářů zatčeno na Jilemnicku (přibližně šedesát), na Semilsku (asi padesát), na Lomnicku (rovněž padesát) a na Loukovsku (pětačtyřicet). Naproti tomu na Vysocku bylo zatčeno zřejmě jen dvanáct osob a Železnobrodsko nebylo zatýkáním postiženo téměř vůbec (pouze dva lidé).¹⁰⁶

Zatčení putovali nejdříve do věznice ve Vrchlabí, která byla neustále přeplněná. V celách pro tři vězně bylo umístěno na dřevěných pryčnách deset až dvanáct lidí. Na cely byly proměněny všechny pomocné místnosti vězeňského objektu. Protože ani potom kapacita budovy nestačila, bylo využito věznic v Hostinném, Maršově, Tanvaldu a jinde, které byly vzápětí také přeplněny. Po základním vyšetřování předávalo gestapo postupně jednotlivé skupiny soudu. Na všech zatykačích byly uvedené zlověstné paragrafy o velezradě a zemězradě. Podle stupně provinění byli pak zatčení dopraveni k soudu do Berlína nebo Litoměřic, případně na jiná místa. Protože německé soudy nestíhaly zpracovávat průběžně

---

¹⁰³ VHA, fond 308, 61-12, poválečná zpráva Františka Sochora.

¹⁰⁴ Příslušníci 2. semilské čety byli známi jako „krytaři“, protože v rámci své odbojové činnosti budovali dva kryty, do kterých hodlali uschovávat válečný materiál, a případně je použít pro ukrytí osob přecházejících před gestapem. Iniciátorem této myšlenky byl člen 2. čety Josef Duriavig. Kryty začali budovat asi půl hodiny cesty od Dolní Sytové směrem k Roprachticím v Ďablovíně, kde se nalézala stará štola z dob, kdy se zde dolovala ruda. Počátkem září 1939 začali „krytaři“, většinou zaměstnanci firmy Gerl v Hájích, pracovat v noci po skupinách na vyčištění štoly a jejím obložení dřevem. Aby nebyli při této činnosti překvapeni, hlídal je hajný Adolf Jech. Ve druhé polovině října byl kryt dohotoven a připraven k uskladnění zásob i k bydlení. Začátkem října začal skupina stavět druhý kryt v lomu Josefa Špidlena. Jeho budování se však neutajilo. Mezi zaměstnanci firmy Gerl se nacházel konfident Emil Zajíček, který zřejmě s vědomím majitele firmy Ferdinanda Gerla nahlásil vše gestapu. To našlo začátkem května oba kryty a zahájilo pátrání po odbojářích. Emil Zajíček byl po válce v prosinci 1946 v Semilech popraven. SOkA Semily, fond Václav Votoček, kart. 17, Přehledy a materiály k období okupace a povstání 1945, inv. č. 67, sign. VI/1. ON Semily, nedatováno. Též Muzeum a Pojizerská galerie Semily, dokumenty z výstav – rozhovory s osobami zapojenými v protinacistickém odboji a květnovém povstání. Záznam rozhovoru s Karlem Čurdou z 27. února 1975.

¹⁰⁵ SOkA Semily, fond Václav Votoček, kart. 17, Přehledy a materiály k období okupace a povstání 1945, inv. č. 67, sign. VI/1. ON Semily, nedatováno.

¹⁰⁶ RYDVAL, *Semilsko v boji za svobodu 1938–1945*, s. 51.

stále vzrůstající počet těchto případů, stávalo se, že se mnozí zatčení dostali k soudu až za dva roky nebo ještě delší dobu. Zatím byli umístováni v různých věznicích, káznicích a případně táborech v Německu. Docházelo přitom k velmi častým transportům za účelem přemístění – německá vězeňská správa se snažila dodržet zásadu oddělení politických vězňů od kriminálních zločinců, mladistvých a starších osob apod. Při stále stoupající záplavě zatčených ze všech zemí okupované Evropy to ovšem nezvládla.¹⁰⁷

Odbojářské skupiny Obrany národa a V boj ze semilského okresu se většinou dostaly k soudu až v roce 1942. K trestu smrti byli odsouzeni pplk. Alois Štrobl, Josef Vaněk a MUDr. Ladislav Nebeský,¹⁰⁸ ostatní k různě dlouhým trestům vězení. Mnoho z nich však na následky týrání a nelidského zacházení zemřelo.

Antonín Doležal z Lomnice nad Popelkou, jeden z těch, kteří měli štěstí a po válce se vrátili domů (v jeho případě až v červnu 1945), zpracoval své zážitky z pobytu v německých vězeních ve stati *Moje vzpomínky na lomnické kamarády: „(...) V listopadu 1942 jsme opouštěli káznici v Gollnově, abychom byli transportováni k soudu do Litoměřic. Téměř po dvouleté samovazbě a trýznění hladem jsme se sešli a viděli. Byl to obraz skutečně bolestný, protože z krásných mladých těl zbyly jen trosky... Přes to, že jsme byli zesláblí, a pánů dozorců a policistů bylo více než nás, seřadili nás do řady po dvou a spoutali. Tak nás vedli špinavé a roztrhané městem na nádraží a ukazovali německému obyvatelstvu. Po několika stech metrech nemohlo mnoho z nás slabostí dále. Ihned se páni nacisté, zvláště k tomu školení, chopili práce a padaly rány, kopance a nadávky, kde ovšem nechybělo českých psů a jejich nezbytné los, los. K tomu přihlíželi němečtí občané s úplnou rozkoší a zvědavostí. Na nádraží nás dali do vozu, který byl k tomu účelu zvláště zhotoven. Středem vozu byla chodbička, z níž ústily do stran kobky pro dvě a čtyři osoby. Nás do vozu přímo nacpali a to do kobky pro dva dali šest a do kobky pro čtyři dvanáct lidí. Přespávalo se v přestupních stanicích, které byly většinou zřízeny u policie (gestapa). Kobka bez postelí a dek. Tam nás prostě zavřeli a nikdo se nestaral, zdali jsme dostali něco jíst. Často se stalo, že jsme nedostali vůbec nic, ba ani vodu, abychom se mohli umýt...*

Další taková obávaná stanice byla Alex v Berlíně. Byla to velká podzemní betonová místnost, bez oken, asi pro 200 osob. Nás tam ovšem dali 490. Byli tam lidé všech možných národností, zdraví i nemocní. Větrání a přívod vzduchu obstarával jeden elektrický větrák,

---

¹⁰⁷ Tamtéž, s. 53.

¹⁰⁸ Štrobl a Vaněk byli odsouzeni 28. října 1942 a popraveni 22. února 1943 v Berlíně-Plötzensee. Ladislav Nebeský byl popraven tamtéž 22. září 1942. Viz *Beseda*, roč. 3, č. 6, s. 91. VHA, fond 308, 34-3. Hlášení Okresního výboru v Semilech Svazu národní revoluce z 10. října 1946. ABS, fond 141, 270-18, písemnosti lidového soudního dvora v Berlíně z procesu se skupinou kolem MUDr. Nebeského-Jilemnice, plakát oznamující popravu Ladislava Nebeského z 22. září 1942.

který zcela nepostačoval. V případě malého provinění byl na určitý čas zastaven. Pak to byla úplná muka, poněvadž jsme stáli těsně jeden vedle druhého. Vší a štěnic bylo zde na tisíce a nejhorší bylo, že jsme se nemohli svléci. Nešlo to jednak pro nedostatek místa, jednak proto, že tam byli lidé, kteří kradli. Pořádek nad námi drželo osm trestanců, kteří zde byli pro vraždu a podobně. U těchto lidí nebylo o kopance a rány nouze. Tito vyvrhelové dostávali za naše zbytečné týrání od německých dozorců přídavek na stravě a chleba. Měli též na svém vyhrazeném místě stánek, kde vyměňovali chleba, o který nás okradli z našeho přidělu, za různé části oděvu. Poněvadž jsme byli vyhladovělí, měnili jsme poslední své dobré věci. Jídlo jsme dostávali v plechových miskách bez lžic, takže jsme museli jídlo vybírat špinavými prsty. Misky byly potom nedostatečně myty a tím se přenášely nakažlivé choroby. To s námi dělali nositelé kultury. Když nás potom vedli zbědované na nádraží a ukazovali Berlíňákům, říkali: ‚To jsou Češi, národ Cikánů, zde máte díky‘.

Do Litoměřic jsme přijeli opravdu ve stavu špatném, ale v náladě dobré, neboť jsme zase po dlouhé době vkročili na naši českou půdu. Třebaže tenkrát v litoměřické věznici byla strava velmi špatná a bylo jí málo, posilovalo nás, že jsme doma a jinak se nám dýchalo. Zde se vůbec snášelo vše lépe, než v Německu. Z mé kobky bylo vidět na horu Říp a v době, kdy mi bylo nejhůře a kdy jsem měl největší hlad, stačilo mi, jako jistě všem ostatním, stoupnouti na stůl a vyhlédnout okénkem ven, na náš milý kraj. Hned mi oči zazářily a řekl jsem si: Ty musíš vydržet, vrátit se a pomstít ty, kterým návrat nebyl dopřán.

Když jsme v lednu 1943 po druhé opouštěli naši krásnou zem (již odsouzeni), byla naše nálada stísněnější... Kamarád Máka podlehl nelidskému zacházení již v Litoměřicích. Když jsme zase po podobném třítydenním transportu přijeli téměř všichni nemocní do Gollnova, byla káznice přeplněná a my nedostali přes to, že to bylo v zimě a v kobkách se netopilo, zdi mokré, žádné košile, spodky a ponožky. Dali nám jenom jednu deku, slabý trestanecký šat a dřeváky, což byl další hrob pro nás. Doktor nás uznal všechny zdravými a práce schopnými, přes to, že někteří kamarádi se drželi sotva na nohou. Tím uhasla u některých kamarádů poslední jiskřička, která byla schopna dostatečným lékařským ošetřením vzpružit jejich životy. Již v únoru odešel z našich řad Zdeněk Zelenka, kterému německý lékař ještě tři hodiny před jeho smrtí řekl, že je líný a nechce pracovat. Zdenda byl tak statečný a snažil se smrti uniknouti, neboť věděl, že doma ho čekají ti, které tolik miloval a o nichž tak krásně mluvil. Tentýž osud stihl i další kamarády: Vitvara, Karáska, Smolaře, Zajíce, Ryšavého a Pospíšila. A mimo to došly nám zprávy, že další kamarádi z naší party, kteří byli

*transportováni jiným směrem, a to Kubíček, Janda, Niesner, Horných, Hradecký, Hádek, Winter, Cerman, byli utýráni...*¹⁰⁹

Rychlému postupu gestapa napomohla při zatýkání členů ON stereotypní schematická struktura, založená na principech organizace bývalé armády, nedostatek zkušeností s nepřitelem a výrazná absence konspirativního postupu. Rozsah zatýkání hodnotila okupační moc s uspokojením, protože se podle jejího názoru jednalo o zneškodnění početně nejsilnější organizace, kterou tvořili převážně vojáci s úkolem zorganizovat ozbrojené vystoupení.

V porovnání s Obranou národa (a také Politickým ústředím) nebyl tolik postižen zatýkáním Petiční výbor Věrní zůstaneme, proto se tato organizace mohla stát jednou ze základních odbojových složek v nadcházejícím období, kdy se česká rezistence musela vyrovnávat s důsledky perzekuce.¹¹⁰

Právě v době, kdy probíhalo zatýkání členů v sítích odbojových center a skupin, se začala realizovat myšlenka sloučení Politického ústředí, Obrany Národa a Petičního výboru Věrní zůstaneme do jednotné organizace ÚVOD – Ústřední vedení odboje domácího. V průběhu ledna 1940 došlo za koordinace bývalého poslance Němce k sondážním jednáním mezi zástupci PÚ („zpěváků“), ON („muzikantů“) a PVVZ („odborářů“). Každá ze zúčastněných stran se snažila získat prioritu a vůdčí postavení ve sjednocovacím procesu, který všichni považovali za nezbytný, a navíc se také jednalo o politické a programové vedení domácího odboje. Trvalo delší dobu, než došlo k překonání rozdílných stanovisek a k definitivní dohodě.¹¹¹ ÚVOD působil jako koordinační výbor tří organizací. Společný orgán – plénum – rozhodoval o spolupráci především v politických a programových záležitostech. Jinak zůstávaly všechny tři složky zejména z hlediska organizačního samostatné. Dopravení sjednocovacího procesu české rezistence a vznik koordinační centrály ÚVOD přinesl nové impulzy pro jednotlivé formy a metody odbojové činnosti.¹¹²

Po Vaňkově zatčení v únoru 1940 přestal být v Semilech vydáván časopis *V boj* a rozmnožování letáků ustalo i v dalších místech okresu. Z Vaňkovy skupiny věznění přežili jen Josef Řepka a JUDr. Václav Trnovský.¹¹³ Obrana národa i přes rozsáhlé zatýkání tolik zdecimována nebyla, protože měla mnohem širší členskou základnu. Mezi zatčenými byli

¹⁰⁹ SOkA Semily, fond MěstNV Lomnice nad Popelkou 1984, kr. 646. Kronika města Lomnice nad Popelkou.

¹¹⁰ GEBHART, KUKLÍK, *Velké dějiny zemí Koruny české 1938–1945*, sv. 1, s. 356-357.

¹¹¹ Ačkoli se termín ÚVOD objevuje od počátku roku 1940, není jeho skutečná role jako nejvyššího orgánu odboje nepochybná. Teprve na podzim tohoto roku potvrdily PÚ, ON a PVVZ svoji příslušnost k němu. MASTNÝ, *Protectorát a osud českého odboje*, s. 146-147.

¹¹² GEBHART, KUKLÍK, *Velké dějiny zemí Koruny české 1938–1945*, sv. 1, s. 359.

¹¹³ Bohužel však ani jeden z nich po válce nepodal bližší zprávu o semilské skupině *V boj* a její činnosti. SOkA Semily, fond Václav Votoček, kart. 17, Přehledy a materiály k období okupace a povstání 1945, inv. č. 67, sign. VI/1. Odboj – doplněk, nedatováno.

z velké části učitelé, členové Sokola a úředníci, kteří jako záložní důstojníci byli hlavními organizátory jednotlivých skupin Obrany národa a současně zajišťovali rozšiřování letáků. Řadoví členové odbojového hnutí byli postiženi jen v menším počtu. Lze říci, že se zatýkání v podstatě zastavilo na úrovni vedoucích činitelů a členská základna zůstala z velké části nedotčena. Zčásti však ztratila vedení a vzájemné spojení. To platilo pro celé území semilského okresu, vyjma Železnobrodsko – místní odbojová organizace nebyla zatýkáním postižena téměř vůbec.

2.3. Komunisté na semilském okrese od podzimu 1939 do léta 1941

Na podzim 1939 byli komunisté v protektorátu (stejně jako jejich kolegové v celé Evropě) nuceni učinit zoufalý názorový obrat. Ještě v srpnu hlásali věrnost ideji lidové fronty a kolektivní bezpečnosti. Byli tedy pro restauraci Československa, a i když odmítli uznat Benešovo vedení, prohlásili, že jsou připraveni spolupracovat s kýmkoli, kdo bojuje proti nacismu. Benešovi přívrženci se na činnost komunistů dívali s povzbuzením a za hranicemi dokonce bývalý prezident uvažoval o pozvání jejich exilových představitelů do navrhovaného exilového „parlamentu“.¹¹⁴

Nacisticko-sovětský pakt o neútočení z 23. srpna 1939 do těchto nadějí bezohledně zasáhl a zdramatizoval vnitřní konflikt komunistů mezi vlastenectvím a poslušností Moskvě. Bezprostředně poté, co byly oznámeny neuvěřitelné zprávy, vydalo podzemní vedení letáky, které se zoufale snažily uklidnit řadové členy: „*Vyčkejte klidně zpráv ze Sovětského svazu... Vzpomeňte, kolik špinavých kampaní bylo vedeno proti Sovětskému svazu a nakonec se vždy ukázalo, že jedině Sovětský svaz má pravdu.*“¹¹⁵

Zatímco ústřední výbor ještě čekal na nové směrnice z Moskvy, vypukla válka. Od 8. září začaly konečně prostřednictvím tajného rádiového spojení docházet. Moskva především nechtěla, aby vítězství jedné nebo druhé válčící strany zpochybnilo její nové zisky ve východní Evropě. Kreml tedy nařídil komunistickým stranám interpretovat válku jako oboustranně imperialistickou. Takové úvahy však nebylo možné přijímat bezpodmínečně a i úvodníkář ilegálního *Rudého práva* se v údivu ptal: „*Není snad každému jasné, že existuje jenom jeden hlavní nepřítel, německý fašismus a hrstka zrádců, lokajů a zbabělců s ním spojených?*“ Po celý říjen se v komunistickém tisku stále objevovala protichůdná prohlášení –

¹¹⁴ MASTNÝ, *Protektorát a osud českého odboje*, s. 147-148.

¹¹⁵ AMORT, Čestmír (ed.). *Na pomoc československému lidu. Dokumenty o československo-sovětském přátelství z let 1938–1945*. 1. vyd. Praha: Československá akademie věd, 1960. s. 198.

Beneš byl jak chválen za své protifašistické úsilí, tak pomlouván jako nástroj „západních štváčů“. Vítězství nové moskevské linie bylo úplné teprve v listopadu, ale přesto byla k jeho prosazení nezbytná čistka, která postihla několik členů ústředního výboru. Západ však stále vyhlížel jako silnější strana, a tak Moskva považovala pro navození patové situace za rozumné podporovat Němce.¹¹⁶

Na Semilsku se místní komunisté soustředili především na rozšiřování *Rudého práva* a letáků. Poté, co byl opatřen vlastní rozmnožovací stroj, nebylo nutné tiskoviny ve větším množství dovážet ze Dvora Králové nad Labem. Jejich tisku se ujala skupina kolem Bohuslava Nykla v Košťálově a ten také navázal kontakty s lomnickými komunisty,¹¹⁷ mezi něž patřil Josef Návesník, Vilém Pšenička, Jaroslav Kareš, Josef Polák, Václav Kracík, Jan Klaban, Marie Drbohlavová a Jan Drbohlav.¹¹⁸ V Košťálově se tiskl stranický tisk pro celý semilský okres a funkci spojky mezi Košťálovem a organizacemi v Železném Brodě a v Semilech vykonával František Dušek.¹¹⁹

V Chuchelně byli členy ilegální KSČ Vojtěch Hyška, Jan Hyška, Josef Mazánek, Jaroslav Vinců, Karel Pluhař, František Koucký a jeho bratr Jaroslav Koucký. Pro letáky a *Rudé právo* jezdil ze začátku Jan Hyška až do Hradce Králové; později František Koucký navázal styk s Josefem Tomešem a Petrem Puturkem ze Semil a pro ilegální tiskoviny chodil k Josefu Tomešovi do Podmoklic na Letnou.¹²⁰

Od podzimu 1939 do léta 1940 byla KSČ na semilském okrese zřejmě nejaktivnější a zcela jistě nejorganizovanější za celou dobu okupace.¹²¹ V té době sahala její síť od Malé Skály a Železného Brodu až k Příkrému, do Bozkova, Jesenného a Vlastiboře, Benešova, Košťálova, Libštátu, Lomnice nad Popelkou a do sousedních obcí. Na všechna tato místa se doručovaly letáky a *Rudé právo*.¹²²

Jilemnicko bylo organizačně ve styku spíše se zabranými pohraničními oblastmi, kde se hlavní centra komunistického odboje vytvořila ve Valteřicích kolem Josefa Hrubého a

---

¹¹⁶ MASTNÝ, *Protektorát a osud českého odboje*, s. 148-149.

¹¹⁷ VHA, fond Ilegalita, kr. 5, inv. č. 241, KSČ Semily. Příspěvek k dějinám strany v okrese Semily.

¹¹⁸ PŠENIČKA, Lomnická organizace KSČ v odboji, in *Semilsko v boji proti fašismu za svobodu v letech nacistické okupace 1938–1945*, s. 26-27.

¹¹⁹ VHA, fond Ilegalita, kr. 22, inv. č. 1060, František Dušek – Košťálov. Zpráva o ilegální činnosti F. Duška ze dne 5. 8. 1949.

¹²⁰ KOUCKÝ, František. Příprava a provedení otevřeného odporu 3. května 1945 v Chuchelně. In *Semilsko v boji proti fašismu za svobodu v letech nacistické okupace 1938–1945. Sborník vzpomínek a dokumentů*. Semily: Okresní výbor KSČ, 1965. s. 57.

¹²¹ VHA, fond Ilegalita, kr. 5, inv. č. 241, KSČ Semily. Příspěvek k dějinám strany v okrese Semily.

¹²² DAVIDOVÁ, Irma. *Jak jsme udržovali spojení*. In *Semilsko v boji proti fašismu za svobodu v letech nacistické okupace 1938–1945. Sborník vzpomínek a dokumentů*. Semily: Okresní výbor KSČ, 1965. s. 48.

v Jablonci nad Jizerou kolem Pavla Metelky.¹²³ Zdá se, že odtrženost od hlavních vůdčích center představovala pro komunisty v pohraničních oblastech protektorátu určitý problém a vedla některé z nich ke spolupráci s nekomunistickým odbojem. Týkalo se to především oblasti Jilemnicka a Vysocka. Zodpovědět otázku, nakolik spolu v této době komunistický a nekomunistický odboj spolupracoval, není snadné, ale je fakt, že někteří komunisté z Jilemnicka a Vysocka referovali o tom, že se aktivně zapojovali do rozšiřování a rozmnožování časopisu *V boj*.¹²⁴ František Hyška uvedl, že Obrana národa s komunistickou stranou na oficiální úrovni nijak nespolupracovala, ale někteří komunisté do její činnosti zapojeni byli. Jmenoval v této souvislosti Jaroslava Svobodu z Podmoklic. Šlo tedy zřejmě o jednotlivé případy, kdy pro daného jedince bylo důležitější samotné zapojení do odbojové činnosti, ať už na sebe brala jakoukoliv formu, bez ohledu na instrukce „shora“.¹²⁵

Rok 1940 a počátek roku 1941 přinesl těžké ztráty i komunistické straně, ačkoliv zatýkání jejích členů začalo o něco později než v řadách Obrany národa. V létě 1940 mělo gestapo už poměrně rozsáhlý přehled o struktuře ilegální sítě KSČ. Již v květnu se rozběhlo zatýkání vedoucích funkcionářů prvního ilegálního ústředního vedení.¹²⁶ Následkem toho bylo přerušeno spojení Semilska s Dvorem Králové a Hradcem Králové a *Rudé právo* a letáky odsud přestaly úplně docházet.¹²⁷

V létě 1940 byla zatčena řada členů KSČ na Hradecku. 22. září se proto sešel na Cimbále ilegální okresní výbor, projednávala se zpráva o zatýkání na různých místech hradeckého kraje a bylo usneseno zabezpečit a zničit letáky, aby nebyly u nikoho nalezeny.¹²⁸ Mezi zatčenými byl i vedoucí oblastního výboru Bohuslav Cejnar ze Dvora Králové, který byl ve styku se semilským okresem a znal tamní odbojáře. Po mučení zřejmě většinu z nich vyzradil.¹²⁹ 26. září 1940 v ranních hodinách pak došlo k zatýkání vedoucích funkcionářů komunistické strany na Semilsku. Ten den byli zatčeni Bohuslav Nykl, Josef Hrnčíř a Karel Ševců z Košťálova, Miroslav Smorádek a Josef Jakubička z Bozkova, Filomen Daníček ze

---

¹²³ KNOP, Komunisté v boji za svobodu 1939–1945, in *Šedesát let KSČ v okrese Semily*, s. 36. Josef Hrubý byl zatčen 19. února 1941 a popraven v Berlíně 1. února 1943; Pavel Metelka zatčen 18. prosince 1941, popraven v Berlíně 1. prosince 1942.

¹²⁴ Např. ŽANTA, Bohumil. *Organizování ilegální činnosti na Vysocku*. In *Semilsko v boji proti fašismu za svobodu v letech nacistické okupace 1938–1945. Sborník vzpomínek a dokumentů*. Semily: Okresní výbor KSČ, 1965. s. 12.

¹²⁵ Muzeum a Pojizerská galerie Semily – dokumenty z výstav. Záznam rozhovoru s Františkem Hyškou ze 14. února 1975.

¹²⁶ HÁJKOVÁ, Alena. *Kapitoly z dějin odboje proti nacismu. Komunisté v letech 1938–1945*. Praha: Rudé právo, 1985. s. 45–46.

¹²⁷ VHA, fond Ilegalita, kr. 5, inv. č. 241, KSČ Semily. Příspěvek k dějinám strany v okrese Semily.

¹²⁸ NOVOTNÝ, ŠIMKOVÁ, Ilegální činnost komunistů v letech 1938–1945 na Semilsku, in *Šedesát let KSČ v okrese Semily*, s. 40.

¹²⁹ VHA, fond Ilegalita, kr. 5, inv. č. 241, KSČ Semily. Příspěvek k dějinám strany v okrese Semily.

Železného Brodu, Františka Šimková a Irma Davidová z Benešova. Zanedlouho na to gestapo zatkl Pomněna Kuka, Ladislava Kouckého, Josefa Tomeše, Františka Michka, Rudolfa Novotného, Václava Erbanu, Karla Strnada, Zdeňka Volfa a Stanislava Novotného.

Z těchto prvních zatčených byli k trestu smrti odsouzeni Nykl, Koucký, Daníček a Kuk, ostatní obdrželi několikaleté tresty vězení, někteří z nich věznění nepřežili.¹³⁰

Proti lomnické organizaci zasáhlo gestapo v prosinci 1940, kdy byl zatčen Vilém Pšenička, a v únoru 1941 Jaroslav Kareš, Josef Polák, Václav Kracík, Jan Klaban, Jan a Marie Drbohlavovi a Miroslav Lacina ze Žlábků.¹³¹ Všichni prošli řadou věznic a vrátili se domů.¹³²

Ilegální KSČ byla na semilském okrese postižena zatýkáním v letech 1940–1941 velmi citelně. Bylo přerušeno spojení s oblastním výborem ve Dvoře Králové, a tím i ustalo rozmnožování a rozšiřování *Rudého práva* a letáků odsud dovážených. V následujícím období komunisté na Semilsku organizaci v původním stavu neobnovili, rozpadla se do řady menších skupinek, které spolu jen obtížně navazovaly spojení.

---

¹³⁰ NOVOTNÝ, ŠIMKOVÁ, Ilegální činnost komunistů v letech 1938-1945 na Semilsku, in *Šedesát let KSČ v okrese Semily*, s. 40.

¹³¹ PŠENIČKA, Lomnická organizace KSČ v odboji, in *Semilsko v boji proti fašismu za svobodu v letech nacistické okupace 1938–1945*, s. 26-27.

¹³² Marie Drbohlavová a Jan Klaban v roce 1943, ostatní až po osvobození v květnu 1945. ZUZÁNEK, Jaroslav. Lomnicko v odboji. In *Lomnické listy*. Roč. 3, č. 6, s. 5.

3. Odbojové hnutí v okrese Semily od léta 1941 do konce roku 1943

Útok Německa na Sovětský svaz 22. června 1941 výrazně změnil stávající politickou situaci. Už po francouzské porážce o rok dříve se naděje mnoha Čechů začaly upínat k Sovětskému svazu, který pronikl o další kus směrem ke střední Evropě anexí pobaltských států, Besarábie a severní Bukoviny. Měsíční zpráva pražského úseku velení SD za září 1940 komentovala tuto silící tendenci následovně: „*Dnes i měšťanský, nábožensky založený průměrný Čech chová stejné sympatie k sovětskému Rusku jako ateistický revoluční marxista. Všechny světonázorové zábrany z dřívějšíka jako by byly v celém českém táboře překonány – s výjimkou konzervativního rolnictva – ve prospěch dalekosáhlé politické důvěry ve velkou slovanskou mocnost ruskou.*“¹³³

Tato tendence po přepadení SSSR ještě mnohem více zesílila. Útok byl přijat jak s obavami, tak i s novou nadějí. Především umožnil alespoň částečně stmelit domácí odbojovou frontu. Demokratický a komunistický odboj navazoval vzájemné kontakty a členové ÚVODu přijímali s uspokojením, že komunisté v duchu nových směrnic z Moskvy mění svou politiku a hledají spolupráci. Prezident Beneš sice nabádal své stoupence k obezřetnosti a opatrnosti, ale v zásadě se proti myšlence jednoty rezistence nestavěl.¹³⁴

Zřejmě v srpnu 1941 se začal ÚVOD s komunisty domlouvat na vytvoření společného nejvyššího všeodbojového orgánu – Národně revolučního výboru Československa (NRVČ). O vzniku NRVČ byla veřejnost informována v říjnu 1941 *Společným provoláním*, uveřejněným v *Rudém právu*,¹³⁵ které podepsaly ilegální vedení KSČ a vedení „národního odboje“. *Provolání* vyzývalo k aktivnímu boji proti nacistickému Německu, neboť „*dnes nesmíme již být jen vzdorným zázemím, dnes musíme být aktivní součástí světové válečné fronty proti Hitlerovi*“, která vede „*od Stalina až k Churchillovi a Rooseveltovi.*“ V souladu s tím a jako hlavní předpoklad úspěchu českého osvobozovacího boje měla být podle *Provolání* tvořena národně revoluční jednotná fronta národa „*od českého dělníka až po českého továrníka*“, která bude „*všemi silami a všemi prostředky bojovat za svobodu národů Československa.*“ Do této

---

¹³³ BRANDES, *Češi pod německým protektorátem*, s. 237-238.

¹³⁴ GEBHART, Jan; KUKLÍK, Jan. *Velké dějiny země Koruny české 1938–1945*. Sv. 2. 1. vyd. Praha: Paseka, 2007. s. 28-29.

¹³⁵ Skutečnost, že *Společné provolání* publikovalo pouze *Rudé právo*, vedla ke vzniku sporů, zda se na něm skutečně s KSČ ÚVOD dohodl, a zda tudíž Národně revoluční výbor Československa vůbec vznikl. Námitky vznesli především stoupenci bývalého Politického ústředí, opírajíc se o negativní posudek Vladimíra Krajiny, který tvrdil, že návrh ilegálního KSČ na zřízení společného orgánu odmítl. Proti osamocenému svědectví Krajiny však stojí několik dalších svědectví, která vznik NRVČ potvrzují. Viz KURAL, *Vlastenci proti okupaci*, s. 147-149.

jednotné fronty měli patřit „všichni“, tj. „všichni občané Československa, odhodlaní svrhnout nacistické jho.“¹³⁶

Dovršení dohody nebo její úplná realizace oběma zúčastněnými složkami však byly znemožněny obrovským zásahem gestapa proti ÚVODu, který začal 9. října 1941 a fakticky ho zničil. Vykonavatelem dohod se pak stala jen ilegální KSČ, která zatím nebyla zasažena. I když tento proces nebyl dokončen, představoval další mezník ve vývoji české domácí protifašistické rezistence od počátku okupace. Řadí se k nejvýznamnějším momentům ve vývoji celého československého odboje za druhé světové války a historik Václav Kural soudil, že „ve své době nemá asi příliš daleko k evropskému unikátu.“¹³⁷

Vzplanutí německo-sovětské války vyvolalo v určitých složkách českého obyvatelstva vysloveně „radostnou náladu“. V letních měsících roku 1941 se na odbojové činnosti začaly podílet stále širší kruhy obyvatelstva. Šlo však spíše především o stávky a sabotáže, zpomalování výroby v podnicích atd.¹³⁸ Hitlera nastalá situace znepokojila a „rozhodl se zavést v Protektorátě Čechy a Morava ostřejší kurs, neboť, jak se zdá, nechce nastat klid a dosavadní odstrašující opatření nepomohlo.“¹³⁹

Na základě toho byl 27. září odeslán na „zdravotní dovolenou“ Konstantin von Neurath a do Prahy místo něj povolán zastupující říšský protektor Reinhard Heydrich. Ten podle předem dohodnutého programu vyhlásil druhý den pro většinu území protektorátu stanné právo. Na semilský okres, který spadal po jičínský oberlandrát, se toto nařízení nevztahovalo.¹⁴⁰

Vojtěch Mastný uvádí, že i přes krvavou lázeň, kterou Heydrich po svém příchodu rozpoutal, sabotáže neustaly. Srovnání záznamů kontrašpionážní služby abwehr za dané období dokonce ukazuje, že se okamžitě po jeho příjezdu do Prahy v září 1941 rozrostly. Počet sabotáží se snižuje jenom v zimě 1941–1942, v březnu 1942 nastal nový vzrůst, i když v podstatně menším rozsahu než předtím. Zároveň Mastný soudí, že „ať už však byla odbojová činnost vedena komunisty nebo přívrženci Beneše, zůstával její skutečný rozsah nevýznamný.“¹⁴¹

---

¹³⁶ KURAL, *Vlastenci proti okupaci*, s. 145-146.

¹³⁷ Tamtéž, s. 150.

¹³⁸ BRANDES, *Češi pod německým protektorátem*, s. 242.

¹³⁹ PASÁK, *Pod ochranou říše*, s. 322.

¹⁴⁰ Civilní výjimečný stav byl zaveden v okresech oberlandráta pražského, brněnského, moravsko-ostravského, olomouckého, kladenského a královéhradeckého; 1. října 1941 byl ještě rozšířen na okresní hejtmanství Hodonín, Uherské Hradiště a Uherský Brod. V době od 27. do 29. listopadu 1941 bylo zastřeleno 404 lidí, v době od 30. listopadu 1941 do 27. května 1942 už jen 33. Další čtyři až pět tisíc bylo na celém území protektorátu zatčeno. BRANDES, *Češi pod německým protektorátem*, s. 252-253.

¹⁴¹ MASTNÝ, *Protektorát a osud českého odboje*, s. 198-200.

Mezitím byl fakticky zlikvidován ÚVOD – vedoucí funkcionáři ON padli do rukou gestapa už na podzim 1941, od půlky října 1941 do ledna 1942 probíhalo zatýkání v řadách PVVZ. Z PVVZ zůstalo už jen několik vzájemně nesouvisejících torz. Teprve v roce 1943 se dvěma bývalým představitelům PVVZ, Grňovi, a Veselému-Štainerovi, podařilo spolu s generálem Vojtěchem Lužou ustavit Radu tří.¹⁴²

3.1. Demokratický odboj v okrese Semily od léta 1941 do konce roku 1943

Jaká byla v této době situace na Semilsku? Poválečná zpráva stručně konstatuje: „*Po zatčení pplk. Štrobla činnost v naší okresní organizaci ON na delší dobu (vyjma Železnobrodsko) ustala.*“¹⁴³

Železnobrodská organizace byla skutečně postižena zatýkáním nejméně, téměř vůbec, ale doba nepřála větším akcím. Hitlerovy úspěchy na válečných bojištích nedávaly naději na rychlý konec války, bylo třeba vyčkat vhodnější doby: „*Je přirozené, že po zatčení br. Karla Kotrby nastala jakási přestávka v odbojové činnosti. Stalo se tak jednak z důvodů bezpečnostních (všechny bratrem Kotrbou uložené dokumenty byly na rozkaz br. Hubeného spáleny), jednak také proto, že mezinárodní situace, respektive tehdejší vzestup moci nacistického Německa naznačovaly, že přece jen válka nebude tak rychle skončena, jak se předpokládalo. Další budování domácího odboje nepovažováno tudíž za tak aktuální, ač tím nechceme tvrdit, že se přestalo pracovat vůbec, ale práce soustředěna hlavně v oboru sociálním.*“

V Semilech nebylo po útěku br. škpt. Fr. Hyšky a po zatčení br. pplk. Štrobla v odboji žádného vedoucího a proto se velení ujal br. Josef Zeman,¹⁴⁴ který byl již dříve zástupcem br. Hyšky ve funkci velitele útočné čety. V Železném Brodě zatím připravoval půdu br. Oldřich Kolzrt, který byl již od r. 1939 velitelem odbojového družstva dobrým znalcem místních poměrů.“¹⁴⁵

Odbojáři se soustředili na podporu rodin zatčených a sociálně slabých na okrese, do konce války vybrali za tímto účelem peníze v hodnotě několika set tisíc korun. Kromě toho prováděli sabotáže v podnicích, na Železnobrodsku především ve sklářských firmách.

¹⁴² Poslední prominentní člen PÚ, Vladimír Krajina, byl sice chycen teprve počátkem roku 1943, ale v té době už dávno neměl oporu v souvislé síti. Po zničení ÚVODu se jej pokoušeli obnovit někteří starší politici a založili Přípravný národně revoluční výbor (PNRV); ten však zdaleka nedosáhl vlivu, jaký měl ÚVOD. BRANDES, *Češi pod německým protektorátem*, s. 289-290.

¹⁴³ VHA, fond 308, 34-3. Hlášení Okresního výboru v Semilech Svazu národní revoluce z 10. října 1946.

¹⁴⁴ Josef Zeman byl zatčen 25. října 1944 a vězněn až do konce války. VHA, fond 308, 34-3. Hlášení Okresního výboru v Semilech Svazu národní revoluce z 10. října 1946.

¹⁴⁵ *Beseda*, roč. 3, č. 10, s. 170-171.

„K novému zahájení organizačních prací jak po stránce vojenské, tak i po stránce politické došlo v zimním období 1941-42. Jádrem těchto prací bylo oživení vykonané odbojové činnosti z let 1939-40 a v dalších letech potom došlo k podrobnému propracování naznačených úkolů. Středem těchto prací přípravných na železnobrodském okrese byli bři.: Josef Hubený, říd. učitel, tehdy již ve Vlastiboři, František Hořák, říd. učitel v Loučkách, František Balatka, učitel v Železném Brodě, Rudolf Řepka, říd. učitel ve Smrcí, a Josef Matěcha, elektrotechnik v Brodci. Br. J. Hubený pracoval pak na organizaci severní oblasti okresu, br. F. Hořák zpracovával třetinu západní a br. R. Řepka část východní. S nimi spolupracoval br. Josef Matěcha, který vykonával spojovací službu již od r. 1939 a od zatčení br. K. Kotrby i službu zpravodajskou. Získával cenné zpravodajské informace od doc. Vl. Krajiny, kterého po nějaký čas skrýval, a další zprávy dostával od skupiny parašutistů v Rovensku pod Troskami, pracující též s doc. Krajinou. Styk s nimi zprostředkoval br. F. Hořák. Do ciziny byly tyto zprávy vysílány tajnou vysílačkou z Rovenska p. Tr. nebo ze Železného Brodu, čehož se účastnil i br. Josef Klinger, který byl již v té době v ilegalitě, a ukrýván jednak u br. J. Matěchy, jednak v rodině br. Jaroslava Kocoura. Spojkou mezi doc. Krajinou, br. F. Hořákem a J. Matěchou byl br. Bohuslav Machačný z Besedic (krycí jméno Křovák). Br. J. Matěcha ukrýval po nějakou dobu také parašutisty npor. Františka Závorku (krycí jméno Franta Sokol) a Luboše Jasínka (krycí jméno Čárka).¹⁴⁶

Br. R. Řepka se také snažil z příkazu br. Hubeného navázat styk s okresy Nová Paka (br. Václav Novotný), Semily (br. Josef Zeman a prostřednictvím jeho i Jilemnice), Košťálov (br. J. Skřivanec), Turnov (br. Alois Bobek), Mladá Boleslav (br. Vladimír Machačný, Oldřich Splitek a mjr. Kuchta) a Praha (Dr. Jar. Kratochvíl, spolupracovník gen. Eliáše¹⁴⁷).¹⁴⁸

Jaroslav Kratochvíl udržoval s místním krajem kontakty po celou dobu okupace.¹⁴⁹ Od jara 1943 dodával do Londýna za pomoci železnobrodských odbojářů údaje o zdejší továrně,

¹⁴⁶ O spolupráci s doc. Vladimírem Krajinou a desantem Antimony pojednám podrobněji v následující samostatné kapitole.

¹⁴⁷ Dr. Jaroslav Kratochvíl (1901–1984), člen zpravodajské skupiny Parsifal, přijal na Eliášovu výzvu křeslo ministra průmyslu, obchodu a živností v protektorátní vládě. Tuto funkci vykonával do roku 1941. Už tehdy začal spolupracovat se skupinou Parsifal a svou protinacistickou činností během roku 1942 podstatně prohloubil po stránce zpravodajské i organizační. V létě 1944 jej zatkl gestapo a věznilo až do porážky okupantů. Po válce působil jako hospodářský poradce a zmocněnec Sdružení výrobců a vývozců skla, bižuterie a drahých kamenů v Železném Brodě. V roce 1952 byl odsouzen v zinscenovaném procesu a ze žaláře se vrátil až za sedm let. Poté se živil jako dělník, skladník a nakonec překladatel odborných textů. Zemřel v Železném Brodě. POKORNÝ, *Parsifal*, s. 469-470.

¹⁴⁸ VHA, fond 308, 61-12. Poválečná zpráva Františka Sochora. Též *Beseda*, roč. 3, č. 10, s. 172-173.

¹⁴⁹ Např. v zimě na přelomu let 1939–1940 a 1940–1941 byl hostem lyžařských závodů na Kozákově. Jak praví záznam v kronice obce Chlum: „Při druhé návštěvě se zdržel několik dní a zúčastnil se hasičského bálu. Velmi dobře se bavil a moc se mu mezi námi líbilo.“ Jak je možno předpokládat, těchto návštěv využíval i k sondážím a

v níž se vyráběly součásty V-1 a V-2, a navrhoval, aby ji spojenecké bombardéry vyřadily z provozu.¹⁵⁰

„Pozoruhodným znakem železnobrodské odbojové složky je, že se již od roku 1939 udržela ve svém původním postavení. Nezviklala ji ani akce br. Františka Petráka z Loukova u Semil, který se v r. 1943 snažil v Podkrkonoší vybudovati odbočku tzv. Ústředního národního výboru ‚Střed‘, neboť právě kvůli jednotnosti domácího odboje byla z rozkazu br. Hubeného na zdejších okrese paralysována. Br. J. Hubený se později sám proti vůli železnobrodské odbojové skupiny zapojil na tuto organizaci. Že však náš postoj byl správný, dokázal další vývoj, kdy byl br. Hubený právě pro toto své spojení zatčen a s ním i několik dalších našich členů, kteří s touto organizací neměli vůbec nic společného.

Jediné, co se změnilo proti organizaci z r. 1939, bylo vybudování pevné politické ‚pětky‘ v každé obci, které se potom staly základem místních národních výborů.

Počátkem září 1942 nastává zatýkání v Jirkově a ve Střevelné (bři. Jar. Nosek a L. Sochor) a tu br. J. Klinger z Hrubé Horky, který byl již jednou minulého roku vyšetřován stran ukrývání zbraní, volí raději útek do podzemí, aby řetěz zatýkání ukončil. Vedení odboje na Hrubé Horce a okolí přejímá za zmizelého br. František Balatka, který byl již sice také minulého roku na krátký čas vězněn, ale své odbojové činnosti se proto nevzdal.“¹⁵¹

Jak můžeme z těchto záznamů vidět, na Železnobrodsku byli v letech 1941–1943 místní odbojáři mimořádně aktivní, a úspěšně přežívali i občasné zásahy gestapa.

V Lomnici nad Popelkou měla v této době vedle zbytků Obrany národa údajně působit také sokolská organizace „Jindra“, pojmenovaná podle křestního jména náčelníka České obce sokolské Jindry Vanička. Jejím velitelem měl být Miroslav Ryšavý, po jeho zatčení náčelník lomnického Sokola Antonín Stiehl, a po zatčení Stiehla odborný učitel Josef Martínek. Skupina pořádala sbírky na podporu rodin zatčených odbojářů a zásobovala je potravinami, oblečením, uhlím atd. Měla se také určitým způsobem zapojit do podpory parašutistů z desantu Antimony a Vladimíra Krajiny. Vzhledem k tomu, že o této skupině referoval pouze lomnický pamětník Jaroslav Zuzánek,¹⁵² v pramenech se mi o ní nepodařilo nic nalézt, a napojení na Krajinu a Antimony žádné zdroje nenasvědčují, je její existence pochybná.

---

navazování kontaktů s místním odbojem. SOkA Semily, fond MNV Chlum 1932-1964, kr. I 342. Pamětní kniha obce Chlumu.

¹⁵⁰ POKORNÝ, *Parsifal*, s. 228-229.

¹⁵¹ VHA, fond 308, 61-12. Poválečná zpráva Františka Sochora. Též *Beseda*, roč. 3, č. 10, s. 173.

¹⁵² ZUZÁNEK, Lomnicko v odboji, in *Lomnické noviny*, roč. 3, č. 5, s. 5-6.

Všichni tři, Ryšavý, Vaníček i Stiehl, byli ve skutečnosti zapojeni v Obraně národa, Ryšavý a Stiehl kvůli této činnosti zatčeni a ve vězení zemřeli.¹⁵³

Na Jilemnicku navázal v roce 1941 odborný učitel Josef Lánský ze Studence kontakty s dr. Jaroslavem Valentou a dr. Rudolfem Marešem, a zároveň také s jedním člověkem, který byl členem organizace majora Matohlína z Hradce Králové. Do činnosti skupiny ve Studenci byli zasvěceni jen asi tři lidé. Jejich hlavní úkol spočíval v podávání zpráv týkajících se zabraného území, místních komunikací, hospodářských a průmyslových objektů, které by měly být bombardovány. Zprávy byly do Londýna dodávány kurýrem. V jedné z nich byl zaslán výstřížek z mapy s popisem místa vhodným pro seskok parašutistů a současně byl přiložen soupis osob, u nichž se mohli parašutisté ve Studenci hlásit.¹⁵⁴

Schůzky ÚVODu se konaly nejčastěji v Nové Pace v úřední místnosti českobratrského faráře dr. Miroslava Plecháče. Někdy v dubnu 1942 upozornilo zpravodajské oddělení MNO v Londýně na popud npor. Václava Knotka, jemuž se v roce 1940 podařilo utéct ze Studence před gestapem, a nyní byl šifrovým důstojníkem zpravodajského oddělení československé armády v Londýně, skupinu odbojářů v Pardubicích na osobu Josefa Lánského, a ta s ním poté navázala kontakt. Spojení mezi Pardubicemi a Studencem zajišťovala manželka Václava Krupky Hana Krupková,¹⁵⁵ buď prostřednictvím dopisů zasílaných na poštu ve Studenci s označením „poste restante“, kde si je poté Lánský vyzvedl, nebo osobním stykem. Spolupracovníkem skupiny byl tiskař Jan Vojtíšek z Lázní Bělouhradu.¹⁵⁶

Josef Lánský tak sehrál určitou úlohu v přípravě atentátu na Heydricha a později byl pomocníkem parašutistů z desantu Antimony. To je však již téma pro další kapitolu.

3.2. Vladimír Krajina a Antimony

Konec jara roku 1942 představoval téměř úplnou likvidaci domácí rezistence. Teror, následující po atentátu na zastupujícího říšského protektora Reinharda Heydricha 27. května 1942, do značné míry paralyzoval zbytky odbojových skupin. Kontakty byly zpřetrhány, většina představitelů českého odboje skončila buď ve vazbě, nebo přímo na popravišti.

---

¹⁵³ Stiehl zemřel 5. 5. 1943 v Osvětimi a Ryšavý 28. 7. 1944 ve Zwickau. RYDVAL, *Semilsko v boji za svobodu 1938–1945*, s. 208.

¹⁵⁴ VHA, fond Domácí odboj 1938–1945, kr. 6, inv. č. 47-1, zprávy okresu Jilemnice, poválečná zpráva Josefa Duška o odbojovém hnutí ve Studenci v letech 1938–1945.

¹⁵⁵ Za Lánským ji z Pardubic vyslal sám kapitán Silver A Alfréd Bartoš. Viz TICHÝ, *Nás živé nedostanou*, s. 90.

¹⁵⁶ Po atentátu na Heydricha zatčen a popraven spolu s celou rodinou, vyjma tříměsíční dcerky. VHA, fond Domácí odboj 1938–1945, kr. 6, inv. č. 47-1, zprávy okresu Jilemnice, poválečná zpráva Josefa Duška o odbojovém hnutí ve Studenci v letech 1938–1945.

V důsledku toho bylo přerušeno spojení s Londýnem pomocí vysílací stanice LIBUŠE a domácí odboj i vláda v zahraničí se opět ocitly v izolaci.¹⁵⁷

V polovině června utíká z Prahy systematicky pročesávané gestapem doc. Vladimír Krajina, gestapem považovaný za „*hlavu českého odbojového hnutí*“.¹⁵⁸

Krajina opustil Prahu 15. června 1942 a v doprovodu Františka Drašnera zamířil vlakem do Turnova. Drašner ho seznámil s farářem Pavlem Glosem a prostřednictvím něj se dostal k Josefu Šourkovi do Konic, zde přenocoval a další den ho Šourek přivedl za Josefem Koldou do Vyskře. U něj pobýval až do 22. července 1942.

Krajina usiloval o to, aby o jeho pobytu vědělo co nejméně lidí, ale k jeho nelibosti za ním stále přijížděly návštěvy z Prahy – paní Drašnerová, Rudolf Mareš, Pavel Glos a další lidé. Na jedné ze schůzek Mareš Krajinovi sdělil, že Němci popravili Krajinova bratra Emanuela, ředitele měšťanky v Třebíči, a že dr. Jaroslav Valenta je zatčen. Na konci července byl zatčen i sám Mareš a Krajina začal být ostražitější.¹⁵⁹

Gestapo z Mareše vytlouklo Koldovo jméno (byť poněkud zkomolené) a začalo pátrat ve Vyskři. Krajinovi se 22. července podařilo ukrýt v nedaleké jeskyni, kde měl vybudován pro takové situace úkryt. Protože však stále přšelo, nebylo zde možné pobývat, a tak po pár dnech prostřednictvím Šourka odešel k prof. Karlu Weissovi do Kacanov.¹⁶⁰

Zde žil nějakou dobu v klidu, ale brzy ho opět začali navštěvovat známí. V noci ze 17. na 18. srpna byli v Praze zatčeni manželé František a Vilemína Drašnerovi. Jeho úkryt byl opět prozrazen a gestapo udeřilo.¹⁶¹ 22. srpna v pět hodin ráno byl probuzen s tím, že gestapáci obklíčili Weissův dům. Jako zázrakem jim uprchl přímo před nosem, ale gestapo místo něj omylem zastřelilo v posteli domovníka Odřicha Studničku.¹⁶² Zchvácenému Krajinovi se podařilo dostat k učiteli Františku Hořákovi do Louček, který ho převedl do Železného Brodu k Josefu Matěchovi. U něj se ukrýval do 15. září a poté musel najít jiný úkryt, protože zde bylo zatčeno několik lidí, z nichž jeden spolupracoval s Matěchou. Hořák ho tedy zavedl k řídícímu učiteli Karlu Hlaváčkovi do Veselé u Lomnice nad Popelkou. Ten ho ubytoval v místní škole, nejprve ve výklenku v tělocvičně, a později v tajné místnosti

---

¹⁵⁷ UHLÍŘ, Jan Boris. *Ve stínu říšské orlice. Protektorát Čechy a Morava, odboj a kolaborace*. 1. vyd. Praha: Aleš Skřivan ml., 2002. s. 105.

¹⁵⁸ Krajina byl docentem Přírodovědecké fakulty UK, v květnu 1939 začal působit v PÚ, později jeden z nejvýznamnějších představitelů ÚVODU. Zprvu kolem sebe vybudoval skupinu, jejímž hlavním úkolem byl poslech zahraničního rozhlasu, přepis záznamů z vysílání a jejich následné rozšiřování, posléze byl pověřen zpravodajskou činností, a stal se Benešovým „dvorním“ zpravodajem. UHLÍŘ, *Ve stínu říšské orlice*, s. 102-103.

¹⁵⁹ ABS, fond 310, 79-2. Výpověď Vladimíra Krajiny před vládní komisí ze dne 12. dubna 1946. s. 59-62.

¹⁶⁰ KRAJINA, Vladimír. *Ve službách odboje a demokracie*. Rukopis, uložen v archivu Ústavu pro soudobé dějiny AV ČR. s. 3082-3085.

¹⁶¹ Tamtéž, s. 3102.

¹⁶² Tamtéž, s. 3106-3109.

přímo vybudované k tomuto účelu. Spolu s Krajinou tu přebýval také odborný učitel Karel Čurda, prchající před gestapem kvůli své činnosti v Obraně národa, a Božena Vlčková, manželka plukovníka Václava Vlčka, letce v Anglii.¹⁶³ Místnost, v níž se skrývali, měla dva tajné východy, a vytvořil ji Hlaváček, Krajina a Čurda překlenutím části slepé chodby v prvním poschodí školy.

Krajina ve veselské škole řešil morální dilema a nechtěl Hlaváčka a jeho početnou rodinu – měl pět dětí – uvést v nebezpečí. Neměl však momentálně žádné jiné možnosti, a tak musel chtít nechtít zůstat. Hlaváček navíc, poté co se dozvěděl o Krajinově dřívějším rádiovém spojení s Londýnem, na něj naléhal, aby se ho pokusil obnovit. Krajina z toho nebyl nadšený, ale po neustálém přemlouvání vyslal Hlaváčka do Prahy pro šifrovací pomůcky k dr. Jaroslavu Drábkovi, Kamilu Zástěrovi a Jaroslavu Hrabánkovi. Hlaváček vše nezbytné pro vysílání z Prahy přivezl.

Začátkem listopadu 1942 přinesl Hlaváček z návštěvy u odborného učitele Josefa Tůmy z Nové Paky informaci, že se na Novopacku skrývají parašutisté a pátrají po představitelích domácího odboje. Hlaváček sice nevěděl, že člověk, kterého ukrývá, je Krajina (představil se mu pod falešným jménem), ale iniciativně sjednal schůzku s parašutisty do Lomnice nad Popelkou.¹⁶⁴

Nyní odbočím ke zmíněným parašutistům. Jednalo se o zpravodajskou skupinu Antimony, tvořenou velitelem npor. Františkem Závorkou, jeho pomocníkem, šifrantem a v případě nouze též telegrafistou čet. Stanislavem Srazilem, a hlavním radistou svob. Lubomírem Jasínkem. Jejich úkolem bylo znovu navázat spojení s Londýnem, nalézt představitele domácího odboje – doc. Vladimíra Krajinu (krycí jméno BUK nebo ŠÍP), prof. Ladislav Vaňka (JINDRU), škpt. Václava Morávka (OTU) a kpt. Alfréda Bartoše (MOTYČKU). Vezli pro ně poselství od dr. Edvarda Beneše a gen. Sergeje Ingra, napsaná na cigaretovém papíře a upravená v oplatce, aby je v případě nutnosti mohli spolknout. Dále měli předat domácímu odboji náhradní krystaly pro jeho vysílačky, jeden ze tří rádiových kompletů, jimiž disponovali a finanční hotovost.¹⁶⁵

Krátce před půlnocí 24. října 1942¹⁶⁶ byla skupina vysazena u Rožďalovic. První úkryt jim poskytl František Kulhánek v Nové Pace, příbuzný npor. Václava Knotka. Postupně

¹⁶³ ABS, fond 310, 79-2. Výpověď Vladimíra Krajiny před vládní komisí ze dne 12. dubna 1946. s. 69-70.

¹⁶⁴ ABS, fond 310, 79-2. Pokračování výpovědi Vladimíra Krajiny před vládní komisí ze dne 16. dubna 1946. s. 73-76.

¹⁶⁵ ŠOLC, Jiří. *Podpalte Československo! Kapitoly z historie československého zahraničního a domácího odboje 1939 – 1945*. 1. vyd. Praha: Naše vojsko, 2005. s. 216.

¹⁶⁶ Shodou náhod byli v tento den popraveni v Mauthausenu Krajinovi přechovávatelé a spolupracovníci Karel Weiss, Josef Kolda, Jan Šourek, Josef Čejka a rodina Drašnerova spolu s dr. Jaroslavem Valentou. KRAJINA, *Ve službách odboje a demokracie.*, s. 3171.

nalezli řadu spolupracovníků v Nové i Staré Pace, ve Studenci, Lomnici nad Popelkou, Rovensku pod Troskami, Železném Brodě i na Turnovsku.¹⁶⁷ Práci jim však zkomplikovalo navázání styků s ilegální KSČ, jež zprostředkoval František Kulháněk přes svého bratra Josefa, člena ilegální buňky KSČ ve Volmanových závodech v Čelákovících. František před svým bratrem neutajil, že se u něj skrývají tři parašutisté, kteří hledají spojení na vedení domácího odboje a disponují vysílačkou. Josef Kulháněk o tom informoval svého spolupracovníka Aloise Obrdlíka, a ten dále vedoucího závodní buňky Viléma Janečka, od něhož se informace dostala k funkcionáři krajského ilegálního vedení KSČ Ferdinandu Sommerovi. Na nejbližší schůzce, za přítomnosti dalšího vedoucího závodní buňky KSČ z Avie v Letňanech, Romana Prouzy, naznačil Vilém Janeček možnost využít této situace pro potřeby vlastní organizace.¹⁶⁸

V polovině listopadu 1942 se Ferdinand Sommer prostřednictvím Josefa Kulhánka sešel ve Staré Pace s velitelem Antimony npor. Závorkou, představil se mu jako pracovník odbojového ústředí, tvrdil, že je schopen zajistit spojení s Alfrédem Bartošem, jehož prý osobně zná, a nabídl zřízení vysílacího místa v Praze. Závorka mu uvěřil a poskytl 5000 RM a vysílačku, pro niž přijel do Nové Paky Josef Pitra a odvezl ji do Čelákovic. Asi za čtrnáct dní přijel do Paky Pitra znovu a Závorka mu předal poselství prezidenta Beneše a gen. Ingra pro vedení odboje.¹⁶⁹

Mezitím se spolupracovníkům Antimony podařilo nalézt díky iniciativě Karla Hlaváčka přes Josefa Tůmu spojení na Vladimíra Krajínu. Ke schůzce došlo u nádraží v Lomnici nad Popelkou a zúčastnili se jí Krajina, Hlaváček, Tůma a npor. Závorka. Poté se přesunuli k drogistovi Škopkovi a v jeho laboratoři se domlouvali na umístění úkrytů pro vysílačku. Krajina však nebyl nadšen, když se dozvěděl o spojení parašutistů s KSČ, jelikož se obával, že to přivede na jejich stopu gestapo. Jednoznačně proto požadoval vrácení vysílací stanice a poselství. Další schůzka s parašutisty byla opět domluvena do Lomnice nad Popelkou.¹⁷⁰

Jasínek se Srazilem následně vyrazili do Čelákovic pro rádiový komplet, protože zjistili, že jsou v něm uschovány krystaly pro Jasínkovu vysílačku. V Čelákovících se přes Josefa Kulhánka a Viléma Janečku dostali k Ferdinandu Sommerovi, který poslal Srazila zpátky do Nové Paky a Jasínka hodlal využít pro navázání rádiového spojení s Moskvou.

---

¹⁶⁷ ŠOLC, *Podpalte Československo*, s. 217.

¹⁶⁸ Rádiové spojení s Moskvou totiž komunisté ztratili při zátahu gestapa v lednu 1941 a od té doby nebylo obnoveno. Viz HÁJKOVÁ, *Kapitoly z dějin odboje proti nacismu*, s. 47.

¹⁶⁹ ŠOLC, *Smrt přála statečným*, s. 64-67.

¹⁷⁰ ABS, fond 310, 79-2. Pokračování výpovědi Vladimíra Krajiny před vládní komisí ze dne 16. dubna 1946. s. 77-78.

Vysílačka však byla mezitím přemístěna do Rakovníka k Vilému Hejnalovi, a tak se Jasínek rozjel tam. Z Rakovníka se mu podařilo odeslat první radiotelegramy do Londýna a ohlásit nalezení Vladimíra Krajiny. Údajně po něm Hejnal žádal, aby se pokusil navázat spojení i s Moskvou, ale to nebylo možné, protože Jasínek neznal vysílací frekvence ani časy. Žádal Hejnala o vrácení vysílací stanice i poselství, ale nepochodil. Vyjmul proto krystaly, čímž vyřadil stanici z provozu, a vrátil se zpět do Nové Paky.

Mezitím za nepřítomnosti parašutistů v Pace vylákali komunisté prostřednictvím Miroslava Rudiše z Václava Kulhánka další rádiovou stanici a peníze – 8500 RM, pod záminkou, že první stanice je rozbitá a Jasínek potřebuje další. Srazil opět odjel do Čelákovic a poté do Prahy a do Pardubic, kde se pokoušel nalézt kontakty na Alfréda Bartoše. V Pardubicích se dozvěděl o zatýkání před půl rokem, i o tom, že se zde zastřelil na ulici nějaký parašutista. Pochopil, že další pátrání by bylo bezvýsledné, a vrátil se zpět do Nové Paky.¹⁷¹ Díky komunistům tak byly ztraceny dvě vysílací stanice i obě poselství.¹⁷²

Dohodnutá schůzka s Krajinou se odehrála opět v Lomnici nad Popelkou, tentokrát na náměstí. V té době byl nadpor. Závorka již ukrytý v Lomnici v dřevěné chatě továrníka Josefa Mizery¹⁷³ u koupaliště. Poté, co se Krajina seznámil se zbývajícími dvěma parašutisty, rozhodl se vzít Jasínka s sebou do Veselé a Srazil, který na něj nečinil příliš dobrý dojem, odeslal do Studence. Mezitím Hlaváček našel vhodné místo pro vysílání na plovárně u Emila Lukeše v Rovensku pod Troskami a Závorka s Jasínkem se tam přesunuli.¹⁷⁴ Zatímco Závorka se po celý zbývající čas ukryval zde, telegrafista Jasínek z Rovenska na čas odcházel – jednak do Frýdštejna k Františku Teplíkovi, jednak do Železného Brodu k Josefu Matěchovi. Počátkem prosince 1942 byl Matěcha vyhledán Františkem Hořákem a požádán o opravu vysílačky parašutistů, nesoucí krycí jméno BARBORA. V Loučkách u Hořáků se sešel se

---

¹⁷¹ ŠOLC, *Smrt přála statečným*, s. 67-68.

¹⁷² Komunistům však vysílačky, které takto podvodně získali, příliš neposloužily. Bez znalosti vysílacích časů a frekvencí jim byly k ničemu. Mezitím se v listopadu 1942 rozběhlo další zatýkání v jejich řadách a v prosinci 1942 byl zatčen komunist Prouza z Vysočan, u něhož bylo nalezeno Benešovo poselství. Toho využil K. H. Frank ve svém projevu v pražské Lucerně 26. února 1943, který byl určen k zastrašení českého národa, kdy tvrdil, že odbojové organizace jsou gestapu dobře známy, a jako důkaz citoval právě zmíněné poselství. Díky Prouzovi se gestapo dostalo i k oběma vysílačkám, uschovaným v Rakovníku. SLÁDEK, Oldřich. *Přicházeli z nebe*. 1. vyd. Praha: Naše vojsko, 1993. s. 81.

¹⁷³ Josef Mizera patřil k nejvýznamnějším lomnickým odbojářům. Činný byl od počátku v ON, v únoru 1943 po zatčení V. Krajiny se uchýlil i s manželkou do ilegality. V květnových dnech 1945 vykonával funkci předsedy revolučního národního výboru v Lomnici. Ke konci roku 1946 se této funkci vzdal, aby se mohl plně věnovat své továrně. Chtěl v Lomnici nad Popelkou vybudovat velký konfekční podnik, ale po únoru 1948 o továrnu přišel. Pracoval pak – za stálého obtěžování ze strany státní bezpečnosti – v Kutné Hoře. Zemřel v jičínské nemocnici 13. května 1951 na náhlou srdeční zástavu – jak zněla oficiální zpráva – podle manželky Miloslavy byl však zavražděn příslušníky StB. MIKULE, Vladimír. Kdo je kdo v dějinách Lomnicka – Josef Mizera. In *Lomnické noviny*. Roč. 17, č. 11. s. 13.

¹⁷⁴ ABS, fond 310, 79-2. Pokračování výpovědi Vladimíra Krajiny před vládní komisí ze dne 16. dubna 1946. s. 78.

Závorkou, který jej tehdy doprovodil až do jeho domku v Železném Brodě a sdělil mu, že ho příští den navštíví Jasínek. Jasínek se pak u něj skrýval v podkroví a stýkal se se Závorkou, který za ním občas docházel, i dalším ilegalistou, Josefem Klingrem. V městském vodojemu pod obcí Dlouhý bylo zřízeno stanoviště, odkud BARBORA vysílala v prosinci.¹⁷⁵ Zprávy přinášel a odnášel od Hořáků Bohuslav Machačný, řečený „Křovák“. Mezitím zacvičoval Jasínek Matěchu podle Krajínova přání do obsluhy vysílačky. Radista se u Matěchy zdržoval poměrně často, aby se odtud vždy na čas vzdálil k Teplíkům, či jinam. Naposledy to bylo 14. ledna 1943, kdy přinesl svoji vysílací stanici s prosbou o její malou opravu. Odpoledne mu ji Matěcha donesl k vlaku od Semil a na nádraží mu ji předal.¹⁷⁶

O den později přišlo do školy ve Veselé pátrat gestapo. „15. ledna 1943 jsem byl probuzen ráno sdělením, že gestapo je ve Veselí, že škola je obklíčena gestapáky, že Hlaváček byl zatčen ve třídě a po asi dvouhodinové prohlídce školy také odvezen. V této době jsme nemohli učiniti pokus o útěk, neboť to bylo nemožné. Gestapo nic podezřelého ve škole nezjistilo, zanechalo v bytě u Hlaváčků dva gestapáky a ostatní s Hlaváčkem odešli, myslím do Lomnice nad Popelkou. Dala nás aviso pí. Hlaváčková. Vstrčila nám z kuchyně dva lístky, první ‚Gestapo je zde‘ a druhý ‚Karla již odvedli‘. V úkrytu, který jsme tam měli zbudovaný, jsme měli železná kamna, která byla rozpálená, poněvadž jsme topili, a stejně tak ve třídě byla druhá železná kamna. Část materiálu, který jsem měl u sebe, jsem spálil v kamnech ve třídě a část materiálu jsem dal také do rozpálených kamen v našem úkrytu. Pomáhal mi Čurda. Byli jsme připraveni na všechno a poněvadž jsme dostali zprávu, že většina gestapáků s Hlaváčkem odešla, domnívali jsme se, že je nutno vzdálit se co nejrychleji, neboť jsme nemohli vědět, kdy se gestapo zase vrátí. Sešli jsme z prvního poschodí do přízemí (bylo asi 10 hod. ráno, jasný den, plno sněhu, takže stopy byly viditelné), vyzval jsem Čurdu a pí. Vlčkovou, aby počkali a sledovali, co se bude dít, když se pokusím o útěk. Vyšel jsem z hlavních dveří školních, které nejsou společné se vchodem do bytu řídicího učitele Hlaváčka, vchod do bytu je jinde, a šel jsem šikmo po poli směrem na silnici vedoucí z Veselí do Rovenska a to tak, že jsem byl snadno ze všech stran postřehnutelný (gestapáci seděli v kuchyni u okna a poněvadž nepředpokládali, že by tam mohl ještě někdo být a odcházet, bavili se a nedávali pozor. Také montér Kalenský hned mne spatřil a poblíže silnice z Veselí do Rovenska mě očekával. Poněvadž se můj útěk přes pole zdařil, následovali mě pí. Vlčková s odborným učitelem Čurdou a šli v těchže stopách, které jsem ve sněhu předtím vyznačil. Na

---

¹⁷⁵ Spojení bylo zřejmě navázáno 26. prosince. ABS, fond 310, 79-2. Pokračování výpovědi Vladimíra Krajiny před vládní komisí ze dne 16. dubna 1946. s. 79.

¹⁷⁶ ŠOLC, *Smrt přála statečným*, s. 83-84.

*silnici vedoucí z Veselí do Rovenska jsem na ně počkal, Kalenskému jsem zhruba několika slovy sdělil situaci, vzkázal jsem po pí. Hlaváčkové, že jsme uprchli, a žádal jsem, aby stopy po nás zahladil. Kalenský pak prý vzal lyže a lyžemi skutečně vyhladil také naše stopy.*¹⁷⁷

Uprchlíci zamířili do Rovenska varovat ihned parašutisty. Ti byli sice o všem zpraveni včas, ale rozhodli se opustit Lukešovu plovárnu až druhý den ráno, což se jim stalo osudným.¹⁷⁸

Jak se ukázalo, gestapo začalo po parašutistech pátrat hned po výsadku. Důvodem bylo hlášení o podezřelém manévru osamocenému letounu v noci 24. října 1942 v okolí Rožďalovic, který předala zaměřovací a hlásná služba protiletadlové obrany. Gestapo poznatky vyhodnotilo jako pravděpodobný operační let.¹⁷⁹ O den později byl při honu na zajíce a bažanty nalezen na místě seskoku Srazilův padák, ukrytý pouze v kanále propustě pod lesní cestou. Začala rozsáhlá pátrací akce po všech četnických stanicích v okolí, ale k objevení dalších stop nevedla. Velitel protiparašutistického referátu pražské řídicí úřadovny gestapa Willi Leimer proto nasadil svoji zpravodajskou agenturu.¹⁸⁰

Na základě informací získaných výslechy parašutistů shozených na území protektorátu již dříve byl vyslán parašutista z výsadku Out Distance, nyní konfident gestapa Karel Čurda (krycí jméno „Vrbas“), k Miloslavu Hákoví (švagrovi npor. Václava Knotka) do Studence. Ukázalo se, že tento předpoklad byl naprosto přesný, protože právě u Hákových se ukrýval čet. Srazil. Zpočátku však Čurda neuspěl a budil spíše nedůvěru. Gestapo se však nevzdávalo a podruhé s ním jel sám agent-provokatér Jaroslav Nachtmann, v roli zástupce odbojového ústředí v Praze, poručíka Šulce. Odbojáře svou výmluvností přesvědčil, že Čurdovi, jako parašutistovi, hrozí v Praze nebezpečí a musí na nějaký čas zmizet. Nakonec mu bylo uvěřeno, Nachtmann se vrátil do Prahy a Čurda zůstal ve Studenci. Pobytem u Hákovy rodiny získal informace o parašutistech a počátkem ledna 1943 je předal gestapu v Jičíně. Shodou okolností byl 9. prosince 1942 zatčen v Praze pro ilegální činnost Roman Prouza, vedoucí aktivista KSČ, jejíž čelákovická organizace se angažovala v nepoctivé spolupráci s Antimony. Při vyšetřování vyšly najevo určité poznatky o spojení s parašutisty z Nové Paky. Rozhodující ale bylo Čurdovo hlášení.

Už 14. ledna zapojil Willi Leimer do akce skoro celé své oddělení. Tento den byli zatčeni Miloslav Hák, František Kulhánek a Josef Lukeš, další den k nim přibyl Josef Tůma a

---

¹⁷⁷ ABS, fond 310, 79-2. Pokračování výpovědi Vladimíra Krajiny před vládní komisí ze dne 16. dubna 1946. s. 80-81.

¹⁷⁸ ŠOLC, *Smrt přála statečným*, s. 93.

¹⁷⁹ ŠOLC, *Podpalte Československo*, s. 218.

¹⁸⁰ ŠOLC, *Smrt přála statečným*, s. 61.

Karel Hlaváček. Zatýkání se rozběhlo naplno. Ve veselské škole 15. ledna sice gestapo, jak vyličeeno výše, Krajínu nenašlo a stačil uniknout, ale byly objeveny nespálené dokumenty v kamnech, tj. depeše rádiové stanice SPARTA s Londýnem od roku 1940, z nichž na většině byl podepsán BUK.

Hlaváček pod psychickým nátlakem vyrazil Závorkův a Jasínkův úkryt a v pozdních nočních hodinách 15. ledna vyjela z Jičína kolona aut směrem na Rovensko. Krátce po půlnoci obklíčili Lukešův domek a vyslali Hlaváčka v doprovodu velitele četnické stanice a zdejšího starosty k parašutistům s výzvou, aby se vzdali. V případě, že tak neučiní, vyhrožovalo gestapo celé obci osudem Lidic. Vyjednávání probíhalo od jedné v noci do čtyř ráno.¹⁸¹

Nakonec se Závorka s Jasínkem rozhodli, že se vzdají, ovšem ne živí, a požili cyankáli. Závorka je rozkousal, Jasínek polkl. Přivolaný lékař už jim nebyl schopen pomoci.

Tentýž den byl v Horní Kalné zatčen Stanislav Srazil. Podrobnosti nejsou zcela jasné. Podle Nachtmannovy výpovědi byl parašutista překvapen a zatčen u snídaň.¹⁸²

Fakt, že se jim dostal do rukou živý, a v Rovensku našli i vysílací stanici BARBORA, využilo gestapo k rozehrání rádiové protihry s Londýnem HERMELIN. Ta se zpočátku rozvíjela k oboustranné spokojenosti, Němci ale předávali velice málo vojenských informací, což vzbudilo v Londýně pochybnosti, zda je vše v pořádku. Srazil se snažil Londýn několikrát neúspěšně varovat, ale protihra HERMELIN především umírala na zpravodajskou bezcennost. 15. ledna 1944 přestalo zpravodajské oddělení v Londýně odpovídat na telegramy.¹⁸³ Komisař Leimer po válce označil protihru HERMELIN za katastrofu¹⁸⁴ a Stanislav Srazil byl popraven v Terezíně v dubnu 1944.¹⁸⁵

Zatýkání v akci proti Antimony pokračovalo až do 4. února 1943 a celkem bylo zatčeno 43 osob. Vydíráním a psychologickým nátlakem gestapo donutilo Hlaváčka¹⁸⁶ k postupnému vydání adres těch, kteří Krajínu skrývali a Krajina byl dopaden v Turnově buď 31. ledna¹⁸⁷ nebo 3. února 1943.¹⁸⁸ Při zatýkání požil cyankáli, ale protože ho u sebe nosil už

---

¹⁸¹ ŠOLC, *Podpalte Československo*, s. 218-220.

¹⁸² ŠOLC, *Smrt přála statečným*, s. 99-100.

¹⁸³ ŠOLC, *Podpalte Československo*, s. 225-228.

¹⁸⁴ HANÁK, Vítězslav. *Muži a radiostanice tajné války*. 1. vyd. Dvůr Králové nad Labem: Elli print, 2002. s. 77.

¹⁸⁵ ŠOLC, *Smrt přála statečným*, s. 139.

¹⁸⁶ Karel Hlaváček byl po válce po návratu z vězení v Terezíně jmenován ředitelem Filmového ústavu ministerstva školství v Liberci, kam se s rodinou z Veselého přestěhoval. Po únoru 1948 byl zatčen, propuštěn, znovu zatčen v roce 1952 a odsouzen k osmnácti měsícům vězení. V roce 1968 se dočkal rehabilitace. V akci „70 tisíc do výroby“ musel po roce 1948 odejít jako dělník do podniku Liaz, a po úraze do liberecké Libeny, kde pracoval jako čalouník. Zemřel 29. prosince 1987 v Liberci. MIKULE, Vladimír. Kdo je kdo v dějinách Lomnicka – Karel Hlaváček. In *Lomnické noviny*. Roč. 17, č. 10. s. 13.

¹⁸⁷ Jak uvádí ve svých pamětech i ve výpovědi před vládní komisí.

několik let, ztratilo účinnost. Byl vyslýchán v Petschkově paláci a opakovaně odmítl nabídku ministerského postu protektorátní vlády. Koncem května 1943 byl transportován do speciální sekce Malé pevnosti v Terezíně, kde strávil jako „čestný vězeň“, s výjimkou krátkého pobytu na Pankráci, téměř dva roky. 1. května byl převezen zpět do Prahy, neboť ho K. H. Frank hodlal využít ve vládě, jejímž úkolem bylo překlenout období mezi pádem protektorátu a znovuoobnovení ČSR. Krajina však jakoukoliv formu spolupráce odmítal a byl opět internován, tentokrát na zámečku Jenerálka v Šáreckém údolí. Zde dočkal konce války.¹⁸⁹

Poválečné osudy Vladimíra Krajiny jsou dostatečně známé. Útoky ze strany komunistů, vykonstruovaná obvinění, při nichž bylo využito zfalšované výpovědi K. H. Franka a manipulace dalších svědků, emigrace na Západ po únoru 1948.

Výstižně tyto skutečnosti zhodnotil tehdejší ministr spravedlnosti Prokop Drtina: „Když dne 3. dubna 1946 jsem podával předsednictvu vlády zprávu o postupu některých orgánů ministerstva vnitra při výslechu K. H. Franka, řekl jsem, že když Frank dne 13. března 1946 byl odevzdán do vazby mimořádného lidového soudu, že veřejná žaloba zjistila, že při vyšetřování K. H. Franka orgány ministerstva vnitra překročily vícekrát meze své působnosti i svoji pravomoc, že se dopustily nepřipustných manipulací s výsledky obviněného, čímž zneužily své moci úřední a že toto zneužití mělo sloužit účelům a cílům, jež s obžalobou ze zločinů K. H. Frankovi přisuzovaných nemají nic společného. Řekl jsem dále: ‚Odsouzení hodný postup těchto vyšetřujících orgánů ministerstva vnitra se pak ještě více jeví zavrženíhodným, že ze všech skutečností, jež ministerstvo spravedlnosti zjistilo, vyplývá, že výslechu největšího nepřítele českého národa K. H. Franka mělo býti zneužito proti jednomu z nejdůležitějších bojovníků naší domácí fronty proti německé okupaci a proti nacistické hrůzovládě za války.‘“¹⁹⁰

3.3. Komunistický odboj od léta 1941 do konce roku 1943

Ilegální KSČ v protektorátu podle směrnic z Moskvy nevyvíjela až do přepadení SSSR proti Německu ozbrojenou aktivitu. Zaměřovala se především na propagandu a zpravodajství ve prospěch SSSR. Po útoku na SSSR KSČ podle směrnic z Moskvy učinila zásadní obrat a začala přecházet k ozbrojeným formám odporu. Kromě zpravodajství se nyní soustředovala i na sabotáže v průmyslu a dopravě a začala se orientovat na partyzánskou válku.

---

¹⁸⁸ Toto datum je v hlášení komisaře Leimera. Viz ŠOLC, *Smrt přála statečným*, s. 111.

¹⁸⁹ UHLÍŘ, *Ve stínu říšské orlice*, s. 110-111.

¹⁹⁰ ABS, fond 310, 78-2. Zpráva Prokopa Drtiny ministru vnitra Václavu Noskovi ze dne 12. listopadu 1946.

S demokratickým odbojem doma i v zahraničí sice byla ochotna spolupracovat, ale i nadále si udržovala samostatnou politickou linii a organizační strukturu.¹⁹¹

Podle Vojtěcha Mastného byli komunisté v tomto období docela aktivní: „*Ilegální Rudé právo se objevovalo pravidelně na výrazně lepší vydavatelské úrovni. Na začátku roku 1942 tyto noviny naznačily, že strana podporuje novou ilegální organizaci intelektuálů a mládeže. Taková prohlášení je obtížné ověřit, avšak přinejmenším naznačují, že se KSČ zotavila z úderu, který ji zasáhl na začátku roku 1942, a vyšla z Heydrichovy perzekuce relativně beze ztrát. Především vytvořila druhý ústřední výbor, který nahradil předchozí, zničený gestapem již dříve v roce 1941.*“¹⁹²

O činnosti komunistů na semilském okrese se toho podle dochovaných zpráv příliš zjistit nedá. Práci organizovali ti, kteří zbyli po zatýkání – František Rys, František Branda, Albína Volfová, Jaroslav Koucký, Rudolf Lacina. V Semilech byl ustaven druhý ilegální okresní výbor, jehož členy byli Josef Tomeš, Petr Puturek, Jaroslav Koucký, Josef Jakubička a František Branda.¹⁹³ Gestapo po komunistech stále pátralo a čas od času byl některý zatčen, jako např. v roce 1943 Alois David (popraven 18. října 1944 v Drážďanech),¹⁹⁴ 16. února 1943 byl při zatýkání ve svém bytě smrtelně postřelen Josef Čerovský,¹⁹⁵ podobně v Chuchelně 18. března 1943 Bohuslav Láska.¹⁹⁶

Na Jilemnicko zasahovala z Vrchlabska činnost ilegální buňky KSČ v Mrklově, založené v roce 1942, která byla ve spojení s ilegální KSČ v Čelákovících.¹⁹⁷

Dále měla na Jilemnicku od roku 1941 (či podle výpovědí jejích členů už od jara 1939) údajně pracovat odbojová skupina Flora, složená z místních komunistů. Flora měla být součástí odbojové jednotky Železný kapitán, která se dělila na čtyři podskupiny, z nichž jedna působila na Semilsku, druhá na Jilemnicku, třetí na území Prahy (městský obvod Praha 8) a čtvrtá na nádraží Praha-Bubny. Její spojení mělo sahát až na Slovensko, tj. fakticky měla být součástí slovenské odbojové skupiny Flora.¹⁹⁸ Jilemnická skupina měla dokonce pomocí

---

¹⁹¹ ŠOLC, *Smrt přála statečným*, s. 65-66.

¹⁹² MASTNÝ, *Protektorát a osud českého odboje*, s. 199.

¹⁹³ RYDVAL, *Semilsko v boji za svobodu 1938–1945*, s. 72.

¹⁹⁴ ŠIMKOVÁ, Františka. Ženy-bojovnice za spravedlivější společenský řád. In *Šedesát let KSČ v okrese Semily. Sborník příspěvků a vzpomínek na 60 let bojů a práce KSČ v okrese Semily*. Semily: Komise regionálních dějin při OV KSČ, 1981. s. 22.

¹⁹⁵ RYDVAL, *Semilsko v boji za svobodu 1938–1945*, s. 73.

¹⁹⁶ KNOP, *Komunisté v boji za svobodu 1939–1945*, In *Šedesát let KSČ v okrese Semily*, s. 37.

¹⁹⁷ RYDVAL, *Semilsko v boji za svobodu 1938–1945*, s. 67-68.

¹⁹⁸ VHA, fond 308, 56-3. Souhrnná zpráva manželů Dylevských o ilegální činnosti podzemního hnutí „Flora“ podskupina J. J. Staňka „Železného kapitána“ ze dne 17. listopadu 1946.

vysílačky umístěné na Liščí hoře v Krkonoších vysílat „hlavně na Východ a snad i na Slovensko.“¹⁹⁹

Oldřich Rydval k této organizaci uvádí: „V Jilemnici se v létě roku 1941 vytvořila nová skupina, která měla své středisko v místním hostinci Josefa Nývlta ‚Na burse‘. Nazývala se krycím jménem ‚Flora‘ a vznikla na základě styku mříčenského komunisty Jaroslava Křapky s Jindřichem Volfem, členem skupiny ‚Flora‘ v Praze.

Několik členů této skupiny zřídilo pod vedením Jaroslava Trojana, montéra telegrafních spojů pošty Jilemnice, na telefonní lince v lese směrem na Roztoky u Jilemnice odposlouchávání telefonních hovorů mezi okresem Jilemnice a Landrátem v Jičíně. Fungovalo až do konce roku 1941. Dále se skupina starala o pomoc osobám žijícím v ilegalitě a v tomto směru byli platnými pomocníky manželé Brádlarovi a Nývltovi. Do této akce byli dále zapojeni mlynáři Josef Lukeš z Peřimova a Karel Straka z Roztok. Ochrannou ruku nad nimi měl vrchní strážmistr Josef Žižka z Jilemnice a komisař politické správy JUDr. Stanislav Hlaváč. Oba se zasloužili o to, že nedošlo k prozrazení a trestům, jež by byly vysoké, případně i na životech, neboť se jednalo o zatajování zásob a tím o hospodářskou sabotáž a kromě toho o pomoc osobám stíhaným gestapem.

Na podzim 1942 se Jaroslav Křapka a někteří další členové této skupiny dostali do styku se dvěma uprchlými zajatci, belgickými důstojníky, kteří se skrývali u Jilemnice v lese zvaném Brabenec. Skupina pro ně zajistila ošacení, potraviny, potřebný odpočinek a zotavení. V době po heydrichiádě šlo o odvážnou a nebezpečnou činnost. Po určité době tito zajatci odešli a podařilo se jim dostat do jejich vlasti. Po válce obdrželo šest členů Flory, mezi nimi s. Jaroslav Křapka, s. Ferdinand Brádlar a JUDr. Stanislav Hlaváč z Belgie oficiální poděkování a čestný odznak za prokázanou pomoc.“²⁰⁰

A na jiném místě: „(...) Zdejší sudetská oblast měla v té době ještě jinou formu stranického spojení. Soudruzi se zde odvážili smělé akce. V roce 1940 zřídili na Liščí hoře vysílačku zn. U V 3, 6, 6. Instalovali ji tam soudruzi Treber z Pardubic a Vlád'a Svoboda (krycí jméno) z Třebíče pro ilegální stranické vysílání. Zprávy sem dodávali Bedřich Linhart, Jindřich Wolf a Riedl, všichni z Prahy. Měli spojení na Valteřice, Trutnov a Jaroměř. Byl s nimi ve styku i Josef Čerovský z Dolní Sytové, který měl také spojení na Hradec Králové. (...) Po vypuknutí války se SSSR obsluhoval vysílačku sovětský radista Alexander Siknik (rovněž krycí jméno). O tom, jak náhodné bylo v té době spojení, svědčí okolnost, že tato skupina byla

¹⁹⁹ VHA, fond 308, 56-3. Zpráva krajského velitelství Státní bezpečnosti v Liberci ze dne 16. prosince 1949 o šetření činnosti odbojové skupiny „Flora“.

²⁰⁰ RYDVAL, *Semilsko v boji za svobodu 1938–1945*, s. 61-62.

*napojena na slovenskou odbojovou skupinu Jána Juraje Staňka, zvanou ‚Flora‘, a řízenou přes Prahu Rudolfem Wildou, Jindřichem Santorem a Beranem, knihařem z Bohušovic.*²⁰¹

Podle šetření liberecké Státní bezpečnosti v roce 1949 byla skupina Flora založena až po válce, kdy strojevůdce z Prahy Rudolf Wilda svolal schůzi v Jilemnici a pozval na ni osoby, které pokládal pro založení této skupiny za vhodné. *„Na této schůzi byli pak vzati do seznamů členů skupiny ‚Flora‘, podskupiny ‚Železný kapitán‘, jejímž vedoucím měl být jistý kapitán Jano Staněk, snad ze Slovenska. Později pak těmto členům byly vydány členské legitimace a byli vzati do Svazu národní revoluce. K tomu nutno podotknouti, že většina uvedených členů pracovala opravdu proti okupantům, hlavně tím, že podporovala penězi a potravinami, jak osoby skrývající se v lesích, tak hlavně pak ruské zajatce, pracující tehdy ve Vrchlabí, tehdejší Sudety.*

Jakýmsi vedoucím této skupiny byl Jaroslav Křapka, nar. 18. 6. 1901 v Benešově, okr. Semily, rolník a mlékař, nyní zaměstnanec ČSD, bytem v Mříčné č. 11. (...) Později byl navštíven neznámým mužem, který se mu představil jako Vladimír Svoboda a uvedl mu, že ilegálně pracuje a potřebuje Křapkovy pomoci na jilemnickém okrese při získávání zpráv. Prostřednictvím Svobody se pak Křapka seznámil s Rusem Alexandrem Siknikem. Odkud jmenovaný přišel na Jilemnicko, Křapka se nikdy nedozvěděl. Společně pak utvořili ‚trojku‘ a pracovali společně proti Německu. (...) Svoboda a Siknik měli na Liščím kopci v blízkosti Vrchlabí, na tehdejší Sudetském území uschovanou vysílací stanici, s kterou také vysílali a byli napojeni hlavně na Východ a snad i na Slovensko. Těchto vysílání, které byly alespoň jednou týdně, se také zúčastnil Jaroslav Křapka, a sice jako hlídka nebo při obsluze dynama. Za tím účelem musel Křapka vždy přecházeti ilegálně přes hranice z Protektorátu do Sudet v obvodu obce Horní Branná. Kde měl Svoboda ukrytou svou vysílací stanici, však sám nevěděl, neboť nebyl o tomto úkrytu Svobodou informován.

*Na podzim roku 1942 byl však Svoboda při přestřelce s gestapem u obce Prosečná zastřelen a Rus Siknik, který byl se Svobodou, se již nevrátil, takže tím ustala činnost tohoto vysílače, neboť Křapka, jak již uvedl, o úkrytu vysílače nevěděl.*²⁰²

Třebaže bylo prokázáno, že skupina Flora byla založena až po válce, byla v roce 1949 její činnost zřejmě uznána jako pravdivá (*„...odbojová skupina ‚Flora‘ vykazuje odbojovou hodnotu, proto jí doporučujeme, aby byla uznána jako odbojová jednotka...“*).²⁰³ Jejím

---

²⁰¹ Tamtéž, s. 40.

²⁰² VHA, fond 308, 56-3. Zpráva krajského velitelství Státní bezpečnosti v Liberci ze dne 16. prosince 1949 o šetření činnosti odbojové skupiny „Flora“. Text je přepsán doslovně včetně pravopisných chyb.

²⁰³ VHA, fond 308, 56-3, „Flora“ – podskupina „Železný kapitán“. Zpráva ze dne 16. května 1949. Dokument, který by jasně prokazoval, že byl skupině přiznán odbojový charakter, jsem ve složce 56-3 nenalezla.

vedoucím měl být Jaroslav Křapka a nejbližšími spolupracovníky Josef Nývlt a Ferdinand Brádl.

Jak se mi podařilo zjistit, tito tři zároveň uváděli, že jsou členy odbojové skupiny Spartak, vedené Jindřichem Duškem v Dolní Sytové (mělo se jednat o odnož skupiny Flora, působící na Semilsku, viz výše).

Jindřich Dušek udával úplně stejné historiky jako Křapka a ostatní. Kromě tvrzení o vysílačce na Liščí hoře např. popisoval následující: *„V roce 1940 jel jsem s bratrem Jaroslavem Duškem vlakem z Turnova do Semil. V Železném Brodě spatřil jsem po zastavení vlaku na postranní koleji vedoucí k Tanvaldu nákl. vlak. V jednom vagonu seděli u otevřených dveří dva němečtí vojáci, za jejichž zády byly narovnány nějaké nové kufříky. V domnění, že jsou to vysílačky, vyskočil jsem z osobního vlaku, namířil jsem na Němce pod kabátem uschovanou pistolí, čímž jsem si vynutil na překvapených strážných vstup do vagonu. Pak jsem rychle jednu bedničku sebral a podařilo se mi ještě naskočiti do rozjíždějícího se již vlaku, kterým jsem do Žel. Brodu přijel. Poněvadž se již stmívalo, nikdo z cestujících, ani na nádraží přítomných, poněvadž se to odehrálo na opačné straně kde se do vlaku nastupuje, si této akce nevšiml. Němci byli tak překvapeni, že při akci poplach neučinili. Zda tak potom, není mi známo. Víím jen, že jsem v Semilech s bratrem rychle vystoupil, přeběhl koleje a opustil nádraží mimo východ. V kufříku byl kompl. polní telefon i se sluchátky, který jsem po návratu z vězení v roce 1945 odevzdal proti potvrzení stanici sboru nár. bezpečnosti v Semilech.“*²⁰⁴

V roce 1942 měl spolu s Křapkou a Vladislavem Svobodou zastřelit německého celníka u protektorátních hranic v Hrabačově, když přes ně přenášeli střelivo a granáty. Mrtvého údajně zahrabali v lese u Lomnice nad Popelkou. 12. září 1942 zajistili letecký odvoz dvou francouzských zajatců: *„Po hlášení vysílačkou, kterou jsme volali a žádali o rozkazy, byl určen přesný den akce. (...) Kolem 24. hodin zaslechli jsme hukot letadla a proto jsme připravili dvě červená světla k označení místa přistání. V této chvíli jedno z těchto světél selhalo a proto jsme rychle obrátili jízdní kolo a jeho reflektor vzhůru proti letadlu, při čemž bylo nutno točit kolem spojeným s dynamkem. Za tohoto opatření letadlo hladce přistálo, převzalo na palubu francouzské důstojníky a odstartovalo. Po odletu jsme pozorovali, že letadlo zanechalo za sebou asi 50 m dlouhou rýhu ve vlhké zemi, kterou jsme již nemohli zahladit, poněvadž naše hlídky dávaly znamení „nebezpečí“ a proto jsme rychle prchli.*

---

²⁰⁴ VHA, fond 308, 15-3. Popis odbojové činnosti Jindřicha Duška a jeho skupiny v době okupace, nedatováno.

*Následující dny vyšetřovalo gestapo a něm. četníci o jaké letadlo se jednalo a hledaly se v okolí parašutisté. Nic se však nevyšetřilo.*²⁰⁵

A tak by se dalo pokračovat dále. Při prověřování činnosti skupiny Spartak se však ukázalo, že nic z toho, co udávali, naprosto neodpovídá skutečnosti. Svědkové žádnou z uvedených událostí nepotvrdili. Zpráva konstatovala, že „*první akce, která je uvedena v činnosti – odebrání kufříkového polního telefonu (...) – jest nepravděpodobná a dle popisu jejího provedení je zřejmé, že jde o smyšlenku. (...) Když měl Dušek při vyšetřování ukázati místo, kde přístroj přechovával, ukázal takové místo, kde je naprosto vyloučeno takový přístroj uskladniti. (...) Jindřich Dušek odvolává se spolupráce mrtvého Svobody a nezvěstného Síkніка. (...) Zprávy Jindřicha Duška jsou naprosto zmatené, sobě si odporující a při vyšetřování Jaroslava Křapky bylo zjištěno, že tento má popis akce sepsaný na stroji a vše má dobře naučeno. (...) Tvrzení, že převáděli lidi ze Slezska přes hranice na Slovensko je nepravdivé. (...) Skupina Jindřicha Duška neměla nikdy žádnou vysílací stanici. (...) Výslechem ilegálních pracovníků v okolí Vrchlabí bylo zjištěno, že v prostoru Krkonoš nebyla žádná jiná vysílačka než ruského partyzána plk. Chanova. (...) Akce, kterou popisuje Dušek, při níž měli být odvezeni franc. důstojníci ruským letadlem, které mělo přistáti na hřišti v Horní Branné, jest fantastická, jak ji Dušek vylíčil. Obyvatelé, bydlící v okolí hřiště v Horní Branné, udávají, že tam v r. 1942 žádné letadlo vůbec nepřistálo, také nebylo zjištěno, že by tam někdy byli franc. důstojníci, rovněž tak stanici SNB v Hor. Branné nic o podobném případě nebylo zjištěno. (...) Proto všechna tato tvrzení Jindřicha Duška jsou smyšlenkou.*“²⁰⁶

Žádná vysílačka na Liščí hoře tedy nikdy nevysílala. Zabývala jsem se tímto případem zevrubněji z toho důvodu, že jak Oldřich Rydval, tak Václav Votoček (jak vyplývá z dokumentů v jejich osobních pozůstalostech) přebírali nekriticky Duškova a Křapkova tvrzení, kteří je svými smyšlenkami zásobovali ještě dlouhá desetiletí po skončení války. Představa o jejich odbojové činnosti a existenci skupiny „Flora“ tak byla hluboce zakořeněna.

---

²⁰⁵ Tamtéž.

²⁰⁶ VHA, fond 308, 15-3. Skupina Spartak – prověřeni činnosti. Zpráva MNO ze dne 12. května 1947.

4. Odbojové hnutí na semilském okrese v letech 1944–1945

Domácí odbojové hnutí se v první polovině roku 1944 ocitlo v paradoxní situaci. Nadcházel dlouho očekávaný rozhodující zvrat ve vývoji války, ale současně byla domácí rezistence decimacími zásahy ze strany okupační moci uvržena do hluboké krize. Její příčinou bylo fyzické i morální vysílení odboje, který se v průběhu předchozích let snažil v několika vlnách o vystupňování své aktivity, ale pokaždé byl odhalen a přišel o vedoucí činitele i celoprotektorátně působící centra. Negativně působil také určitý skepticismus, vyvolaný nenaplněnými předpověďmi o blížícím se konci války. Posilovala ho i nacistická propaganda, jež se snažila těžit z permanentně šířeného strachu a obav o vlastní existenci, a přispívala tak k oživování tendence spíše jen pasivně přežít okupaci.

Na druhé straně i v této svízelné situaci domácí rezistence znovu potvrzovala obdivuhodné regenerační schopnosti. Ty pramenily z velké části z nástupu mladých lidí, kteří nechtěli čekat na osvobození pasivně, se založenýma rukama.

I ilegální KSČ postihla těžká krize. Pomoc zvenčí nepřicházela, partyzánsko-organizační výsadky teprve procházely výcvikem a přípravou u Ukrajinského štábu partyzánského hnutí, neexistovalo ani žádné spojení s moskevským exilovým centrem, komunisté doma museli spoléhat jen sami na sebe.²⁰⁷

4.1. Oživení odbojového hnutí na semilském okrese na jaře 1944

Za příklad, jakým se mladí lidé v této době začínali zapojovat do odboje, může sloužit Jaroslav Grosman z Roztok u Jilemnice, který se v něm až do roku 1944 nijak neangažoval. Pak byl ale jako dvacetiletý totálně nasazen do továrny ve Stuttgartu a brzy převelen do pobočky firmy Daimler Benz v Nové Pace, do bývalé textilky, která se přeorientovala na zbrojní artikl. Grosmanovi se nechtělo přispívat k nacistickému válečnému průmyslu a s kamarády Oldřichem Valáškem, Miroslavem Holcem a Janem Horáčkem začal dělat sabotáže. Odmontovávali ze strojů, které měli vykládat z vagonů a transportovat do fabriky, důležité části a ty házeli do rybníka. Stroje tak byly poté naprosto k ničemu. Na jaře 1944 si hoši řekli, že je načase přejít k větší akci. Poradili se s elektrikářem, způsobili zkrat v přívodu napětí a podařilo se jim vyřadit z provozu půl podniku. Gestapo předvolávalo k výslechu

---

²⁰⁷ GEBHART, KUKLÍK, *Velké dějiny země Koruny české 1938–1945*, sv. 2, s. 383-384.

všechny, kdo měli s továrnou co do činění. Grosman dostal u výslechu facku, ale nic neprozradil a gestapo se ani od ostatních nic nedozvědělo.²⁰⁸

Kromě takovéto iniciativy jednotlivců a menších skupinek, jichž bylo jistě více, se na Semilsku, Turnovsku a Železnobrodsku na jaře 1944 zformovala ze zbytků Obrany národa nová rozsáhlá organizace, kterou vedl major Karel Cerman. Byla součástí organizace generála Bláhy, velitele Politicko-vojenské organizace III (PVO III) – Hradec Králové a v rámci této organizace od léta 1944 podřízena velitelství Alex, v jejímž čele stál generál František Slunečka, žijící už od roku 1939 v severovýchodních Čechách, hlavně na Turnovsku, v ilegality. Na Slunečka upozornil generála Bláhu právě Cerman, který mezi oběma muži také zprostředkoval styk. Bláha poté ustanovil Slunečka velitelem politických okresů Turnov, Mladá Boleslav, Semily a Jičín.²⁰⁹

Major Karel Cerman (krycí jméno „Krystal“) byl velitelem okresů Turnov a Semily, jeho zástupcem se stal škpt. Emil Dolenský („Ametyst“), který dostal na starost s pomocí několika spolehlivých důstojníků a četníků provést na turnovském okrese evidenci vojáků pro budoucí sabotážní a bojové akce. V každé obci byl ustanoven důvěrník, jehož úkolem bylo zmobilizovat tyto síly, až přijde vhodná doba pro vojenské vystoupení. Na Železnobrodsku evidovali vojenské síly npor. Jindřich Harapát („Topas“) a Hanuš („Safír“), na Semilsku Emil Zeller („Pohorský“) a později kpt. Wohlmuth („Dobromysl“) a škpt. Boris Havlík. V každém okrese bylo vyhledáno několik dopadových ploch pro shození zbraní a nahlášeny do zpravodajské ústředny v Hradci Králové škpt. Umlaufovi a také npor. Šanderovi z desantu

---

²⁰⁸ Grosmanovy další osudy jsou ještě zajímavější. Sabotéři měli pocit, že je gestapo přece jen musí odhalit, protože o akci vědělo více lidí, a proto vymysleli plán útěku. Grosman se s Horáčkem vydal na Slovensko, kde se chtěli přidat k partyzánům nebo k armádě. Na Slovensku potkali Rusa přechajícího ze zajetí a dále pokračovali všichni společně do Polska. Zde se jim podařilo přidat se k partyzánskému oddílu. Po několika akcích zamířili na frontovou linii, ale Rusové je zajali, protože je považovali za špióny. Byli odvezeni do sběrného tábora a měli být deportováni do gulagu na Sibiř. Podařilo se jim však utéct a dostali se ke Svobodově armádě. V září 1944 byli nasazeni do bojů na Dukle. Z války se Grosman i Horáček vrátili jako hrdinové. Když se v únoru 1948 chopila moci KSČ, rozhodl se Grosman emigrovat do Německa. To se mu sice podařilo, ale chtěl proti komunismu bojovat aktivně, a tak se stal agentem-chodcem. Dostal přes hranice asi patnáct lidí, mezi nimi jistého Miroslava Soukupa. Ten mu před sokolským sletem v roce 1948 oznámil, že byl vybrán pro zvláštní úkol – únos Prokopa Drtiny, který ležel po svém nepovedeném pokusu o sebevraždu v nemocnici na Bulovce. Grosman souhlasil, vše bylo naplánováno, ale bohužel kvůli Soukupovi akce selhala a Grosman byl spolu s ním zatčen StB. Vyfasoval dvacet let vězení s každoročním půstem a temnicí, ztrátu majetku, peněžitou pokutu a ztrátu občanských práv na deset let. Byl propuštěn v dubnu 1963, ale až do osmdesátých let byl opakovaně zatýkán, předvoláván, předváděn, udáván, směl pracovat jen jako dělník, děti nesměly studovat. Dnes stáje žije v Roztokách u Jilemnice. Viz DRDA, Adam; KROUPA, Mikuláš. *Kruté století. Kapitoly z rozhlasového pořadu Příběhy 20. století*. 1. vyd. Praha: Radioservis ve spolupráci s Českým rozhlasem, 2008. s. 27-33.

²⁰⁹ Od června 1942 vedl ON gen. Zdeněk Novák, jehož gestapo vyslídilo v červnu 1944. Po jeho zatčení převzal ON jeho dosavadní zástupce gen. František Bláha. Ten ji rozčlenil na tři velké oblasti, na oblast Sever pod vedením gen. Slunečka, na oblast Střed s pluk. Vondráčkem a na východní oblast, kterou vedl pluk. Borecký. Po Bláhově, Vondráčkově a Boreckého zatčení v listopadu 1944 připadlo velení celé ON gen. Slunečkovi. BRANDES, *Češi pod německým protektorátem*, s. 385.

Barium, který posílal vysílačkou zprávy do Londýna. Prostřednictvím Šandery byli z Londýna také potvrzeni vedoucí jednotlivých okresů.²¹⁰

Na tomto místě bych odbočila právě k desantu Barium, protože hrál v činnosti Slunečkovy organizace velmi významnou úlohu.

Paraskupina Barium byla vysazena v noci ze 3. na 4. dubna 1944 u Vysoké nad Labem. Jejími členy byl npor. Josef Šandera („Velký Josef“), jeho zástupce a šifrant čet. Tomáš Býček („Tomáš“, „Olda“) a radista čet. asp. Josef Žížka („Malý Josef“). Barium mělo operovat ve východních Čechách, na Královéhradecku, a jeho posláním byla vedle zpravodajských úkolů také činnost organizační, zaměřená na zjištění a oživení organizace ilegální armády, případně její vybudování pro očekávané celonárodní povstání plánované v závěrečné etapě války.²¹¹

Barium rozvinulo na Královéhradecku rozsáhlou činnost a získalo řadu spolupracovníků. Jeho zpravodajská iniciativa zasahovala i na Turnovsko, Železnobrodsko a Semilsko.²¹² Do Anglie vysílalo velice hodnotné informace o dopravě, válečném průmyslu, dislokaci německých jednotek, politických a správních poměrech, konfidentech gestapa apod. Historik Oldřich Sládek dokonce soudil, že v tomto ohledu „*sehrál výsadek Barium zcela určitě největší roli mezi výsadky v Čechách*“.²¹³

Je pravda, že zpočátku došlo mezi npor. Šanderou a gen. Slunečkem k nedorozumění a zdálo se, že spolupráce nebude navázána. Slunečko na to vzpomínal: „*Šandera od nás žádal elaboráty o německé armádě, gestapu, protektorátní policii a četnictvu, informace o perzekvovaných členech odboje, elaboráty o dopravě, zprávy o průmyslu a školství. Potom jsme prodebatovali dodání zbraní a otázky vlastního odboje. Věc však nešla tak hladce, jak jsem si představoval. Šandera nechtěl uznat, že organizace odboje je věcí nás doma, že tu organizace už je a že parašutisté mají za úkol sjednat nám spojení se zahraničím – s Londýnem a Moskvou – za účelem dodání zbraní a instrukcí, hlavně ohledně spolupráce s armádami na frontách. Upozorňoval jsem jej, že máme již bohaté zkušenosti s podzemím a ochranou před gestapem, což oni nemají a nemohou mít, protože poměry jsou pro ně nové.*

---

²¹⁰ VHA, fond 308, 66-5. Zpráva Karla Cermana z 29. května 1945 o činnosti v národním odboji. Též VHA, fond 308, 61-12. Kronika národního odboje, oblast Sever.

²¹¹ ŠOLC, Jiří. *Bylo málo mužů. Českoslovenští parašutisté na západní frontě za druhé světové války*. 1. vyd. Praha: Merkur, 1990. s. 137.

²¹² Zpravodajská iniciativa Baria vedla k postupnému zapojení poměrně široké oblasti, ohraničené místy: Turnov – Semily – Dvůr Králové – Nové Město nad Metují – Rychnov nad Kněžnou – Žamberk – Vysoké Mýto – Chrudim – Kolín – Nový Bydžov – Milovice – Mimoň. V tomto prostoru navázala kontakt se zbytky ON a nově vzniklými organizacemi, především se severní skupinou Rady tří, skupinou Alex, Zpravodajskou brigádou a PVO III. oblasti. Ve spojení s Bariem byli generálové Slunečko, Bláha a Novák. ŠOLC, *Bylo málo mužů*, s. 138.

²¹³ SLÁDEK, *Přicházeli z nebe*, s. 134.

*Přes toto nedorozumění jsem s ním styk nepřerušil a nabídl jsem mu pomoc ve všech směrech.*²¹⁴

Zmíněné nesrovnalosti nebyly posledním sporem, který musel Šandera na Turnovsku řešit. Nakonec však došlo k navázání spolupráce.

Cermanovi dodával Šandera pokyny z Londýna buď osobně, při svých cestách na Turnovsko, nebo prostřednictvím Tomáše Býčka, rodiny Lánských ze samoty Podbaba u Vyskře, Vítězslava Holase („Smaragda“) či Jana Škopána („Porybného“).²¹⁵

Kromě Šandery navazovali kontakty se zdejším krajem samostatně bez jeho vědomí i Žižka a Býček (proto mezi Šanderou a jimi občas docházelo k neshodám – Šandera jako velitel chtěl mít vše pod kontrolou).

Potštejnský kazatel Gustav Zvěřina informoval o seskoku Baria už v dubnu 1944 na Žižkovu žádost nám již dobře známého Pavla Glose z Turnova. Glos uvědomil o existenci parašutistů dr. Vladimíra Plecháče („Kytaru“) z ministerstva hospodářství, který získával prostřednictvím dr. Škarvana cenné zpravodajské informace přímo z Háchovy prezidentské kanceláře. Glos Zvěřinu také poprosil, aby mu se Žižkou sjednal osobní schůzku, k níž později skutečně došlo.²¹⁶

V červnu 1944 navázal autobusový šofér Jan Vodstrčil z Turnova kontakt s Gustavem Židem z Josefova, konfidentem gestapa, vykonávajícím pro Barium kurýrní úkoly, který Vodstrčila pověřil navázáním kontaktu s odbojovými skupinami z Turnova a Železného Brodu. Žid se skutečně již v červnu 1944 setkal se strážmistrem Ladislavem Trdlou. Trdla měl pro něj získat náčrtky zbrojních podniků ve svém kraji, zjistit, kde se vyrábějí součástky V-1 a případně je i získat. Součástky byly získány prostřednictvím vrchního strážmistra Štěpána Loudy a předány Židovi na další schůzce s Trdlou v září. Žid po něm žádal ještě další informace, ale Trdla byl naštěstí obezřetný a nic podstatného mu nesdělil.²¹⁷

Na základě Židových informací zahájilo gestapo na podzim 1944 velké zatýkání spolupracovníků Baria (asi 140 osob), které sice těžce postihlo tuto síť a ochromilo její činnost, ale parašutisté zatím unikli. Šandera a Žižka našli úkryt u rodiny Žabkových v osadě Polsko u Žamberka,²¹⁸ Býček se ukryl na Turnovsku ve Třtí pod jménem „Olda“. Prostřednictvím matky Gustava Žida navázal kontakty s Trdlou a objasnil mu situaci na Hradecku. Trdla mu poté zařídil ubytování u své tety Josefy Havlasové, obchodnice

²¹⁴ KOLOUCH, Jiří. Barium v sítích gestapa. In *Pochodeň*, roč. 58, č. 205, s. 3.

²¹⁵ VHA, fond 308, 66-5. Zpráva Karla Cermana z 29. května 1945 o činnosti v národním odboji.

²¹⁶ KOLOUCH, Barium v sítích gestapa, in *Pochodeň*, roč. 58, č. 179, s. 4.

²¹⁷ *Beseda*, roč. 3, č. 10, s. 175.

²¹⁸ ŠOLC, *Bylo málo mužů*, s. 139.

v Železném Brodě a seznámil ho s vrchním strážmistrem Loudou. Nabídl mu také úkryt u partyzánů v lesních chatách nad řekou Kamenicí.²¹⁹

Spojení Býčka s Gustavem Židem a jeho matkou se mu málem stalo osudným. Po válce vzpomínal: „*Spím tuto noc u paní Židové (...) a jsem ujištěn, že Gusta, tj. syn se nevrátí, neb spí v Hradci. Asi o 12 hodině se však syn vrátil a sděluje, že gestapo ví o tom, že se skrývám u jeho matky a oba že budou pronásledováni. Navrhuji časný odjezd vlakem do Turnova, kde pro ně úkryty již obstarám. Odjíždíme všichni tři do Turnova. Já vystupuji v Železném Brodě, kde mám schované kolo. V Turnově nalézám Židů v nádražní restauraci. Čeká mne velké překvapení. G. Žid mne vyzývá, abych se dobrovolně vydal gestapu, neb stejně o všech mých úkrytech ví a další moje skrývání že je marné. Celá komedie byla se mnou sehrána jen aby byly zjištěny moje úkryty. Toto se ovšem nepodařilo. Upozornil jsem G. Žida a Židovou na otce, který se v cizině za vlast bije a žije mimo domov a syn zatím s matkou zrádčuje. Navrhuji mu by utekl do Beskyd k partyzánům a tak smyl své špatné činy památky otcovy. Dojat souhlasí a dávám mu 2000 K na cestu. Paní Židovou pak žádám, aby po své neteři mi poslala prádlo, které mám ve Třetí, v sobotu do školy do Vlastiboře. G. Židovi hrozím, že potkám-li ho ještě jednou, bez milosti ho zastřelím. Odjíždím s ujištěním, že splní slib. Jel jsem do Železného Brodu a zde jsem bydlel u Havlasů dva dny a pak jsem jel k Holasovi (Smaragd), kde mám již zaopatřený úkryt. (...) Příští den jest sobota a jedu do Vlastibořic pro prádlo, kde mám býti o dvanácté hodině. Padá sníh, a proto nemohu dobře na kole jeti, a zpozdil jsem se asi o půl hodiny. Když přijíždím ke vsi, projíždí proti mně dvě auta a chodec na silnici mně říká, to je divné, dvě auta za sebou, to může býti jen hospodářská kontrola neb gestapo. Jímá mne neblahé tušení a nezajíždím do Vlastibořic, ale jedu rovně k Jivině. Vidím, jak dvě auta se vrací, třetí zůstává pak na kraji vesnice. Jeden vůz mne předjíždí a zůstává stát asi 25 m přede mnou, druhý za mnou. Z předního auta vystupuje silný chlap v zeleném klobouku a hromovým hlasem volá ‚ruce vzhůru‘. Míří při tom na mne Tomygunem. Vidím, že není cvičen ve střelbě s Tom. neb míří z ramena a dále nemá natažený závorník. Není tedy schopen okamžité střelby. Využívám tohoto, zahazuji kolo, odhazuji gumový plášť a prchám do blízkého lesa po pravé straně silnice. Teprve asi po 50 – 60 krocích ozve se za mnou střelba z aut a později pistolí. Při jednom výstřelu z pistole jsem se ohlédl a poznal jsem G. Žida, který právě vystřelil. Unikám do lesa s pistolí v pravé ruce, ale nevystřelil jsem ani rány, neb vzdálenost je velká a střelba byla by plýtváním střeliva. Jsem pronásledován až do polí za*

---

²¹⁹ KOLOUCH, Barium v sítích gestapa, in *Pochodeň*, roč. 59, č. 18, s. 4.

*les. Vzdálenost jest již asi 250 metrů a tak střelby se neobávám a mávám jim na rozloučenou šálou.*²²⁰

Po různých peripetiích se Býček dostal opět do Železného Brodu, kde ho Josef Matěcha a Bohumil Machačný ukryli v bytě na Prosičce a později v partyzánském bunkru ve Vlastiboři. Kvůli Židovi byl 5. prosince 1944 zatčen strážmistr Trdla, ale jeho výslech na četnické stanici byl bezvýsledný. Byl sice přinucen předstírat pátrání po Býčkovi, podařilo se mu však přitom zastřít všechny stopy, které už gestapo začalo navazovat.²²¹

Mezitím se gestapu pomocí konfidenta Vítězslava Lepaříka, parašutisty z výsadku Glucinium, podařilo vypátrat úkryt Šandery a Žižky u Žabků. Šandera se při zatýkání 16. ledna 1945 postřelil a na následky zranění později zemřel v nemocnici, Žižka byl zatčen a ukončil svůj život sebevraždou ve vězení na Pankráci.²²²

Z výsadku Barium tak zůstal naživu pouze Tomáš Býček, ukrývající se na Železnobrodsku. O jeho dalších osudech se zmíním ještě v následujících kapitolách.

Zatýkání se nevyhnulo ani organizaci Krystal. Zatčení a umučení byli špkt. Vidner, špkt. Beran, špkt. Lach, škp. Dolenský a další. Naštěstí při výsleších nic nevyzradili. 16. února 1945 si gestapo přijelo pro Karla Cermana, ale ten byl včas varován, unikl, skrýval se u paní Hobrlantové a pokračoval ve své činnosti. Organizace Krystal tak přečkala až do květnových dnů a zapojila se do povstání.²²³

Atmosféru roku 1944 po válce popsal člen Rady tří, Karel Veselý-Štainer: *„Kdo dnes čte dotazníky o odboji, byl by přesvědčen, že v létě 1944, kdy konec války byl v dohledu, bylo již také velké odhodlání nastoupit k boji. Není to však pravda. S velkými obtížemi jsme udržovali spojení, vysilačka pro technické nedostatky musela být stále přemísťována, Němci nám byli často v patách a vypínali již proud při vysílání. Stále jsme byli v pohybu a spojení se zahraničím bylo možno udržovat jen s nadlidským úsilím. Mnohdy byl spojovací roj vyčerpáním a námahou u konce svých sil. Často, velmi často jsme při tomto putování nenašli přístřeší, o jídle ani nemluvě. Dnes se o odboji lehce vypráví, ale když šlo o skutečnou práci v roce 1944, ještě se velmi těžko získávali spolupracovníci pro bojovou práci a umístění radiostanic, zvláště proto, že nebyly plněny sliby. Těžko lze dnes vysvětlit tehdejší situaci.*

---

²²⁰ VHA, fond 308, 4-5. Zpráva Tomáše Býčka o činnosti Baria z června 1945.

²²¹ *Beseda*, roč. 3, č. 10, s. 182.

²²² ŠOLC, *Bylo málo mužů*, s. 139.

²²³ VHA, fond 308, 66-5. Zpráva Karla Cermana z 29. května 1945 o činnosti v národním odboji.

*Nezapomeňme, že celá práce musela být naprosto ukryta, že jsme byli stále pod tlakem okupantů a českých zrádců a také českých žvanilů.*²²⁴

4.2. Partyzánské skupiny na semilském okrese

Od roku 1944 přibývalo lidí žijících v ilegalitě a uprchlých válečných zajatců, kteří se skrývali především v obcích ležících v horském nebo lesnatém terénu. Zajatcům bylo nutné opatřovat šaty, obuv a především dostatek potravin, což bylo v době přidělového hospodaření často spojeno s přestupky proti říši a nebezpečím trestu.

Gestapo přechovávání uprchlíků trestalo velmi tvrdě, jak ukazuje i případ vysockého zvláštního soudu z června 1944. Gestapu se podařilo na Vysocku vypátrat některé osoby žijící v ilegalitě a jejich úkryty. Ze zachovaných dokumentů ani z hlášení gestapa a z jiných pramenů se nedá bezpečně zjistit, jak k vypátrání těchto osob došlo. Z protokolu výslechu pracovníka pražského gestapa Josefa Böhma vyplývá, že gestapo získalo určité zprávy o Vysocku od konfidenta Václava Dvořáka, který byl členem ilegální komunistické buňky v továrně Mikrofonu v Praze.²²⁵

V červnu 1944 začalo gestapo zatýkat a zaměřilo se na ty, kteří měli údajně poskytnout úkryt podplukovníku Jindřichu Ulmanovi.²²⁶ Zatčeno bylo během krátké doby celkem šestnáct lidí, mezi nimi i Ulman, který se v té době skrýval u rodiny Marouskových ve Zlaté Olešnici. Šéf pražského gestapa, vrchní vládní rada dr. Ernst Gerke o tom podal zprávu Říšskému hlavnímu bezpečnostnímu úřadu v Berlíně a K. H. Frankovi do Prahy v celkovém hlášení za měsíc červen 1944 tuto zprávu: *„Po obtížném pátrání se podařilo zjistit ilegální byt bývalého českého podplukovníka Jindřich Ulmana, nar. 23. 3. 1893 ve Vysokém nad Jizerou a dne 13. 6. 1944 jej zatknouti ve Zlaté Olešnici, okres Vrchlabí, župa Sudety, nedaleko protektorátních hranic. Ulman byl vedoucím funkcionářem ‚Národního odboje‘ a od roku 1943 byl ve spojení s KSČ. Při akci dne 13. a 14. 6. 1944 bylo zatčeno šestnáct osob pro*

---

²²⁴ VESELÝ-ŠTAINER, Karel. *Cestou národního odboje. Bojový vývoj domácího odbojového hnutí v letech 1938–1945*. 1. vyd. Praha: Sfinx, Bohumil Janda, 1947. s. 121-122.

²²⁵ VHA, fond Domácí odboj 1938–1945, kr. 6, inv. č. 47-4, soudní řízení proti kolaborantům a zrádcům Vysoké nad Jizerou. Výslech Josefa Böhma ze dne 8. dubna 1946.

²²⁶ Pplk. Jindřich Ulman byl v odboji činný už od počátku okupace, v roce 1939 se zapojil do budování ON na Jilemnicku a Vysocku. Od září 1939, kdy mu hrozilo zatčení, se zdržoval v ilegalitě. VHA, fond Domácí odboj 1938–1945, kr. 6, inv. č. 47-4, soudní řízení proti kolaborantům a zrádcům Vysoké nad Jizerou. Obžalovací spis Jindřicha Ulmana, Josefa Marouska a Jitky Marouskové u lidového soudního dvora v Berlíně ze dne 18. ledna 1945.

*poskytování podpory a napomáhání. Přitom se podařilo zajistit také Ulmanovo skladiště zbraní, obsahující dvě pušky, čtyři pistole, čtyři šavle a více než 400 kusů střeliva.*²²⁷

V pondělí ráno 12. června 1944 byl zatčen listonoš Karel Mařatka a odhalena síť jeho spolupracovníků. Navečer byla zatčena Marie Zemanová ze Stanového, její otec Rudolf Kodejš a Otakar Novák ze Staré Vsi. Poté bylo obklíčeno stavení Karla Čermáka, rolníka za Staré Vsi, kterému se však podařilo uniknout, i když na něj gestapáci vypálili dvacet ran z automatické pušky a jedna mu dokonce prošla čepicí.²²⁸

Druhý den gestapo obklíčilo domek Josefa Pitína a Jindřicha Šikoly v Těpeřích u Železného Brodu. Snažili se dopadnout Václava Metelku, který se ukrýval ve sklepě a na své pronásledovatele vystřílel téměř celý zásobník – jednoho z nich se mu podařilo zabít. Poslední kulkou si sám prostřelil hlavu. Gestapo zatklo alespoň Jindřich Šikolu, Josefa Pitína a jeho ženu Annu. 14. června byla zatčena Eliška Nováková, Josef Hladík a jeho matka Marie a sestra Marie.²²⁹

Německá justice případ využila a připravila ve Vysokém nad Jizerou proces, který měl být pro české obyvatelstvo výstrahou. Povinně se k němu museli dostavit na zvláštní příkaz starostové obcí z obou stran hranic, zástupci četnických stanic, lesní správy apod. Všichni dostali písemné předvolání s následujícím textem v němčině: *„Povolávám Vás k zasedání zvláštního soudu ve Vysokém nad Jizerou v budově kina, které se bude konati dne 15. června 1944 o 14. hodině. Vpouštění se bude od 13 do 13.30 hodin. Každý musí s sebou vzít legitimaci nebo Kenkartu. Povolání se musí dostavit bezpodmínečně za všech okolností, jinak budou potrestáni. Okresní hejtman Dr. Schiepek.*²³⁰

K smrti byli ve zkráceném soudním řízení odsouzeni Josef Pitín, sklářský dělník z Těpeř u Železného Brodu, jeho manželka Anna Pitínová, Marie Hladíková, rolnice ze Staré Vsi, její syn Josef Hladík a dcera Marie Hladíková, Rudolf Kodejš, rolník z Jesenného u Semil, Otakar Novák, rolník ze Staré Vsi, Jindřich Šikola, rolník a sklářský dělník z Těpeř u Železného Brodu, Karel Mařatka, listonoš z Vysokého nad Jizerou a Marie Zemanová, rolnice ze Stanového u Vysokého nad Jizerou. Všichni byli popraveni stětím na Pankráci 24. června 1944. Pouze jedna z obžalovaných, Marie Schrötrová, byla odsouzena k šesti letům vězení.²³¹

---

²²⁷ RYDVAL, *Semilsko v boji za svobodu 1938–1945*, s. 76.

²²⁸ Karel Čermák byl 2. července dopaden po zradě na mlatě své stodoly. Vydržel velmi kruté mučení, k ničemu se nepřiznal a pro nedostatek důkazů byl 12. listopadu 1944 propuštěn z Kartouz. *Beseda*, roč. 3, č. 13, s. 222.

²²⁹ *Beseda*, roč. 3, č. 13, s. 221.

²³⁰ RYDVAL, *Semilsko v boji za svobodu 1938–1945*, s. 77.

²³¹ VHA, fond Domácí odboj 1938–1945, kr. 6, inv. č. 47-4, soudní řízení proti kolaborantům a zrádcům Vysoké nad Jizerou. Popis přelíčení vysokého zvláštní soudu, nedatováno.

Dodatečně byl jako příslušník této skupiny popraven ještě Václav Zeman, tchán paní Marie Zemanové (jejímž otcem byl Rudolf Kodejš a tchýní Marie Zemanová, také odsouzení vysokým sondergerichtem k smrti). Marie Zemanová po letech vzpomínala, jak jela navštívit svého tchána Václava na Pankrác, poté co tam byl převezen z Buchenwaldu: „*Tak jsem šla za komisařem Böhmem, do čtvrtého poschodí Pečkova paláce. On mně tu návštěvu povolil a sám u ní osobně byl. Měla jsem na to čtvrt hodiny, půl hodiny to trvalo, než jsem mu to všechno vypověděla. Tchán byl pobledlý, vyhublý. Víím jen, že měl na sobě košili, tu jsme mu s Joskovou maminkou posílaly tenkrát do Buchenwaldu. A když mi ho odvedli, tak jsem se chytla stolu, to víte, před ním jsem nebrečela, a ten komisař Böhm vstal a poprvé jsem ho slyšela mluvit česky. Povídal mně lámaně: A muselo to tak být? – To jsou takové momenty v životě, které nemůžete zapomenout.*“ 20. října 1944 byl Václav Zeman na Pankráci popraven. Paní Zemanová dodala: „*Komisař Böhm mi povídal, že mě taky ještě do té sekyrárny dostane, no a nedostal.*“²³²

Manželé Josef a Jitka Marouskovi ze Zlaté Olešnice, u nichž byl pplk. Ulman dopaden, okupaci přežili v internaci, neboť na Říšskou župu Sudety, kam spadala jejich obec, se zákon o smrti za přechovávání nevztahoval. Také pplk. Ulman neobdržel trest smrti, ale byl pouze internován.

Vysoký soud byl třetím případem zvláštního soudu v Čechách. Jednalo se o vysloveně zavražďovací akci, o čemž svědčí i hlášení gestapa ze dne 30. června 1944, v němž je mimo jiné uvedeno: „*Jako zavražďovací opatření bylo dne 15. 6. 1944 provedeno ve Vysokém nad Jizerou, okres Semily, zvláštním soudem v Praze zkrácené soudní řízení proti méně významnému okruhu pachatelů – 11 protektorátním příslušníkům... Rozsudek byl již vykonán a veřejně oznámen na plakátech.*“²³³

I přes hrozivý dojem, jaký tento soud na obyvatele semilského okresu učinil, se našlo dost lidí, kteří nadále pomáhali lidem žijícím v ilegalitě. Bylo však třeba mít se na pozoru.

Z uprchlíků, ať už Čechů či příslušníků jiných národností, se na vhodnějších místech postupně, s blížícím se koncem války, vytvářely partyzánské oddíly. Nebývaly veliké ani dobře vyzbrojené. K jejich vytváření vyzval Stalin již 3. července 1941: „*V krajích obsazených nepřítelem je třeba tvořit partyzánské oddíly jízdní i pěší, tvořit skupiny diverzantů k boji proti jednotkám nepřátelské armády, k rozpoutání partyzánské války všude a na všech místech, k vyhazování mostů, komunikací, ničení telefonního a telegrafního spojení,*

---

²³² HRADECKÁ, Lucie. Marie Zemanová. In *Z Českého ráje a Podkrkonoší. Vlastivědný sborník*. Sv. 15. Semily: Státní okresní archiv Semily, 2002. s. 273.

²³³ RYDVAL, *Semilsko v boji za svobodu 1938–1945*, s. 77-78.

zapalování lesů, skladů a trénu. V obsazených krajích nutno vytvářet pro nepřítele a všechny jeho pomahače nesnesitelné podmínky, pronásledovat a ničit je na každém kroku, mařit všechna jejich opatření.“²³⁴

Nicméně rok 1941 byl pro uskutečňování této myšlenky příliš předčasný. Zřejmě nejlépe vystihl situaci partyzánských oddílů u nás Václav Černý: „Výsostná pověst partyzánského způsobu boje byla u nás cizího původu, vznikla ze slávy partyzánů sovětských a jugoslávských. (...) Na Balkáně byly partyzánské jednotky Josipa Broze-Tita samotnou národní armádou, rovným počtem z příslušníků bývalé armády a dobrovolníků, odbornicky inkasovanou, od původu z armádních starých zásob vyzbrojenou a později ze spojenecké ciziny dostatečnou výzbrojí opatřovanou, kterou však zhroucení státní armády a místní jedinečné okolnosti přinutily k jistému způsobu válčení; zároveň však tytéž okolnosti tento způsob boje dovolovaly. Absolutně nic takového u nás: žádná pravidelná armáda, jež by byla partyzánštinou jen přešla k nové metodě boje; žádné odborně-vojenské „encadrement“;²³⁵ žádné centrální vedení; žádná skutečná spojenecká fronta nablízku a styk s ní; žádné zbraně ani zásoby a dodávky; a dokonce ani ne příznivé podmínky. V celém rozsahu protektorátu nebylo území podobného balkánským horským pustinám nebo hvozdům a slatinným samotám Bílé Rusi nebo východního Polska, aby dovolily víc než skrovné noční záškodnictví nebo sabotáž, možné i na ulici nebo v továrně; kromě snad vrchoviny beskydské a moravskoslovácké. (...) Ti, jimž se u nás počalo říkat roku 1944 – to se počali objevovat - ‚partyzáni‘, byli namnoze uprchlí zajatci spojeneckých armád, většinou Rusové, záhy rozmnožení o domácí uprchlíky politické nebo z pracovního nasazení v říši; ruští parašutisté-partyzáni se u nás objevili teprve na podzim 1944. Byli to prostě lesní uprchlíci. (...) Žili z přízně místního obyvatelstva, a toto přátelské spojení usedlých lidí, kteří se počítali k nim, zvyšovalo zdánlivě jejich počet a dávalo růst pověstem o nich. Ale poněvadž byli nečetní a pro naprostý nedostatek zbraní prakticky zcela bezmocní, podstatou a cílem jejich trpkého údělu bylo ukrývat se, zachránit se tajností, tedy zdržovat se bojových akcí. To byla železná a samozřejmá nutnost. Prozrazení znamenalo bleskový zátah Němců, důkladné pročesávání krajiny – tedy smrt, v nejlepším případě zoufalý útěk z bezpečného úkrytu na beznadějně bludné cesty štvanců. Bojové vystoupení akční, krom výsledku vojensky bezvýznamného pro nedostatek prostředků, znamenalo totéž, a mimoto krvavé represálie proti civilnímu obyvatelstvu, proti přátelům a nevinným. (...) Smysl mělo jen to, aby partyzáni hleděli vydržet v klidu a tajnosti na místě do chvíle, kdy by se přiblížila fronta a kdy by jejich i

²³⁴ ČERNÝ, Václav. *Paměti 1938–1945. Křik koruny české*. 3. vyd. Brno: Atlantis, 1992. s. 327.

²³⁵ Z francouzštiny – „vybavený velitelským sborem“.

*obyvatelské akce v týlu nepřítele mohly znamenat válečně cenný příspěvek k vítězství: čímž však účelnost partyzánství spadala v podstatě pod titul starého vojensko-odbornického plánu národního branného povstání v rozhodné chvíli, jež stranici partyzánštiny namnoze potírali...*²³⁶

Na Jilemnicku bylo vhodnější prostředí pro partyzány v okolí obce Mříčná a na blízkém vrchu Strážník. Od ledna 1945 se tu ukrývalo šest ruských zajatců, jimž se podařilo uniknout z pochodu smrti, vedoucím přes Horka u Staré Paky. V únoru a březnu 1945 procházelo zdejším krajem několik takových transportů, Němci chaoticky přesouvaných na západ před postupující Rudou armádou. Některým ze zajatců se zdařilo uprchnout a následně s podporou místních obyvatel vyčkávali blížícího se konce války a zapojili se do květnového povstání.

František Štrincl, který se zmíněných uprchlíků ujal, po válce uvedl: „V lednu 1945 procházely kolony zajatců takřka nahých, bosých a hladových naším krajem – Horkami u Staré Paky. Také u nás ve Mříčné jsme organizovali sběr potravin, šatstva, kuřiva a jiné věci pro zmírnění utrpení bratrů Rusů. Dne 26. ledna 1945 šest z těchto zajatců sběhlo a ukrývalo se ve Studenci u Jilemnice. 29. ledna jsem jel opět s nákladem na Horka. Protože tam nebylo dosti bezpečno, Josef Plecháč, starosta na Horkách, a Bohuš Jebavý, starosta ve Mříčné se dohodli, že šest uprchlíků přemístí do Mříčné. Při zpáteční cestě jsem je vezl k nám.

Nikolaj Filipovič Kimlík byl od prvopočátku až do konce revoluce a odchodu skrýván u mne. Práci jsme začali ihned. Naučil jsem Nikolaje jezdit s koněm, alespoň to nejnutnější. Prohlíželi jsme tratě, silnice – Martinice, St. Paka, Košťálov, všude pěšky, dále až jsme byli za Turnovem u ‚Pirámu‘ s koněm. Večer přicházival soudruh Honců, učitel a důst. v zál., který byl spojkou ze zabraného území, vždy se zprávami. Je zle, Němci dělají prohlídky, musíme zvýšit bdělost a být opatrnými.

Jsem v nebezpečí prozrazení. Nikolaj Kimlík a Nikolaj Baranovič byli nemocní. Chodil jsem s nimi k lékaři MUDr. Krivucovi. Jel jsem tenkrát s koňmi pro léky a do hosp. družstva. U koní stál Nikolaj Kimlík. Koně se něčeho polekali, rozeběhli se a porazili dítě s kočárkem. Stojí za poznámku, že strážmistr Jiskra, který měl právě službu, věc vyšetřoval, zjistil, že je se mnou Rus. Spolu se strážmistrem Munzarem se o věc zasadili a nesli tuto zodpovědnost se mnou. Taktéž na místní četnické stanici ve Mříčné vrchní strážmistr Novák věděl, že skrýváme Rusy a co se u nás všechno děje. Stačilo jen malé prozrazení a byly by v naší obci druhé Lidice.

---

²³⁶ ČERNÝ, *Paměti 1938–1945*, s. 325-326.

Jednotka byla tedy založena s příchodem ruských zajatců, kteří uprchli z přesunujících se kolon zajatců koncem ledna 1945 a zapojením ilegálních pracovníků, kteří až dosud tvořili samostatné drobné skupinky pracující na vlastní pěst – letákové a podpůrné akce. (...)

Hlavní sídlo jednotky bylo ve Mříčné u Jilemnice a úkryt měla v dobře vybudovaném přístřeší v lesích na mříčenském Strážníku. Jednotka působila v okruhu, který nebyl přesně stanoven – Podmoklice, Semily, Železný Brod, Tanvald, Vlastiboř, Vítkovice, Valteřice, Horka, Kumburk.

Počátkem února 1945 zahájila skupina činnost. Počáteční práce byla organizační. Navazování spojení s jednotlivci z celého okolí – Jan Honců, učitel a zál. důst. z Vítkovic, Josef Havlíček, úředník spořitelny a Jan Soukup, vrch. účetní spořitelny z Jilemnice, pplk. Janoušek z Horek, šrtm. Jar. Tobiáš, MUDr. Krivuc aj.

Úkoly skupiny byly činnost zpravodajská, sabotážní a bojová. (...)

Výzbroj – nejprve destrukční prostředky, které opatřil Fr. Hanč, jako bývalý střelmistr okres. lomů v Jilemnici. Spojením s Gruzíny – zajatci – kteří byli nasazeni na zátarasách, zákopech a okopech pro Němce jsme získali přesné nákresy komunikačních spojů se zakreslenými překážkami. Nakonec jsme získali i je samé. Přispěli nám zbraněmi a střelivem.

Zbraně přinesli též parašutisté, skupina Petra Gabody (Štěpána), kteří se též zapojili do naší skupiny. Tuto skupinu jsem po delší dobu podporoval a s ní úzce spolupracoval. (...) Další zbraně byly získány od části jednotky ‚Popov‘, Semily, jednotky ‚Emil‘, Roztoky u Jilemnice a přepadem německé motorizované kolony.

Kurýrní spojení se skupinou ‚Podzemní sdružení věrných vojáků Věrný pes‘ – A. Stránský, Praha-Strašnice, Krátká ul. 3, Jar. Štrincl, Praha XII., Mikovcova 7, stále od února 1945. (...) Spojení s RA radiotelegrafické. Bylo však ztraceno zabitím Josefa Vavračky, radiotelegrafisty, a zničením vysílačky o velikonocích 1945. 20. dubna byl proto se zprávami s poselstvím RA maršálu Koněvovi poslán Mirko Rudiš, kterému se 25/4 1949 podařilo přejít německou frontu.

Činnost byla zpočátku samostatná, později řízena parašutisty Petrem Gabodou a plk. Chanovem. (...)²³⁷

Ke zmíněným údajům je nutno přistupovat s určitou opatrností. Skupina „Nikolaj Kimlík“, jak byla později nazývána, podle jiných svědectví skutečně spolupracovala

---

²³⁷ VHA, fond 308, 4-5. Poválečná zpráva Františka Štrincla.

s paraskupinou Chan i se členy skupiny „Mamut“,²³⁸ ale zároveň si přisvojovala akce, které provedli jiní (např. vykolejení vlaku u Košťálova, zapálení skladu sena v Hrabačově).²³⁹

Podobně jako ve Mříčné i v obci Chuchelna u Semil našli úkryt Rusové uprchlí z německých zajateckých táborů. Zdejší členitý a lesnatý terén byl pro jejich přechovávání poměrně vhodný. Už od roku 1943 se tu u Jaroslava Kousala, tajemníka okresního úřadu v Chuchelně, ukrýval ruský důstojník Daniel Petrov, který utekl ze zajateckého tábora v Liberci. Na podzim 1943 čítala zdejší skupinka jedenáct Rusů, za velitele si zvolili Petrova. Sem tam se jim podařilo ukořistit trochu stělniva, příkrývky a nějaké oblečení. 24. května 1944 byl jeden ze členů skupiny, Pavel Korzan, zatčen německými četníky v Semilech a na základě jeho výpovědí odhalena celá skupina. Protože bylo pro ně nebezpečné zdržovat se nadále v Chuchelně, rozhodli se utéct na Slovensko a skutečně se jim v červnu 1944 podařilo dostat se do Žiliny. Kousal je doprovázel až ke slovenským hranicím.²⁴⁰

Po jejich útěku se Kousal snažil vyhledávat další uprchlíky, z nichž by se dal sestavit partyzánský oddíl. Sledoval proto především transporty zajatců, kteří procházeli v únoru a březnu 1945 zdejším krajem. Jeden takový transport zajatců, pracujících v dolech v Dolním Slezsku v okolí Waldenburgu, jenž vedl přes Trutnov, Vrchlabí a dále do Německa, přenocoval 28. února 1945 v Dolní Sytové. Ubytování byli v hostinci u Hajských, kde je vyhledal Kousal a několika z nich nabídl v případě útěku podporu. Druhý den se Kousal spojil se svou známou z okresního úřadu v Semilech Nad'ou Jebavou, a požádal ji, aby jela za zajatci do Sytové a připomněla jim dohodnutý útěk. Šlo mu především o radistu Metěljeva, protože Kousalova partyzánská skupina měla vysílačku a neuměla s ní zacházet.

Nad'a Jebavá na to vzpomínala: *„Vypůjčila jsem si kolo od vnuka sousedky a odjela do Sytové. Cesta byla obtížná, sníh těžký, hluboký. Byla jsem zklamána. V Sytové bylo sice zřetelné místo, kde tábořilo hodně lidí, ale nikdo tam už nebyl. Lidé říkali, že zajatci odešli ráno směrem na Poniklou. Jela jsem tedy v jejich stopách. V Plavech jsem se zastavila u jednoho vzdáleného příbuzného – krejčího Jirouška, který jel dále se mnou. Kolonu jsme dostihli ve Velkých Hamrech na náměstí. Právě odpočívali. U kostela na schodech stála stráž se samopalem a na druhé straně náměstí u obchodu na rohu další. Přejeli jsme přes náměstí a vrátili se pěšky. Zašla jsem mezi zajatce, kteří mne ihned obklopili, aby mě nebylo vidět.*

---

²³⁸ VHA, fond Illegalita, kr. 5, inv. č. 284, Jaroslav Šprengel – Jilemnice. Zpráva Jaroslava Šprengela o činnosti v odboji, nedatováno.

²³⁹ ABS, fond 308, 308-7/4. Zpráva Františka Hanče o odbojové činnosti Nikolaje Kimlíka ze dne 24. února 1950.

²⁴⁰ VHA, fond 308, 49-4. Žádost Michaila Ivanoviče Šulajeva o přiznání charakteru partyzána, popis akcí skupiny, nedatováno. Též VHA, Sběrka dokumentů o partyzánském a odbojovém hnutí, kr. 20, inv. č. 338, 339. Navržení přiznání charakteru partyzána – Šulajev, nedatováno.

Tehdy jsem poprvé prakticky použila ruštinu a požádala jsem zajatce, aby mi zavolali Vasilije. Za chvíli skutečně Vasilij (= Voronkov) ještě s jedním zajatcem – Šalujevem²⁴¹ – přišel. Viděla jsem hned, že to není ten správný člověk, protože podle informací Vasilij radista (= Metěljev) měl být blond a tento byl černovlasý. (...) S radistou jsem se dohodla, že ho bude pan Jiroušek očekávat v noci u benzínového čerpadla, které na pochodu právě minuli. S panem Jirouškem jsem měla domluveno, že mi zavolá, zda se Metěljev dostavil. Z jeho telefonátu – kalhoty bohužel nejsou hotové – jsem vyrozuměla, že se k čerpadlu nikdo nedostavil.²⁴²

Zajatci došli až k Tanvaldu, kde z transportu uprchli major Michail Ivanovič Šulajev, nadporučík Vasilij Artěmovič Voronkov a letec – starší seržant Vasilij Metěljev. Všichni tři se stali základem partyzánského oddílu, jehož velitelem byl Šulajev. Po útěku z transportu ušli v noci řadu kilometrů a zastavili se u jakési kůlny, v níž se ukryli. Příští den je objevil stařík Václavík, který o nich pověděl synovi, a ten přivedl svého souseda Jaroslava Kousala. Kousal vzal uprchlíky do bytu, kde se převlékli do čistého prádla a civilních obleků. Byli ve velmi zuboženém stavu a trvalo asi čtrnáct dní, než se vzpamatovali.²⁴³

Na začátku května 1945 skupina v Chuchelně, již velel Šulajev, čítala šestadvacet ruských vojáků a osmnáct českých uprchlíků.²⁴⁴ Podle možností se snažili získávat zbraně a provádět sabotáže. Tak např. 3. března Šulajev a tři další Rusové přepadli na silnici mezi Mříčnou a Kundraticemi auto se dvěma Němci, zastřelili je, a získali pistoli, pušku a náboje. V noci ze 3. na 4. března ukradli oddílu Vlasovců v Benešově pět beden s náboji. 18. března zastřelili v lese u Hořenska německého vojáka, pobývajícího u svého příbuzného v Semilech na dovolené, a vzali si jeho pistoli. 30. března přerušili telefonní vedení u Kozákova a rozebrali protitankové překážky na silnici z Benešova do Loukova. V noci na 28. března opili alkoholem Poláka, který hlídal trhavinu jednotce Pioniersturmkompanie 483, procházející kolem Semil na frontu, a ukradli přes 300 kg amonalu. Ukryli jej v lese u obce Lhota a chtěli ho využít k vyhození muničního vlaku na trati u Železného Brodu vedoucí směrem na Pardubice, ale byl navlhlý, a tudíž nepoužitelný. A tak by se dalo pokračovat dále. Tato

---

²⁴¹ Jedná se o Šulajeva, chybně nazývaným Šalujevem.

²⁴² TURČÍN, Oldřich. Pochody smrti válečných zajatců Českým rájem a Podkrkonoším. In *Z Českého ráje a Podkrkonoší. Věstník okresního archivu Semily*. Sv. 2. Bystrá nad Jizerou: Okresní archiv Semily, 1989. s. 71-72.

²⁴³ Tamtéž, s. 74.

²⁴⁴ RYDVAL, *Semilsko v boji za svobodu 1938–1945*, s. 85.

skupina však především sehrála důležitou úlohu při květnovém povstání, kdy ho ve zdejších kraji přepadením skladu v Chuchelně 3. května zahájila.²⁴⁵

Na Železnobrodsku se místní uprchlí zajatci postupně soustředili kolem osoby Konstantina Žukovského ve Vlastiboři. Skupina začala vznikat v Chrastavě, v místní továrně, kde bylo koncem ledna 1944 nasazeno na práci jedenáct ruských dělníků, mezi nimi i Konstantin Žukovský. V Chrastavě začali provádět sabotáže, které však byly po čase odhaleny, a Rusové po výprasku odesláni do velkého pracovního tábora v Tanvaldu. Zde se mimo jiné vyráběly i zbraně V-1 a V-2 a součástky do letadel, takže měli mnohem více příležitostí účinněji sabotovat práci pro německý válečný průmysl. V srpnu 1944 byl Žukovský nucen z tábora utéci a navázal kontakty s odbojáři v okolí Železného Brodu, v říjnu 1944 byl zatčen a odeslán zpátky do tábora. Podařilo se mu ale opět uprchnout a počátkem prosince 1944 ho Josef Doležal odvedl do Vlastiboře ke svému bratrovi Františkovi. Žukovského zde začali podporovat i Josef Matěcha, Bohumil Machačný, Josef Klinger, Vladimír Kopal a další. Z přibývajících uprchlíků postupně vznikl větší oddíl. Za svého zástupce zvolil Žukovský Jana Jaroše. Skupina se později spojila i se členy výsadku Chan a sehrála významnou úlohu v květnovém povstání.²⁴⁶

Zcela jistě ukrývalo osoby žijící z různých důvodů v ilegalitě mnoho dalších lidí. Za všechny uvádím výpověď Aloise Cejnara, který je schovával ve svém domě ve Svojků na místě zvaném „Pět zlodějů“: *„V době nesvobody (okupace) od vánoc 1943 do konce srpna 1944 nepřetržitě přechovával jsem ve svém domě čp. 63 ve Svojků okres Nová Paka, československého státního příslušníka české národnosti pana Petra Keprta (nyní autodopravce v Jablonci nad Jizerou), který byl stíhán okupanty jako účastník ukrytí vojenských pušek.*

Od května 1944 do 3. května 1945 přechovával jsem nepřetržitě styčného důstojníka nadporučíka čsl. armády Vojtěcha Lavickýho z Vysokého nad Jizerou – stíhaného gestapem pro ilegální činnost.

Dále jsem přechovával po dobu 2 měsíců 4 anglické zajatce a to: Rollanda Witley z Londýna, Harry Bolton z New Castelu, Harry Dey z Oxfordu, Jack Brensch z Londýna a přechodně další 3 anglické válečné zajatce: Rollanda, Jimmy a Tommy.

Těmto jsem poskytoval nejen přístřeší, ale celé zaopatření a stravu, což zejména obstarávala (vaření a praní prádla) má manželka Božena.

---

²⁴⁵ VHA, fond 308, 49-4. Žádost Michaila Ivanoviče Šulajeva o přiznání charakteru partyzána, popis akcí skupiny, nedatováno.

²⁴⁶ VHA, fond 308, 23-2. Činnost jednotky Konstantin, Vlastiboř. Poválečné zprávy členů skupiny.

Dále jsem přechovával v ilegalitě žijícího štábního kapitána Volfa z Jilemnice.

Od roku 1943 byl jsem v těsné spolupráci s místní ilegální skupinou v Libštátě, která připravovala Revoluční národní výbor. – Byl to zejména pan František Opočenský pokladník kampeličky v Libštátě čp. 32, dále pan Josef Skřivanec úředník v Košťálově čp. 186.

Prostřednictvím pana Františka Opočenského byly pro mne a pro osoby u mne v ilegalitě žijící doručovány zprávy z četnické stanice v Libštátě, zejména o opatření která nařizovali okupanti proti osobám žijícím v ilegalitě a proti osobám které je přechovávali.

Takto jsme byli zapojeni na místní ilegální skupinu v Libštátě a získávali z četnické stanice cenné informace a byli tak kryti, před nebezpečím které nám v době okupace pro naši činnost hrozilo.²⁴⁷

4.3. Zpravodajská skupina Mamut a sovětsko-československý desant Chan

Podhoubí činnosti budoucí skupiny Mamut spadá do roku 1941, kdy kolem sebe soustředil na Jilemnicku malou odbojovou skupinku Josef Tobiáš. Jejími členy byli Jan Soukup, dr. Krivuc, dr. Roučka, Karel Kratěna, František Dojiva, Bohuslav Janoušek a František Kalva. Cílem skupiny bylo především shromažďování zbraní pro ozbrojené vystoupení, až tomu bude situace přát. Během roku 1942 a 1943 založila buňky ve Studenci, Roztokách u Jilemnice, Mříčné, Víchové nad Jizerou, Poniklé a v Křižlicích a rozšířila okruhy svých spolupracovníků. V červnu 1944 však byla zčásti prozrazena a zatčeno několik osob ve Víchové a Poniklé. Dva členové skupiny, Jaromír Tobiáš (syn Josefa Tobiáše) a Jan Šmída, se proto po vypuknutí slovenského národního povstání vypravili na Slovensko.²⁴⁸ Na podzim se oba vrátili zpět, s pokyny od majora Jaroslava Krátkého, styčného důstojníka MNO v Londýně.²⁴⁹ Skupina Mamut byla založena na základě jeho příkazu 28. září 1944 v Banské

---

²⁴⁷ Paní Ludmila Čechová z Libštátu, za války mladá dívka, chodila k Cejnarům s kamarádkou Jarkou Kotykovou. Přinesly s sebou vždy gramofon na kliku a u Cejnarů tančily s partyzány. Jeden z nich s ní dokonce chodil do kina do Kruhu a do Libštátu, občas zašel k nim domů drát peří. *Naše obec. Časopis pro politiku, historii a kulturu Mikroregionu Pojizeří.* Roč. 1, č. 1. s. 15. Text je přepsán doslovně včetně pravopisných chyb.

²⁴⁸ VHA, fond 308, 57-3. Stručná zpráva o činnosti skupiny Mamut a odbočky SNR v Jilemnicích z 2. března 1948.

²⁴⁹ Major Jaroslav Krátký (krycí jméno ZDENA) byl vyslán v březnu 1944 na Slovensko do Banské Bystrice, protože Londýn usiloval o spojení s tamním odbojem. Krátký se pokoušel navázat kontakt i s odbojem v českých zemích. Poté, co 28. října 1944 ustal organizovaný odpor 1. československé armády, bylo nutné opustit Banskou Bystrici. 1. listopadu 1944 padl do německého zajetí, jeho další osud není znám, zřejmě byl na jaře 1945 zastřelen. V padesátých a šedesátých letech a v období normalizace byly všechny jeho zásluhy předmětem nenávislné kritiky Gustáva Husáka a skupiny jeho dvorních historiků na Slovensku. To se přeneslo i na členy zpravodajské skupiny Mamut, jak je patrné z archivních dokumentů. Viz ŠOLC, *Podpalte Československo*, s. 331-336. ABS, fond 305, 120-1. Partyzánská skupina „Mamut“.

Bystrici.²⁵⁰ 2. října 1944 byla z Banské Bystrice vyslána na Jilemnicko. Měla zde vytvořit rozsáhlou zpravodajskou síť, která měla podchytit celé severovýchodní Čechy i přilehlou oblast Sudet, vytvořit úderné a sabotážní skupiny, a především dodávat zjištěné údaje na Slovensko.

Kromě Tobiáše a Šmída byl členem skupiny ještě Karol Guliš. Po příchodu do Jilemnice se spojili s Josefem Tobiášem,²⁵¹ s několika členy ilegální KSČ a také s organizací Obránci českého lva²⁵² a začali organizovat zpravodajskou síť. Ta postupem času zasahovala až k Hradci Králové, Jičínu, Turnovu, Tanvaldu, Vrchlabí a Trutnovu. Protože jim nebyla shozena očekávaná vysílačka, vyslali 11. listopadu jako spojku na Slovensko Karola Guliše. Gulišovi se podařilo dostat přes hranice, ale skupinu Krátkého již nenašel, odešel proto do Bratislavy, kde prováděl sabotážní akce.²⁵³

Hlavní poslání skupiny tedy naplněno nebylo. Protože neměla vysílačku a nemohla zjištěné informace na Slovensko nijak předávat, spojila se s místními odbojovými a partyzánskými skupinkami – se skupinou Konstantin ve Vlastiboři, skupinou majora Šulajeva v Chuchelně, skupinou Pavel,²⁵⁴ později i s parašutisty z desantu Chan, jimž předala veškeré

---

²⁵⁰ Major Krátký vydal brzy po válce brožuru *Ve službách vlasti. Dokumentační publikace o spolupráci Čechů a Slováků v tajné službě za války*, v níž vylíčil i činnost skupiny Mamut na Jilemnicko. Bohužel se mi tuto publikaci nepodařilo nikde sehnat. Viz RYDVAL, Oldřich. Historicko-dokumentační komise při OV ČSPB Semily. In *Z Českého ráje a Podkrkonoší. Věstník okresního archivu Semily*. Sv. 2. Bystrá nad Jizerou: Okresní archiv Semily, 1989. s. 120.

²⁵¹ Josef Tobiáš byl zatčen 16. února 1945 gestapem a 28. dubna v terezínské Malé pevnosti popraven. Fondy MNO – osvědčení podle § 8 zákona č. 255/1946 Sb., složka Josef Tobiáš.

²⁵² V případě organizace Obránci českého lva šlo zřejmě spíše o volné sdružení velmi mladých lidí na Jilemnicku, kteří začali ke konci války podle svých možností podporovat uprchlé zajatce žijící v okolí. Hledali pro ně úkryty, opatrovali potravu i jiné potřeby. Založit ji měl Radko Břach ke sklonku roku 1944, jejími členy byli např. Jaroslav Zuzánek, Miroslav Horecký, Jaromír Snitilý, Jaroslav Kučera a další. VHA, fond 308, 57-3. Obránci českého lva – stručný přehled činnosti ze dne 5. 5. 1946. Též fondy MNO – osvědčení podle § 8 zákona č. 255/1946 Sb., složky Radko Břach a Jaroslav Zuzánek.

²⁵³ VHA, fond 308, 57-3. Přehled činnosti čl. zpravodajské skupiny Mamut, nedatováno.

²⁵⁴ Skupina Pavel byla založena v listopadu 1944 Karlem Dumkem, číšníkem z Dolní Sytové a Františkem Krupkou z Pasek u Jablonce nad Jizerou, kteří spolu byli totálně nasazení na práci u firmy Petera ve Vrchlabí. V listopadu 1944 ze zaměstnání uprchli a skrývali se u Dumkova otce v Dolní Sytové. Navázali kontakty s Josefem Kirschlagerem, hajným Miloslavem Faltou, Karlem Kašákem, Petrem Pohořelým a Jaroslavem Čurdou a založili odbojovou skupinu, která byla nejdříve napojena na partyzánskou skupinu Nikolaj ve Mříčné, ale později se od ní kvůli určitým sporům odtrhla. Začátkem ledna 1945 se k nim přidal ještě Josef Chlum z Dolní Sytové, který uprchl z totálního nasazení v Liberci. S pomocí hajného Falty vystavěli v lednu 1945 v lese blízko Dolní Sytové pod zemí kryt pro více lidí. Při stavbě jim pomáhali ještě rodiče a bratr Karla Dumka, a kromě nich také čtyři uprchlí ruští zajatci. Po dokončení stavby krytu se do něj celá skupina nastěhovala a přebývala v něm až do konce války, až na Miloslava Faltu a Jaroslava Čurdu, kteří nebyli hledáni pro útěk ze zaměstnání, a ti skupinu zásobovali a informovali. Potraviny jim posílal především Josef Dumek, otec Karla Dumka a Josef Pelc z Roprachtic. Skupina určitý čas podléhala vedení Tomáše Býčka, s nímž navázala kontakty, ale protože její členové byli podle svých slov blíže nakloněni komunistům, přestali Býčka poslouchat a napojili se úžeji na skupinu Šulajeva a Kousala z Chuchelny. Ve spojení byli také s oddílem Konstantin ve Vlastiboři. Skupina měla něco málo zbraní (asi 4 pistole, 4 lovecké pušky, 2 nebo 3 ruční granáty). Na jaře 1945 nalezlo několik členů skupiny u Labské boudy v Krkonoších porouchanou vysílačku, shozenou pravděpodobně anglickými letci (jednalo se o anglický výrobek). Přes Bohumila Machačného ji poslali Josefu Matěchovi, kterému se ji ale bohužel nepovedlo opravit (z popisu není zřejmé, zda se jednalo o tu samou vysílačku, s níž se

informace, které se jí podařilo shromáždit. Její členové ve spojení s ostatními odbojáři prováděli sabotážní akce ve vlakových transportech procházejících stanicí Roztoky-Kruh tak, že sypali písek do ložisek vagonů, ničili převážený vojenský materiál apod.²⁵⁵

Větší akcí bylo přepadení vily německého továrníka Gerla v Dolní Sytové v noci 18. ledna 1945, kde zabavili několik pušek a pistolí, munici, oblečení a obuv. 25. ledna 1945 přepadli statek JUDr. Háka ve Studenci a vzali si odsud vepře.²⁵⁶ Skupina Mamut se také aktivně zapojila do květnového povstání v Jilemnici. Největší hodnotu však zřejmě měly informace, které dodala výsadku Chan.²⁵⁷

Smíšený sovětsko-československý desant Chan byl vysazen v noci z 26. na 27. března 1945 poblíž Horní Kalné.²⁵⁸ Velitelem desetičlenné skupiny byl plukovník Frolov, jeho zástupcem nadporučík Mazňuk, velitelem průzkumu podporučík Petr Gaboda (krycí jméno „Štěpán“), rozvědčíky četař Ivan Boldaňuk a desátník Ludvík Sykorský, radiotelegrafisty rotmistři Štefan Voráčka (či Varačka) a Josef Segin (nebo Segeň) z Nitry. Kromě nich ke skupině patřili ještě tři ruští poddůstojníci – zřejmě Ukrajinec Tichy (nebo Tichonov), Saša a Petr Solomka.²⁵⁹

Posláním skupiny bylo provádět průzkum v týlu německé armády a odesílat zjištěné výsledky štábu 1. ukrajinského frontu. Jiří Kolouch se domníval, že zvláštním posláním paraskupiny Chan bylo zjistit podrobnosti o výcvikovém středisku Herberta Giela, umístěném v hotelu Černý na Černé Hoře a v Maršově. K jeho zřízení dal koncem roku 1944 pokyn Otto Skorzeny, jeden ze šéfů Himmlerova bezpečnostního úřadu. Úkolem střediska bylo vyškolit občany různých národností pro diverzní akce v týlu Rudé armády. Již v únoru 1945 odsud

---

Býček pokoušel neúspěšně navázat spojení s Londýnem). Koncem března 1945 přivedl Karel Dumeck do krytu Marii Tobiášovou, manželku Jaromíra Tobiáše, hledanou gestapem. Ta začala vykonávat funkci spojky mezi skupinou Mamut a Pavel a skupině Nikolaj nosila lovecké patrony, které vyráběli v bunkru. ABS, fond 308, 15-3. Zpráva krajského velitelství Státní bezpečnosti v Liberci ministerstvu vnitra o přešetření odbojové činnosti partyzánské skupiny „Dolní Sytová“ z 18. dubna 1950.

²⁵⁵ VHA, fond 308, 57-3. Hlášení činnosti čsl. zprav. skupiny Mamut, nedatováno.

²⁵⁶ VHA, fond 308, 57-3. Seznam akcí a spolupracovníků čsl. zpravodajské skupiny Mamut, nedatováno.

²⁵⁷ VHA, fond 308, 57-3. Hlášení Jana Šmída o činnosti v odboji z 15. 5. 1947.

²⁵⁸ Byl to již druhý úkol té samé skupiny, která byla po skončení první operace doplněna a reorganizována. Poprvé byla vysazena v noci z 31. prosince na 1. ledna 1944 u obce Salajka. Jejím úkolem bylo provádět průzkum v prostoru severovýchodní Moravy. ŠOLC, Jiří. *Za frontou na východě. Českoslovenští parašutisté ve zvláštních operacích na východní frontě za druhé světové války (1941–1945)*. 1. vyd. Cheb: Svět křidel, 2003. s. 161-162.

²⁵⁹ Přesná jména sovětských parašutistů z výsadku Chan nebudou pravděpodobně nikdy zjištěna, z dochovaných dokumentů se nedají vyčíst, údaje pamětníků se rozcházejí. SOKA Semily, fond Oldřich Rydval. Vzpomínka Josefa Lukeše na sovětského parašutistu plukovníka Frolova, krycím jménem „Chan“, nedatováno. Též dopis Zdeňka Kožnara Oldřichu Rydvalovi ze dne 2. 4. 1981.

byly odeslány dvě vycvičené, přibližně padesátičlenné skupiny do prostoru Bromberk a Breslau, přičemž bylo středisko v činnosti až do květnových dnů roku 1945.²⁶⁰

Výsadek už od počátku pronásledovala smůla. Po seskoku zůstaly tři padáky viset na stromě a hned ráno tak k sobě přitáhly pozornost četníků a gestapa. Zbylé padáky skupina rozřezala a ukryla pod roští. Při seskoku si navíc ke vši smůle pochroumali nohy Voráčka a Sykorský. Protože nevěděli, kde se nalézají (bylo to asi 150 metrů od Horní Kalné), vydali se podle kompasu směrem na sever. Přibližně po sedmi kilometrech pochodu se uložili v lese ke spánku. Zde přečkali celý den a po setmění pokračovali opět v chůzi. V lese se jim podařilo zajmout staršího muže, který se po nabídce vodky a masa začal chovat přátelsky a informoval je o jejich poloze. Později potkali také sběrače listí, kteří je převedli přes Labe. Poté však narazili na Němky, jež informovaly četnictvo a to ihned s gestapem podniklo razii. Tentokrát ještě skupina bez úhony unikla. Parašutisté však vzbuzovali pozornost už jen svým nezvyklým a nevhodným oblečením.²⁶¹

29. března dorazili na Černou horu, kde tři dny odpočívali a odeslali hlášení štábu 1. ukrajinského frontu. Bohužel zde také ukryli pod hromadu kamenů vojenský materiál, který později objevilo gestapo. Na rozkaz velitele zůstali kvůli vymknutým nohám na Černé hoře Voráčka a Sykorský a zbytek skupiny se vydal zpátky stejnou cestou, jíž přišli. Protože zbytky zásob nechali raněným druhům na Černé hoře, museli si po cestě potravu opatřovat. Německé obyvatelstvo jim nijak nevycházelo vstříc, a tak si jídlo brali násilím. V Kunčicích při jedné z takových výprav ubili Němce, který jim chtěl vytrhnout z ruky samopal, a druhého, jenž vyskočil z okna a pokusil se o útěk, zastřelil Boldaňuk. Skupině se podařilo vrátit se nazpět do Horní Kalné, kde našli útulek u Noska. Ten byl ve spojení s místním velitelem četnické stanice a od něj zjišťoval zprávy o pátracích plánech Němců.²⁶²

7. dubna se Gaboda se na rozkaz velitele přemístil se třemi muži zpět na Černou horu. Frolov s ostatními zůstal v lese v blízkosti Horní Kalné. Brzy byl však jejich úkryt vyzrazen. 8. dubna u lesa poblíž Horní Kalné narazili na občana německé národnosti Hamáčka, který se vydával za Čecha. Žádali po něm jeho osobní legitimaci a po zjištění, že se jedná o Němce, se

---

²⁶⁰ KOLOUCH, Jiří. Jak se rodila naše svoboda. Sovětští parašutisté v týlu nacistů. In *Pochodeň*, roč. 59, č. 81. s. 4.

²⁶¹ VHA, fond 308, 123-33. Gabodovo hlášení o operační činnosti. Výkon druhý. Též VHA, Sběrka dokumentů o partyzánském a odbojovém hnutí, kr. 14, inv. č. 183. Gabodova zpráva o parašutistické skupině v oblasti Krkonoš.

²⁶² Takových incidentů bylo bohužel vícero. Parašutisté, konfrontovaní s odporem civilního německého obyvatelstva, které odmítalo jakkoliv spolupracovat a naopak pomáhalo v pátrací akci, se stále častěji dostávali do situací, že si vše potřebné, ať už potravu či informace, museli získávat násilím. Tím na sebe také poutali pozornost pátracích komand. S přibývajícím násilnými střety je pronásledovalo na 500 mužů volkssturmu a wehrmachtu, dopravovaných autobusy a zesílených smečkou psů. ŠOLC, *Za frontou na východě*, s. 164.

okamžitě stáhli zpátky do lesa. Hamáček ihned informoval starostu Zálesní Lhoty Scharfa, který povolal na pomoc oddíly volkssturmu²⁶³ z Dolní Branné a Kunčic. Při důkladném prosmýčeni okolních lesů byli parašutisté objeveni a radista Segin postřelen. Když pochopil beznadějnost své situace, zahrabal vysílačku a zastřelil se. Jeho druhům se podařilo uniknout.²⁶⁴

Protože byl radista mrtev, vyslal Frolov Boldaňuka a Sašu na Černou horu se vzkazem, aby se Voráčka přesunul k veliteli skupiny. Cesta za telegrafistou však nebyla snadná. Oba parašutisté museli během pochodu podstoupit další nerovný boj, během něhož byl Saša zastřelen. Na Černou horu dorazil pouze Boldaňuk. Prožil zde však hořké zklamání. Skrýš, v níž se před časem se svými druhy ukrýval, byla zničena a jeho přátelé ve známém prostoru již nebyli. Na smluveném místě našel pouze Voráčkův dopis, v němž bylo uvedeno, že skupina odešla padesát kilometrů na sever. Po zjištění těchto skutečností se Boldaňuk vrátil do Horní Kalné.²⁶⁵

Skupina Petra Gabody byla obklíčena na Černé hoře německými vojáky. Voráčka a Petr Solomka při pokusu o proražení obklíčení dopadeni, jeden z ruských členů skupiny (zřejmě Sykorský) se na místě zastřelil.²⁶⁶ Petr Gaboda a s ním dva parašutisté se probili po hřebenech Krkonoš na Zlaté návrší a odtud se dostali do Dolní Kalné. V noci se přemístili do Martinic, kde se spojili s plukovníkem Florovem.²⁶⁷

Protože výsadek ztratil oba radiotelegrafisty a veškerý spojovací materiál, bylo jeho poslání vážně ohroženo. Bylo nutné pokusit se znovu navázat styk se štábem 1. ukrajinského frontu a přemístit se na jiné stanoviště. Po vystřídání několika úkrytů se posledním útočištěm parašutistů stala chata a blízké lesní bunkry na kopci Strážník u Mříčné, vybudované členy

---

²⁶³ Nacisté pocítovali v závěrečném období války nedostatek kvalitních oddílů pořádkové a bezpečnostní policie a tak se našlo nouzové řešení v podobě volkssturmu. Volkssturm byl budován od října 1944 Konrádem Henleinem, na základě Hitlerova výnosu z 25. září 1944. Na přelomu zimy a jara 1945 začaly některé jeho útvary pomáhat v protektorátě v boji proti partyzánům. Ve srovnání s policejními jednotkami pořádkové a bezpečnostní policie se sice jednalo jen o jakousi „náhražku“, ale přesto nebylo radno ji podceňovat. Nacisté totiž často volkssturm posilovali o „odborníky“ z řad policie nebo Waffen SS a tím zvyšovali jeho bojeschopnost. SLÁDEK, Oldřich. *Ve znamení smrtihlava. Nacistický protipartizánský aparát v letech 1944–1945*. 1. vyd. Praha: Naše vojsko, 1991. s. 275.

²⁶⁴ Čin konfidenta Hamáčka nezůstal bez odplaty. Po skončení války, na začátku června 1945, se přeživší parašutisté z jednotky Chan vrátili do Zálesní Lhoty, odvedli Hamáčka do lesa na místo, kde zemřel Segeň, a zde ho zastřelili. SOKA Semily, fond MNV Zálesní Lhota 1945–1957, kr. I 325. Kronika obce Zálesní Lhota, s. 8.

²⁶⁵ KOLOUCH, Jak se rodila naše svoboda, in *Pochodeň*, roč. 59, č. 82. s. 4. Toto líčí pouze Jiří Kolouch, který zřejmě čerpal z vyprávění pamětníků. Gabodova zpráva o žádném přesunu na sever nehovoří, což však neznamená, že se nemohl uskutečnit, protože Gabodovo líčení je na některých místech zkratkovité.

²⁶⁶ Zde se Gabodovo líčení rozchází s tím, co bylo zjištěno později. Gaboda uvedl, že na Černé hoře byli zatčeni Voráčka a Sykorský, kteří měli být umučeni gestapem v Trutnově; ruského parašutistu, který spáchal sebevraždu, neuvádí jménem. Dva příslušníci skupiny Chan, a to Voráčka a Petr Solomka, však byli popraveni v Liberci. Viz VHA, fond 308, 123-33. Gabodovo hlášení o operační činnosti. Výkon druhý. ŠOLC, *Za frontou na východě*, s. 164.

²⁶⁷ VHA, fond 308, 123-33. Hlášení Petra Gabody k dotazníku MNO z 10. prosince 1946.

skupiny Nikolaj Kimlík. Shodou okolností se zde v této době ukrýval i Tomáš Býček z paraskupiny Barium.²⁶⁸

K obnově spojení se štábem ukrajinského frontu podnikl plukovník Frolov několik akcí, z nichž úspěšná byla pouze jedna. Vladimír Ott, který byl vyslán vstříc Rudé armádě přes území Polska, byl postřelen a zatčen. Ani dva parašutisté (zřejmě Tichý a Saša), kteří měli navázat spojení s vojsky 2. ukrajinského frontu na Moravě, uložený úkol nesplnili a zmizeli kdesi ve válečném propadlišti. Ke štábu Rudé armády v Brně dorazil 25. dubna 1945 jen Miroslav Rudiš. V této době však skupina Chan spojení s ukrajinským frontem již obnovila.

K znovunavázání rádiového styku s Koněvovým štábem přispěla vlastně náhoda společného ubytování Tomáše Býčka a ruských parašutistů v bunkrech na Mříčensku. Býček se o jejich přítomnosti dozvěděl prostřednictvím syna podplukovníka Janouška z Dolní Kalné. Vyhledal plukovníka Frolova a oznámil mu, že je ve spojení s dalším ruským výsadkem (o němž věděl od Lánských), který působí na Mnichovohradištsku,²⁶⁹ a že je ochoten spojení s ním zprostředkovat. Pro Frolova byla tato zpráva velkým překvapením. Zvláště nečekaně na něho zapůsobila informace o možnosti shozu radiotelegrafisty. V situaci, kdy skupina Chan ztratila obě stanice i s obsluhou, byla tato nabídka velmi lákavá. Když se jeho počáteční pochybnosti rozplynuly, pověřil Petra Gabodu, aby se s Býčkem za skupinou Volk rozjel.

Jejich cesta vedla nejprve k Lánským na Podbabu. Druhý den (kolem 10. dubna) se všichni tři – Gaboda, Býček a Lánský vydali na kolech ke skalnímu vrchu Mužský. Zde vyhledali majora Chranovského. Ten Gabodovi předal dopis, v němž žádal velitele skupiny Chan o odpovědi na tyto otázky: 1. Jak došlo k rozbití skupiny? 2. Kdo je ze skupiny Chan mrtev? 3. Jak bylo navázáno spojení s výsadkem Barium?

Po krátkém odpočinku u Lánských se Gaboda vrátil na Strážník a předal dopis svému veliteli. Plukovník Frolov ve své odpovědi, s níž opět odeslal Gabodu a Býčka, dosavadní

---

²⁶⁸ Tomáš Býček se za svého pobytu na Železnobrodsku často přesouval sem tam a navazoval kontakty s místními odbojáři. Zimu strávil u partyzánů v lesu u panství Navarov a učil je střílet a zacházet s trhavinami. Karel Cerman mu opatřil vysílačku a za pomoci telegrafisty Bohumila Machačného se prostřednictvím ní snažil spojit s Londýnem. To se však nepodařilo. Ke konci března se k němu donesla zpráva o shození ruských parašutistů na Jilemnicku, a tak se je rozjel hledat. VHA, fond 308, 4-5. Zpráva Tomáše Býčka o činnosti Baria z června 1945.

²⁶⁹ Jednalo se o osmičlenný smíšený desant Volk, jenž měl podobně jako Chan odesílat zjištěné informace štábu 1. ukrajinského frontu. Velel mu major Viktor Sergejevič Chranovskij. Seskočil v noci z 15. na 16. března 1945 u Hrubého Lesnova poblíž Českého Dubu na Českolipsku. Odtud se přesunul do oblasti kolem vrchu Mužský poblíž Mnichova Hradiště a za pomoci místních odbojářů vybudoval rozvětvenou zpravodajskou síť. VHA, fond 308, 7-7. Seznam akcí vykonaných oddílem Volk.

osudy výsadku Chan zevrubně vyličil a požádal majora Chranovského o zprostředkování shozu telegrafisty.²⁷⁰

Do štábu skupiny Volk se tentokrát vydal pouze Josef Lánský. Gaboda, kterému staré zranění na ruce způsobovalo stále potíže, čekal s Býčkem na Podbabě. Chranovský ve své odpovědi sděloval, že požadovaný shoz bude uskutečněn v brzké době. Když uplynul více než týden a ke slíbenému shozu stále nedocházelo, odjeli Gaboda i Býček z Podbaby zpět na Strážník.

Ke shozu radiotelegrafisty nakonec došlo 20. dubna 1945. Protože se při dopadu na zem lehce zranil, byl dopraven k Machovým do Strážišť, kde mu bylo poskytnuto první ošetření. Během následující noci byl převezen osobním autem do štábu skupiny Volk, tj. k Janečkovým do Zásadky. Když si parašutista nepřestával stěžovat na bolesti břicha, odjel Josef Janeček do Kněžmostu k doktoru Eliškovi a požádal ho o lékařskou pomoc. Protože u něho nepochodil, vypravil se Alois Šikal do Bakova nad Jizerou pro doktora Ladislava Brandu, který ochotně přijel a radistu vyšetřil. Po zevrubné prohlídce konstatoval silný otřes bránice. Díky lékům, které parašutistovi předepsal, i zásluhou obětavé péče, kterou mu Janečkovi poskytovali, se během tří dnů zotavil natolik, že byl schopen převozu ke skupině Chan.

O přemístění telegrafisty na Jilemnicko požádal Josef Janeček Vítězslava Holase, který zprostředkoval jeho dopravu k místu, jež se nazývalo Zbořená skála. Jak celá akce proběhla, zachytil ve svých vzpomínkách Josef Lánský: *„Protože byl telegrafista ve špatné tělesné kondici, přišla nám vhod nabídka našeho spolupracovníka Josefa Roubínka, který slíbil, že nám pro převoz na Podbabu opatří nemocniční ambulanci. Pro další cestu do Jilemnice zajistil poručík Bohumil Kříž nákladní auto... Vše probíhalo podle plánu. Ambulance odvezla mě a Tomáše ke skále, u níž nás radista očekával. Viděli jsme, že se nás bojí. Asi se mu zdál náš komfort podezřelý. Na Podbabu jsme dojeli bez nehody. Parašutista, který svoji nedůvěru brzy ztratil, u nás zůstal až do příštího dne... Ráno přijel poručík Kříž s nákladním autem, na kterém byly bedny, jež měly Míšovi sloužit jako úkryt. Pod Hrubou Skálou jsme potkali Němce. Bedny byly k nezaplacení. Nejhorší situace nastala, když jsme přijeli do Roztok. V Jilemnici prý namydli Němcům a tak to zde vypadalo jako o povstání. Zamířili jsme k místnímu řezníkovi, u něhož se Tomáš krátkou dobu též ukrýval a zůstali zde do setmění. Pozdě večer nás nějací mladíci odvedli na vzdálenou samotu, kde jsme se setkali*

---

²⁷⁰ KOLOUCH, Jak se rodila naše svoboda, in *Pochodeň*, roč. 59, č. 82. s. 4.

s velitelem výsadku Chan. Radistu Míšu jsme mu předali a tím jsme svůj úkol vlastně splnili.²⁷¹

Výsadek Chan shromažďoval zprávy o rozmístění německých posádek a služeben wehrmachtu v kraji, o skladech výzbroje, magnetických minách v Tanvaldu, rozložení protitankových zátarasů a překážek v Jizerských horách a Krkonoších apod. Obstaral také plány Jilemnice, Trutnova a Paky se zakreslenými objekty zbrojního průmyslu a s údaji o německých posádkách. Práce výsadku tak i přes veškeré potíže, s nimiž se potýkal, nebyla bezvýsledná.²⁷² Navázal kontakt snad se všemi partyzánskými a odbojářskými skupinami v okolí – skupinou Mamut, Nikolaj, Volk, s Jaroslavem Kousalem z Chuchelny, s oddílem Konstantina Žukovského, s Karlem Cermanem („Krystalem“), s mrklovskými komunisty a mnoha jednotlivci, kteří desant Chan podporovali.

30. dubna se Petr Gaboda přemístil do Vlastiboře ke skupině Konstantina Žukovského, kde se účastnil akcí při květnovém povstání.²⁷³ 6. května se skupina Chan sloučila se sovětskými vojsky a 1. června se hlásila u štábu 1. ukrajinského frontu v německém městě Els. Gaboda s Boldaňukem odtud byli odesláni k československé armádě do Prahy.²⁷⁴

---

²⁷¹ KOLOUCH, Jak se rodila naše svoboda, in *Pochodeň*, roč. 59, č. 83, s. 3.

²⁷² KOUTEK, Jaroslav. *Tichá fronta*. 1. vyd. Praha: Naše vojsko, 1985. s. 254.

²⁷³ VHA, fond 308, 123-33. Gabodovo hlášení o operační činnosti. Výkon druhý.

²⁷⁴ ŠOLC, *Za frontou na východě*, s. 166.

5. Květnové povstání na semilském okrese

Aktivita KSČ nabírala spolu s blížící se porážkou nacistického Německa na intenzitě. Po zatčení a likvidaci třetího ilegálního ústředního výboru KSČ nastoupil v roce 1944 čtvrtý ilegální ústřední výbor. Moskevský rozhlas vyzýval už od podzimu 1944 k zakládání ilegálních národních výborů a ty se v této době začaly ustavovat i na semilském okrese.²⁷⁵

Skupina Aktiv, vydávající v roce 1945 pro členy národních výborů ilegální časopis *Do boje*, proklamovala záměry a cíle KSČ těmito slovy: „*Naším úkolem není jen porazit nacismus. Naším úkolem je provést socialistickou přestavbu společnosti, jakmile to bude možné. (...) Národní výbory představují tu lidovou moc, tu lidovou demokracii, kterou potřebujeme jako čeští vlastenci i jako socialisté. Proto musíme považovat tuto lidovou demokracii národních výborů také za nutný předpoklad příštího socialistického vítězství.*“²⁷⁶

V pátek 27. dubna se v technické kanceláři semilské radnice konala od osmi hodin večer do půl třetí ráno tajná schůze odbojářů, na níž si rozvrhli úkoly pro připravovaný ozbrojený převrat.²⁷⁷ Druhý den se Antonín Wohlmuth a Emil Zeller, ustanovení už na jaře 1944 prostřednictvím Karla Cermana veliteli okresu, sešli na poslední poradě v dílně truhláře Salaby v Loukovci u Turnova. Plánovali počátek povstání na 7. května, kdy očekávali shoz zbraní. Zároveň byla domluvena úzká spolupráce s vedoucími ilegální KSČ na semilském okrese, Petrem Puturkem a Josefem Tomešem. Byl vytvořen desetičlenný národní výbor, jehož členy byli Čermák, Farský, Hlaváč, Petřík, Puturek, Richtr, Jan Tomeš, Josef Tomeš, Štukbauer a za Obranu národa Wohlmuth a Zeller.²⁷⁸

V Lomnici nad Popelkou byl předsedou národního výboru Josef Mizera, který se v té době stále ukrýval v ilegalitě, a členy komunisté Vlastimil Buchta, Josef Pretl, Josef Břinčil, Pavel a Josef Korbelářovi. 30. dubna se sešli k poradě, aby projednali otázku budoucí správy města, ustavili jednotlivé referáty a zajistili jejich obsazení.²⁷⁹

V noci z 30. dubna na 1. května poškodila skupina odbojářů a partyzánů z Lomnice nad Popelkou kolej na trati Stará Paka–Turnov v Košťálově u koupaliště. Akce se zúčastnili z Lomnice nad Popelkou Vladimír Holec a automechanik František Arlet, dělník Josef Mašek z Nové Vsi nad Popelkou, dva angličtí zajatci, které přechovával ve svém domě Ladislav

²⁷⁵ SOkA Semily, fond MěstNV Semily 1945, kr. 528. Rok 1945 v Semilech – zápisy z kroniky, s. 11.

²⁷⁶ Tamtéž, s. 12.

²⁷⁷ SOkA Semily, fond MěstNV Semily 1945, kr. 529. Rok 1945 v Semilech – zápisy z kroniky, s. 47.

²⁷⁸ SOkA Semily, fond Václav Votoček, kart. 17, Přehledy a materiály k období okupace a povstání 1945, inv. č. 67, sign. VI/1. ON Semily, nedatováno.

²⁷⁹ SOkA Semily, fond MěstNV Lomnice nad Popelkou 1984, kr. 646. Kronika města Lomnice nad Popelkou.

Holec a ruský zajatec Fjedor Arkaděvič. Vykojili nákladní vlak naplněný koksem a přerušili tím strategicky významnou železniční trať. Koks se zároveň stal vítanou kořistí košťálovských občanů.²⁸⁰

František Arlet tuto akci později popsal: „Ke konci dubna 1945 jsme se domluvili s kamarády Lád'ou Holcem a Pepkem Maškem, že vykojíme vlak. Lád'a obstaral potřebné klíče a nářadí a v noci na první květen jsme se vypravili ještě s dvěma Angličany, které skrýval Lád'a Holec, a jedním ze dvou Rusů, které měl pod svou střechou Pepík Mašek, do Košťálova. Nejprve jsme šli do Nové Vsi, kde jsme měli u Pepíka Maška sraz a odtud přes pole do Želech a želechovským údolím ke koupališti v Košťálově, na místo, které se nám zdálo k provedení činu nejvhodnější. Jedinou naší zbraní byla má pistole, ale předpokládali jsme, že jí nebude zapotřebí. Asi padesát kroků od místa vykojení spadl jeden z Angličanů ze železničního náspu do kanálu. Naštěstí se mu nic nestalo. Na místo jsme dorazili asi ve 22 hod. Nejprve jsme si rozdělili úlohy. Oba Angličany jsme postavili na trať, každého na sto kroků od nás po obou stranách. U nás stál Rus, který měl za úkol pozorovat Angličany, kteří v případě nebezpečí měli dát znamení baterkou. Dalo nám ovšem hodně práce, než jsme jim to všechno vysvětlili. Až nás od toho ‚mluvení‘ bolely ruce. Lád'a, Pepík a já jsme se pustili do práce, ale jaké bylo naše zklamání, když jsme zjistili, že místo hřebů jsou v pražcích šrouby, na které jsme neměli klíč. Již jsme mysleli, že musíme s nepořízenou domů, když jsme přišli na to, že můžeme použít ocelových destiček, které jsme měli připraveny jako podložky pod sochory na vytahování hřebů. Vložili jsme je do klíče a tak jsme rozšroubovali díl kolejnice. Když jsme byli v nejlepší práci, hlásil Fjedor, že ‚jachá pojezd‘. Zanechali jsme práce a ukryli se v lese. Byl to nákladní vlak, který přijížděl od Semil. Po dobu naší práce přejely celkem tři vlaky. Kolem půlnoci začal štěkat pes v jedné chatě, která stojí nedaleko a štěkal po celou dobu, než jsme právě skončili. Zaslechli jsme též hukot letadla, které vyletělo od Paky k Vysokému a blízko nás vypálilo zelenou raketu, která ovšem neměla s námi nic společného. Asi ve dvě hodiny byl jeden díl kolejnic uvolněn. Kolejníci jsme odsunuli stranou. Tím byla naše práce skončena. Sebrali jsme nářadí a vyrazili po stráni do chaty, kde jsme si chvíli odpočinuli. Přitom jsme zahlédli, jak kolem jedné chaty obchází muž ve spodním prádle s baterkou v ruce. Bylo mu asi divné, proč pes stále štěká. Potom jsme pomalu odešli domů. Ráno jsme se dozvěděli, že o půl čtvrté hod. vykojil německý vlak, jehož personál byl složen vesměs z Němců, s nákladem koksu v našem místě, kde jsme provedli vykojení železniční tratě. Měli jsme radost, že naše práce se setkala s dobrým úspěchem.“²⁸¹

²⁸⁰ Beseda, roč. 3, č. 22, s. 357.

²⁸¹ SOkA Semily, fond MěstNV Lomnice nad Popelkou 1984, kr. 646. Kronika města Lomnice nad Popelkou.

Bohužel při vykolejení vlaku byl opařen strojvedoucí a topič utrpěl zlomeniny; oba krátce po převozu do semilské nemocnice zemřeli.²⁸²

2. května už tak vzrušenou atmosféru do krajnosti zvýšila zpráva o smrti Hitlera a dobytí Berlína. V Semilech vydalo ilegální okresní vojenské velitelství pokyny pro obsazení důležitých míst a objektů ve městě při očekávané německé kapitulaci formou tohoto rozkazu:

„Velitelství pro soudní okres Semily. Důvěrný rozkaz číslo 1. Vzhledem k nynějším událostem přikročilo okresní velitelství k vydání tohoto rozkazu pro zajištění klidu a pořádku za součinnosti a dohledu místních národních výborů.

V případě všeobecné kapitulace Německa nastoupí ihned Tvé jednotky na své stanoviště v místě.

Po zaujetí stanoviště vyšleš dvě spojky pokud možno na motorovém vozidle neb na kolách na stanoviště okresního velitelství do budovy finančního úřadu v Semilech, tel. 24. Tyto spojky budou se legitimovat Tvým pravým určením vlastnoručně podepsaným. Ihned oznam po obdržení tohoto rozkazu do SV okresu svoje SV (velitelské stanoviště), které zaujmeš v okamžiku zahájení akce, a svého zástupce a počet mužstva.

Jako místní velitel provedeš:

- 1. Zajištění veškerých továrních objektů a továrních obytných částí proti poškození.*
- 2. Zajištění komunikací, křižovatek, mostů apod.*
- 3. Zajištění význačných hospodářských a zásobovacích objektů (mlýn, skladiště, hosp. družstvo apod.).*
- 4. Ručíš za klid a pořádek v místě, osoby určené národním výborem k zajištění zatkneš a zajistíš, zabrániš přitom však velkým násilnostem ze strany občanstva na těchto lidech.*
- 5. Zřídíš hlídky (pozorovatelny) denní a noční pro případné překvapení ze strany nepřítele a pro jeho pohyb. Tyto hlídky jsou pro Tebe zdrojem zpráv. Tyto zprávy důležitějšího významu, jako pohyb vojska, nepřátelské akce, složení zbraní nepřítelem, musíš ihned hlásit okresnímu veliteli.*
- 6. Po shora uvedených úkolech sestavíš zálohy. Určíš jejich stanoviště velitele, což nám ihned oznámíš s udáním počtu mužstva, pro případné nasazení na ohrožených místech. Zároveň oznámíš, zda jsou v místě dopravní prostředky (nákladní vozy) pro přivezení těchto záloh.*

---

²⁸² SOkA Semily, fond AO Pohoří 1935-1958, kr. 306. Pamětní kniha obce Pohoří.

7. *Jakmile nastoupí Tvé složky k pohotovosti, určíš místnímu veliteli hasičského sboru místo pro pohotovostní požární službu jeho jednotky.*

Přípravné práce uvedené v bodech 1. až 7. promysli a připrav ihned vše tak, aby v okamžiku vydání rozkazu okresního velitele k zahájení akce setkala se tato s plným zdarem a neskončila v chaosu.

8. *Zařídíš označení mužstva dle připojeného nákresu. Toto označení necháš provést u spolehlivých lidí a vydáš je těsně před akcí mužstvu osobně.*

Rozkaz 1. – 7. provedeš pouze na rozkaz okresního velitele telefonicky pod heslem „Český granát“ neb spojkou pod tímto heslem. Důvěrný rozkaz je určen pouze velitelům a tito informují své zástupce jen potud, pokud je to nutné pro řádné plnění jejich přikázaných úkolů. Rozkaz obdržíš pouze Ty, jsi osobně odpovědný za tento rozkaz, aby se nedostal do rukou nepovolaných. Uvědom si, že na zachování tajnosti tohoto rozkazu závisí zdar akce, lidské životy i Tvých nejbližších přátel. Kdo zradí ať zhyne! Podepsán okresní velitel.“²⁸³

O den později, 3. května 1945, vypuklo na semilském okrese povstání. Stalo se tak neplánovaně a zpočátku zcela neorganizovaně, ale vzápětí se zapojily všechny odbojářské a partyzánské skupiny v regionu. Po prvním výbuchu radosti však přišly obavy. Lidé si uvědomili, že Německo ještě nekapitulovalo. 1. května bylo krvavě potlačeno povstání v Přerově, 2. května v Nymburku a Poděbradech.²⁸⁴ I na semilském okrese si úplný závěr války vyžádal oběti.

5.1. 3. květen

Ve čtvrtek 3. května dopoledne došla do Semil zpráva, že v Železném Brodě vyvěšují prapory a strhávají německé nápisy. Velitelé se shromáždili na berním úřadě ve Wohlmutově pracovně a čekali na vývoj událostí. Před 11. hodinou přiběhl z Chuchelny Vláďa Maizner se zprávou, že tam došlo ke srážce s Němci a ti byli odzbrojeni.²⁸⁵

Do Chuchelny přijela dopoledne kolem deváté hodiny dvě nákladní auta s německou posádkou pro část vojenské výstroje, kterou zde měli Němci ve skladu. Než začali

---

²⁸³ FRAJDL, Jiří; KMONÍČEK, Josef (eds.). *Květen 1945 ve východních a severovýchodních Čechách. Sborník dokumentů k 20. výročí osvobození ČSSR sovětskou armádou*. 1. vyd. Havlíčkův Brod: Východočeské nakladatelství, 1965. s. 70-71.

²⁸⁴ KURAL, Václav; ŠTĚPÁNEK, Zdeněk. *České národní povstání v květnu 1945*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2008. s. 104-111.

²⁸⁵ SOkA Semily, fond Václav Votoček, kart. 17, Přehledy a materiály k období okupace a povstání 1945, inv. č. 67, sign. VI/1. ON Semily, nedatováno.

s nakládáním, byli obklíčeni a odzbrojeni. Přepadla je skupina majora Šulajeva a Jaroslava Kousala. Padlo při tom jen několik výstřelů, jeden z nich zranil Kousalovi nohu. Obec okamžitě navázala spojení s okolními odbojovými a partyzánskými skupinami a současně se připravovala k obraně. Na přístupových cestách byly zřízeny záseky střežené skupinami partyzánů, kteří však disponovali jen minimálním množstvím zbraní.²⁸⁶

V Semilech ve dvanáct hodin zazněla tovární siréna, ulice se zaplnily lidmi, kteří začali strhávat německé nápisy a na domech se objevily československé vlajky. Skupina odbojářů v čele se škpt. Antonínem Wohlmuthem začala jednat s německými orgány o převzetí moci. Okresní hejtman dr. Jesenský se podřídil bez velkého zdráhání a dokonce přislíbil spolupráci. Odpor nekladli ani okresní velitel německého četnictva a velitel volkssturm, umístěného v továrně v Řekách. Tuto jednotku už v průběhu jednání odzbrojila skupina partyzánů z Chuchelny, stejně jako jednotku protiletectvé ochrany a závodní stráž. Bylo ukořistěno 300 pušek, jeden lehký a jeden těžký kulomet, šestnáct dvouhlavňových kulometů, třicet pistolí, 180 ručních granátů a šedesát pancéřových pěstí. Zbraně byly ihned rozděleny odbojovým skupinám, které mezitím nastoupily a podle plánu obsadily všechny úřady a továrny a zajistily komunikace. Důležité objekty byly opatřeny nápisy „*Majetek Československé republiky*“, bylo navázáno spojení se skupinami jednotlivých obcí okresu, zajištěny mosty a silnice a stavěny zábrany. Celková síla vlastních jednotek, vyzbrojených tím, co bylo odňato v těchto prvních akcích Němcům, činila asi 650 mužů, stále však narůstala zapojováním dalších.

Také v Benešově u Semil bylo odzbrojeno třicet mužů a čtyři důstojníci, kteří zde tvořili ochranu pracovního oddílu vlasovců, a bylo získáno 55 pušek, jeden lehký kulomet, třináct pistolí, čtyři pancéřové pěsti, třicet granátů a mnoho střeliva.²⁸⁷

Odpoledne byla odzbrojena i německá hlídka na Kozákově. K večeru se snažila proniknout do Chuchelny dvě nákladní auta s německými vojáky ze Železného Brodu, kde byla silná německá posádka. Auta se přes záseky nedostala a při nastalé přestřelce padl dvaadvacetiletý Ladislav Richter jako první oběť Němců při bojích na semilském okrese.²⁸⁸

Po druhé hodině odpoledne došla zpráva o povstání ze Semil do Lomnice nad Popelkou, současně s výzvou, aby se Lomnice připojila. Revoluční národní výbor se sešel na radnici a vydal první rozkazy. Vojenský velitel města Václav Šimerka s několika muži vybavenými loveckými puškami a pistolí odzbrojil oddíl německé bezpečnostní policie

²⁸⁶ SOkA Semily, fond MNV Chuchelna 1923–1960, kr. I 333, inv. č. 1. Pamětní kniha obce Chuchelny, s. 137.

²⁸⁷ RYDVAL, *Semilsko v boji za svobodu 1938–1945*, s. 98–99.

²⁸⁸ *Beseda*, roč. 3, č. 11, s. 191.

v hotelu Praha, skupinu Němců ve škole a na nádraží. Obyvatelé města mezitím vyvěšovali s velkým nadšením československé státní vlajky a odstraňovali německé nápisy. Po zjištění, že v Jičíně i v Pace je klid, odbojáři znejistěli. Z pošty v Železnici hlásili, že na Lomnici jedou od Jičina Němci. Ozbrojená skupina spěchala na Podměstí a rozmísťovala se u železniční trati. U viaduktu došlo k přestřelce, při níž byl zabit německý kulometčík, a střely z kulometu podpálily stodolu rolníka Prskavce. Němci se do města neodvážili, odjížděli zpět k Jičínu, ale na cestě před Lomnicí zatkli a odvezli s sebou jako rukojmí Oldřicha Novotného, Rudolfa Zuzánka, Antonína Blažka, Antonína Morávka a Václava Pěničku. Národní výbor v Lomnici vydal urychleně příkaz, aby se všichni, kteří se povstání účastnili, ukryli v okolních lesích.²⁸⁹

Odpoledne 3. května se dostala zpráva o povstání v Chuchelně a v Semilech i do Jilemnice. Z členů skupiny Mamut byli vybráni MUDr. Krivuc, Antonín Munzar a ppor. Švorc, aby odzbrojili četníky a finanční stráž v Hrabačově. Josef Soukup jednal se samopalem v ruce o kapitulaci Němců v místním SS lazaretu. Jednání byla prozatím bezvýsledná, Němci se odmítali vzdát. V Hrabačově byl zastřelen kominík Jan Hanuš při útoku na německou celnici.²⁹⁰

Do povstání se v tento den zapojilo i Vysoké nad Jizerou. Okamžitě se sešel revoluční národní výbor a na jeho pokyn obsadila odbojová skupina bývalou Kramářovu vilu, kterou Němci využívali jako *Gauschule* a v níž bylo v té době ubytováno asi padesát německých žen a dětí. Místní odbojáři neměli téměř žádné zbraně, a proto požádali o pomoc národní výbor v Semilech. Ze Semil pak do Vysokého přijelo dvanáct partyzánů s dvěma kulometry a čtyřmi puškami. Krátce nato přijela německá vojenská jednotka, obsadila Kramářovu vilu a odvezla německé ženy a děti. Jako rukojmí přitom byli zatčeni Vojtěch Pohanka, Rudolf Horák a Vladimír Kocourek.

U celnice směrem ke Sklenařicím se pokusil Josef Kopal, rolník ze Stanového, odzbrojit strážného a zničit celnici. Pro vlastní nedostatečné vyzbrojení byl však německým celníkem zastřelen.²⁹¹

5.2. 4. květen

Pátek 4. května začal napjatým očekáváním českého obyvatelstva, co Němci učiní. Všem bylo jasné, že se nesmíří se vzniklou situací a proti povstalecké oblasti podniknou

---

²⁸⁹ SOkA Semily, fond MěstNV Lomnice nad Popelkou 1984, kr. 646. Kronika města Lomnice nad Popelkou.

²⁹⁰ VHA, fond 308, 57-3. Stručná zpráva o činnosti skupiny Mamut a odbočky SNR v Jilemnici ze dne 2. března 1948.

²⁹¹ RYDVAL, *Semilsko v boji za svobodu 1938–1945*, s. 102.

vojenské akce. Nebezpečí hrozilo především z Turnova, ale i ze Železného Brodu a z Jilemnice, kde byly největší německé posádky.²⁹²

Do Semil dorazila 4. května v 10 hodin klamná zpráva, že Německo kapitulovalo. Ve městě došlo k prudké odezvě. Byly spuštěny sirény v továrnách a na nádraží, zvonily zvony, z městského rozhlasu zazněla československá hymna a všichni vyrazili radostně do ulic. V jedenáct hodin se však občané dozvěděli, že německá kapitulace ještě není úplně jistá. Německý velitel města si vynutil na národním výboru, aby vyzval místním rozhlasem obyvatelstvo ke klidu a vydal vyhlášku o povinnosti vrátit všechny ukořistěné zbraně. Lidé se částečně rozcházeli, přesto však očekávali, že německá vláda musí už každým okamžikem skončit. Zbraně samozřejmě nevraceli. V osmnáct hodin se do města donesla nová zpráva, kterou přinesly okrajové hlídky, že se k městu směrem od Železného Brodu blíží silnější motorizovaná jednotka. Ke střetnutí nedošlo, neboť jednotka do města nedojela. Odbojovým skupinám byl vydán rozkaz, aby se část mužstva skryla se zbraněmi v okolních lesích. Noc začala opět v napětí a neklidu, přístupové cesty byly stále střeženy.²⁹³

Těžký den nastal 4. května pro Lomnici nad Popelkou. Kolem čtvrté hodiny ráno přijela do města jednotka SS v síle asi sedmdesáti mužů. Němci obsadili náměstí a na každou výpadečovou silnici postavili těžký kulomet, takže město bylo ze všech stran uzavřeno. Potom vyhlásili stanné právo a začali zatýkat. Kontrolovali občany jdoucí do práce, vnikali do bytů a asi čtyřicet osob nahnali do místní školy. Zakázali shromažďování, nikdo nesměl opustit město, nikdo nebyl do města vpuštěn. Nařídili dokonce obnovit německé nápisy. Během této razie byl postřelen Josef Kunt, který po převozu do jičínské nemocnice ještě téhož dne zemřel. Druhou obětí se stal František Vojtíšek, surově ubitý esesáky v budově dívčí školy. Odbojové jednotky nemohly proti této přesile nijak zasáhnout a stáhly se do okolních lesů.²⁹⁴

Ve Vysokém nad Jizerou došlo 4. května k tragickému obratu. Časně ráno zahájily oddíly volkssturm a Hitlerjugend ze tří stran obsazování Vysokého. Partyzáni a další odbojáři byli nuceni stáhnout se před velkou přesilou do okolních lesů. Za této situace nezbylo národnímu výboru nic jiného než vyjednávání. Na ně však Němci nepřistoupili a nařídili shromáždit na náměstí všechny muže od patnácti do pětadesáti let. Po zbytek dne ve Vysokém rabovali, stříleli pancéřovými pěstmi, hlavně do silničních zátarasů, ale i do budov. Vyháněli z domů muže a několik jich zastřelili: Josefa Hásku, Josefa Knížka, Josefa Pekaře, Josefa Ducháčka, Antonína Patočku, Františka Řeháka a Štěpána Votočku. Postřelili a

---

²⁹² Tamtéž, s. 104.

²⁹³ *Beseda*, roč. 3, č. 1, s. 6.

²⁹⁴ RYDVAL, *Semilsko v boji za svobodu 1938–1945*, s. 105.

následně ubili také sovětského zajatce, skrývajícího se ve Vysokém, MUDr. Usyka Chačaturjana. Střepinou z pancéřové pěsti byla smrtelně zraněna Zdeňka Nesvadbová. Dva muže odvezli jako rukojmí a vyhlásili nad městem výjimečný stav.²⁹⁵

5.3. 5. květen

V sobotu 5. května vydal maršál Ferdinand Schörner, velící skupině armád Střed na území protektorátu, poslední provolání ke svým vojákům: *„Nepříteli se po šestiletém tvrdém boji podařilo díky jeho přesile prorazit částí našich obranných linií; jedině jižní křídlo východní fronty je ještě zachováno. To přičítám vaší statečnosti a vytrvalosti.*

*Válka se blíží ke konci. (...) Hodlám vás dovést domů v semknutých a hrdých řadách. (...) Musíme držet dohromady a navzdory několika zrádcům a zbabělcům musíme v těchto posledních hodinách války vynaložit své poslední síly k splnění tohoto úkolu. Jen železná soudržnost, neochvějná vůle k odporu a semknuté řady, a to právě zde na území Protektorátu, nás povedou zpět domů.“*²⁹⁶

Někteří němečtí vojáci se podle toho opravdu chovali a odmítali ještě v tento den opustit své pozice.

Do Semil přijela 5. května hned po půlnoci německá motorizovaná jednotka od Železného Brodu v síle asi 350 mužů a další jednotka z druhé strany od Vrchlabí, přičemž si prorazily cestu spuštěnými silničními uzávěry a zátarasý. První oddíl narazil na odpor partyzánů a odbojářů v Chuchelně, druhý v Hájích nad Jizerou. Střetnutí však trvalo jen krátce, neboť Němci si svou přesilou vynutili vstup do Semil. Německé jednotky se usadily v Řekách v továrně Zittwerke a jejich celkový počet činil cca 800 mužů. Vojenský velitel okresu škpt. Wohlmuth byl spolu s několika dalšími vedoucími činiteli povstání zatčen a vyslýchán. Odpoledne však byli všichni propuštěni.²⁹⁷

V Semilech vzniklo v tento den jakési dvojevládí, jež bylo typické i v jiných místech pro těch několik dnů, než Němci odešli. Byla zde současně česká a německá civilní správa, české a německé vojenské velitelství. V budově zámku úřadoval ještě dosavadní okresní

²⁹⁵ SOkA Semily, fond Václav Votoček, kart. 17, Přehledy a materiály k období okupace a povstání 1945, inv. č. 67, sign. VI/1. ON Semily, nedatováno.

²⁹⁶ O tři dny později, 8. května 1945, prohlásil Schörner k plukovníkovi Meyer-Detringovi, který byl vyslán, aby Schörnera informoval o kapitulaci Německa, že ho nikdo nepřinutí, aby vydal své vojáky do rukou Sovětů. V zápětí nato však uprchl ve svém letadle k Američanům (kteří ho vydali Sovětům). ČELOVSKÝ, Boris (ed.). *So oder so. Řešení české otázky podle německých dokumentů 1933–1945*. 2. vyd. Šenov u Ostravy: Tilia, 2002. s. 453.

²⁹⁷ SOkA Semily, fond Václav Votoček, kart. 17, Přehledy a materiály k období okupace a povstání 1945, inv. č. 67, sign. VI/1. ON Semily, nedatováno.

hejtman a v hospodářské záložně zasedal revoluční okresní národní výbor. V nedalekých Řekách byla ubytována německá vojenská jednotka a na náměstí v budově vedle lékárny se tvořilo a začínalo pracovat velitelství obnovené československé armády. Němci zřejmě o existenci těchto českých orgánů věděli, prakticky však už proti nim nezasáhli. Protože ale nebyl splněn jejich požadavek z minulého dne, týkající se odevzdání ukořistěných zbraní, zatkl škpt. Wohlmutha a několik dalších čelných občanů jako rukojmí a ultimátum ohledně zbraní obnovili. Ve městě byla přitom situace velmi napjatá, čeští lidé, zvláště příslušníci odbojových skupin už nehodlali respektovat německé příkazy a dávali to Němcům najevo, takže hrozilo vypuknutí spontánních konfliktů, při nichž by Němci byli schopni pořád ještě bezohledně zasáhnout. Bylo s nimi tedy dojednáno, že bude vydána opětovná výzva ke klidu a vrácení zbraní, kterou národní výbor zveřejnil rozhlasem. V těchto výzvách ale cítilo obyvatelstvo faktickou bezmocnost okupační správy, a podle toho také vypadal výsledek jejich požadavků.²⁹⁸

5. května prožila velmi těžké hodiny Lomnice nad Popelkou. Po obsazení města minulého dne a vyhlášení stanného práva se okupanti rozhodli provést ještě v posledních hodinách svého panství odstrašující krvavou exekuci. V deset hodin dopoledne přivedli na úplně vyklizené náměstí tři muže: Stanislava Kozáka, Václava Pěničku a Jaroslava Uhlíře. První dva byli lomničtí občané, vybraní z těch, které Němci den předtím internovali v budově školy. Jaroslava Uhlíře, žijícího v Pouchově u Hradce Králové, přivezli do Lomnice 5. května, když jim po zranění padl do rukou jako partyzán v lese Babáku u Nové Paky. Všichni tři byli určeni k smrti bez soudu a bez odsouzení. Po desáté hodině je devítičlenná popravčí skupina příslušníků SS zastřelila. Teprve v odpoledních hodinách směla být jejich těla odnesena na hřbitov.

Bylo to však poslední řádění Němců v Lomnici nad Popelkou. Ještě 5. května večer město natrvalo opustili.²⁹⁹

V Jilemnicích a v Železném Brodě byl v tyto dny relativní klid. Stále probíhala jednání, doplňovali se členové do národních výborů. Ve Vysokém nad Jizerou trval výjimečný stav. Skupiny Hitlerjugend kontrolovaly město i jeho okolí, jedna z nich zastřelila malého školáka Jiřího Nesvadbu z Roprachtic, když neuposlechl okamžitě výzvu, aby se zastavil.³⁰⁰

---

²⁹⁸ RYDVAL, *Semilsko v boji za svobodu 1938–1945*, s. 108–109.

²⁹⁹ KOZÁK, Bohumil. Revoluční květen 1945 v Lomnici n. Pop. In *Semilsko v boji proti fašismu za svobodu v letech nacistické okupace 1938–1945. Sborník vzpomínek a dokumentů*. Semily: Okresní výbor KSČ, 1965. s. 71–72.

³⁰⁰ RYDVAL, *Semilsko v boji za svobodu 1938–1945*, s. 111.

V Košťálově byli v tento den zastřeleni Ludvík Sádek a Emanuel Ševců. Hrabě Jindřich Kolowrat-Krakovský, člen skupiny Parsifal, který v této době v Košťálově žil³⁰¹ a stal se ke konci války „proti své vůli partyzánem“, vzpomínal na tuto událost i na své zapojení do odboje následovně: *„Ke konci války se v Košťálově utvořila odbojová skupina lidí, kteří se vrátili z koncentráku nebo z vězení, a ti ke mně přišli s návrhem, abych se stal jejich velitelem. Nijak zvlášť se mi do toho nechtělo: bál jsem se, aby neudělali nějakou volovinu, kvůli které bych mohl být mrtev. Nechal jsem se ale umluvit a dal si tenkrát za úkol zachránit je před zbytečnou smrtí. Byla to skupina devíti lidí kolem dvaceti let a já jako osmačtyřicetiletý jsem měl přece jen více rozumu.*

V Semilech jsme obsadili esesáckou nemocnici, které velel Rakušan, a ten z nás měl plné kalhoty. On ve skutečnosti žádný esesák nebyl. Chtěli jsme po něm, aby nám vydal veškeré zbraně, které se v nemocnici nacházely. Ptal se mě na hodnost, tak jsem mu ukázal vizitku. On najednou vyskočil do pozoru a řekl: ‚Vy jste Kolowrat?! Tomu nerozumím.‘ ‚Nebojte se, za chvíli tomu rozumět budete. Nedělejte hlouposti a raději s námi spolupracujte!‘

Musím říct, že jsem si tak jistý nebyl, jenom jsem blufoval. On se zachoval jako typický Rakušan, skoro jako Čech. Významně prohlásil:

‚Válka je u konce. Jestli tady jsou nějaké kvéry, tak si je seberte.‘

Našli jsme tam asi tři pušky a pak jsme šli dolů, kde byla společenská místnost pro esesáky. Zůstal tam pouze jeden. Vzal do ruky pušku a začal vyhrožovat:

‚Víte, ono by mně to vůbec nevadilo, kdybych vás teď zastřelil.‘

Někteří Němci byli ke konci války už jen zoufalci. Tenhle se jevil jako docela seriózní člověk, a tak jsem mu udělal návrh:

‚Dejte mi tu pušku a nikdo vám nebude dělat potíže!‘

Poslechl mě a odešel. Nebyl jsem tou akcí příliš nadšen, ale ti kluci byli na sebe hrdí: nikdo nebyl mrtev ani zraněn a oni měli pocit, že porazili ‚SS‘.

Přesto mě jeden zbytečně tragický příběh v Košťálově neminul. Bydlel tam mladý muž, který utekl z koncentráku a už dlouho se schovával v lese před Němci. Považoval se za partyzána a plánoval s námi přepadení SS doprovodu, který měl hodně zbraní. Snažil jsem se mu to rozmluvit, ale on byl umíněný a šel do akce ještě s jedním kamarádem sám. Kamióny s Němci se objevily, oni do nich začali bezhlavě střílet a esesáci je pochopitelně během

---

³⁰¹ Hrabě Kolowrat-Krakovský se 21. května 1942 oženil s Marií Klimtovou z Košťálova. Do Košťálova se čas od času uchyloval a pobýval zde zejména ke konci války. SOkA Semily, fond Košťálov SbO (obecní) 1938-1960, kr. 501, inv. č. 11. Paměti obce Olešnice Košťálské jinak Soběhrdovy, díl III. s. 64.

*několika minut zlikvidovali. Nenesu za něj žádnou zodpovědnost, protože jsem ho včas varoval. Byl jsem zbabělý na to, abych se nechal zbytečně zastřelit. Ona každá smrt musí mít svou cenu.*³⁰²

Kroniky zaznamenaly ještě dvě události, které hrabě Kolowrat-Krakovský nezmínil: 3. května zprostředkoval příměří mezi jilemnickými povstalci a oddílem Hitlerjugend vyslaným z Vrchlabí a odhodlaným na město střílet³⁰³ a 5. května domluvil velícímu důstojníku v továrně Schmitt v Semilech, kam bylo převezeno několik mladých chlapců, pochytaných ve Stružinci. Měli být zastřeleni, ale na přímluvu hraběte se tak nestalo a byli propuštěni.³⁰⁴

5.4. 6. květen

6. květen byl už určitým zlomem v celkové situaci zdejšího kraje, a to ve prospěch povstání. V Semilech se v tento den stáhla německá vojenská jednotka do továrny Zittwerke v Řekách a ve městě omezila svou činnost pouze na obsazení určitých klíčových prostorů a ulic. Revoluční okresní národní výbor s předsedou MUDr. Aloisem Pluhařem a místní národní výbor s předsedou Petrem Puturkem prakticky již začínal za této situace svou správní činnost. Také nedlouho předtím zřízená vojenská správa přijímala přihlášky vojáků-dobrovolníků a organizovala jejich zařazování do jednotek a vyzbrojování. Škpt. Wohlmuth jednal s velitelem německé vojenské jednotky majorem Güntherem o vydání zbraní, avšak zatím bezvýsledně.³⁰⁵

Podobně i v Jilemnici panoval klid. Vojenští velitelé města škpt. Vlaslav Emr a škpt. Antonín Wolf se stále marně pokoušeli přimět ke kapitulaci velitele SS lazaretu Jäckela.³⁰⁶

Část lomnických ozbrojených skupin, ukrývajících se v lesích, se v tento den dostala do přestřelky s německými kolonami mezi Kněžnicí a Libuní.³⁰⁷

---

³⁰² SARVAŠ, Rostislav. *Očima nejstaršího z Kolowratů*. 1. vyd. Brno: „Zvláštní vydání...“, 1994. s. 79-81.

³⁰³ SOkA Semily, fond Košťálov SbO (obecní) 1938-1960, kr. 501, inv. č. 11. Paměti obce Olešnice Košťálské jinak Soběhrdovy, díl III. s. 101.

³⁰⁴ SOkA Semily, fond Čikvásky SbO (obecní) 1920-1985, kr. I 502, inv. č. 12. Pamětní kniha obce Čikvásky. s. 177.

³⁰⁵ SOkA Semily, fond Václav Votoček, kart. 17, Přehledy a materiály k období okupace a povstání 1945, inv. č. 67, sign. VI/1. ON Semily, nedatováno.

³⁰⁶ RYDVAL, *Semilsko v boji za svobodu 1938-1945*, s. 112-113.

³⁰⁷ Fond Libštát SbO (obecní) 1923-1973, kr. 499, inv. č. 9. Pamětní kniha obce Libštát. s. 189.

5.5. 7. květen

7. května začali Němci na některých místech zdejšího kraje definitivně vyklízet své pozice. Oddíl volkssturmu v Semilech s velitelem Weigandem kapituloval. Toho dne odjela německá posádka ze Semil spolu se zbytkem civilních Němců směrem na Vrchlabí. Transport byl sledován partyzány a ve vhodném místě pojizerské silnice, sevřené z obou stran kopci v prostoru obce Háje nad Jizerou napaden střelbou. Další část tohoto transportu byla napadena ve Mříčné a v obou případech byli získáni zajatci. V počtu asi osmdesáti mužů pak byli dopraveni zpět do Semil.³⁰⁸

V Lomnici nad Popelkou byl v tento den už také celkem klid, v okolí však stále ještě docházelo k přestřelkám. Při srážce s Němci u Stružince padl ruský partyzán Nikolaj Sokolov. Ke střetnutí došlo i v Zeleném háji, kde bylo zničeno několik aut z německé kolony.³⁰⁹

V Jilemnici konečně kapituloval SS lazaret a Němci předali povstalcům zbraně. Vysoké nad Jizerou opustily jednotky Hitlerjugend a volkssturmu.³¹⁰

5.6. 8. květen a dny následující

V úterý 8. května se situace v celé zdejší oblasti dále uklidňovala. Němci přestávali klást odpor. Odbojové jednotky již měly dost zbraní a společně s partyzány odzbrojovaly jednotlivé německé skupiny, soustřeďovaly zajatce a ukořistěný materiál, střežily důležité objekty, mosty a komunikace. Revoluční národní výbory začínaly všude soustavněji pracovat. Z Prahy dorazila radostná zpráva o jejím osvobození, tady se však ještě bojovalo.

Krajem projížděly často bezradné jednotky rozkládající se německé armády, jež se snažily uniknout před hrozbou ruského zajetí na západ. Partyzáni a odbojáři, kteří měli nyní pod kontrolou prakticky všechny obce a komunikace, je sledovali a na příhodných místech přepadávali.

K takovému střetnutí partyzánů s Němci došlo 8. května u Mříčné na Jilemnicku. Šlo o oddíl majora Šulajeva. Shodou okolností tato skupina svým vystoupením 3. května povstání na semilském okrese zahájila a její střetnutí s Němci 8. května bylo posledním větším bojem ve zdejším kraji.

---

³⁰⁸ RYDVAL, *Semilsko v boji za svobodu 1938–1945*, s. 116.

³⁰⁹ SOkA Semily, fond MěstNV Lomnice nad Popelkou 1984, kr. 646. Kronika města Lomnice nad Popelkou.

³¹⁰ RYDVAL, *Semilsko v boji za svobodu 1938–1945*, s. 117-118.

8. května jelo 56 mužů tohoto oddílu na dvou nákladních autech pod velením majora Popova a četaře Jaroslava Kousala z Chuchelny do Jilemnice. Při projíždění Mříčnou ohlásila jejich partyzánská hlídka silnou nepřátelskou kolonu, která se pohybovala opačným směrem od Jilemnice ke Mříčné. Velitel partyzánského oddílu rozmístil své lidi na okraji obce v prostoru odbočky ke Kruhu a zastavil Němce nečekanou palbou. Němci však byli v přesile 300 mužů a zaútočili. Partyzáni jejich pokus o protiútok odrazili a dostali se jim obchvatem do týla. Boj trval téměř tři čtvrtě hodiny. Když velitel nepřátelské kolony padl a partyzánům se podařilo zničit několik nepřátelských vozidel, Němci se začali vzdávat. Na místě zůstalo 62 mrtvých německých vojáků, 325 jich bylo zajato. Do rukou partyzánů se dostalo 31 aut, 84 samopalů, 12 kulometů, 182 pušek, 28 pistolí, 4 motocykly, 18 kol a 16 000 nábojů. Ztráty byly ovšem i na české straně, i když nepoměrně menší. Padli tři Češi a tři Rusové – Jaroslav Kočí ze Slané, Jaroslav Koucký z Chuchelny, Vladimír Zeman z Benešova u Semil, Nikolaj Baranov od Kyjeva, Alexander Kvintčia z Gruzie a třetí z Rusů byl partyzán neznámého jména. Vedle těchto padlých byla ještě řada zraněných.³¹¹

V Lomnici nad Popelkou se 9. května konal za účasti všech obyvatel města pohřeb tří občanů, kteří se stali před čtyřmi dny obětí německého teroru.³¹² V Semilech byli na náměstí shromážděni němečtí zajatci a odvázeni do továrny v Řekách nebo do zvláštního tábora zřízeného v semilském zámku. Rudá armáda měla dorazit do Semil tento den odpoledne, ale nepřišla.³¹³

10. května vyjeli brzy ráno šcpt. Antonín Wohlmuth a šcpt Boris Havlík do Rokytnice nad Jizerou, kde tábořila divize 31. armády 1. ukrajinského frontu,³¹⁴ a požádali, aby byla do Semil poslána jednotka. Velitelství divize tomu vyhovělo a vyslalo gardový dělostřelecký motorizovaný pluk pod velením majora Olega Vladimiroviče Penkovského.³¹⁵

---

³¹¹ KOUSAL, Jaroslav. *Střetný boj partyzánské jednotky z Chuchelny s jednotkou SS ve Mříčné dne 8. května 1945*. In *Semilsko v boji proti fašismu za svobodu v letech nacistické okupace 1938–1945. Sborník vzpomínek a dokumentů*. Semily: Okresní výbor KSČ, 1965. s. 76-77.

³¹² SOkA Semily, fond MěstNV Lomnice nad Popelkou 1984, kr. 646. Kronika města Lomnice nad Popelkou.

³¹³ *Beseda*, roč. 3, č. 1, s. 10.

³¹⁴ Na severovýchodních hranicích Čech v prostoru Jizerských hor a Krkonoš postupovaly směrem do Čech celkem tři armády 1. ukrajinského frontu (velitelem maršál Ivan Stěpanovič Koněv): 52. armáda pod velením generálplukovníka K. A. Korotějeva, 31. armáda pod velením P. G. Šafránová a 21. armáda, jejímž velitelem byl generálplukovník D. M. Gusev. 31. armáda, se kterou přišli do styku obyvatelé mnoha měst a vesnic v Podkrkonoší, dostala už 11. května rozkaz k přesunu z území Čech zpět na sever od Jizerských hor a Krkonoš. Na okres pak přišly jednotky jiné divize, jejíž velitel generál Samochvalov měl stanoviště ve Střední Smržovce. Divize patřila do armádního sboru generálplukovníka Ščedrina, který měl velitelské stanoviště v Laubanu. RYDVAL, *Semilsko v boji za svobodu 1938–1945*, s. 126-128.

³¹⁵ Pozdější dvojitý agent – špion vojenské zpravodajské služby Sovětského svazu (GRU) a zároveň od roku 1960 ve službách britské SIS a americké CIA. V době karibské krize předával důležité informace o kubánských raketových základnách. V listopadu 1962 zatčen KGB, v květnu 1963 odsouzen k smrti zastřelením. Kolem jeho smrti panují nejasnosti. ANDREW, Christopher; MITROCHIN, Vasilij. *Neznámé špionážní operace KGB. Mitrochinův seznam*. Přel. Ondřej Novák. 2. vyd. Praha: Academia, 2001. s. 198. SOkA Semily, fond Václav

10. května na semilském okrese definitivně skončila napjatá atmosféra povstání a bojů s Němci. Mimořádnou aktivitu v této době začala vyvíjet komunistická strana, zaznamenávající veliké rozšíření svých řad. Ve zdejší oblasti počet nových členů na většině míst mnohokrát převyšoval předválečný stav. To je však už jiná kapitola, kapitola poválečného Československa...

Závěr

Ve své diplomové práci jsem se zabývala vznikem a vývojem odbojového hnutí na semilském okrese za nacistické okupace v období od března 1939 do května 1945.

Brzy po 15. březnu 1939 se ve zdejších kraji začala formovat rozsáhlá vojenská organizace Obrana národa. Do jejího čela se postavil Alois Štrobl, jeho zástupcem byl František Hyška, jedna z nejvýraznějších postav protinacistického odboje na semilském okrese. V zimě roku 1939 měla ON v podstatě téměř dobudovanou strukturu – pěší prapor Semily čítal kolem 1600 dobrovolníků. Schematická struktura a nedostatek zakonspirovanosti však napomohly jejímu brzkému odhalení. Zatýkání, které začalo v únoru 1940, z velké části narušilo její strukturu; s výjimkou Železnobrodská, které nebylo postiženo téměř vůbec.

V Semilech působila od počátku okupace i menší skupinka rozmnožovatelů a kolportérů časopisu *V boj*, soustředěná kolem továrníka Josefa Vaňka. Od listopadu 1939 tiskla *V boj* i pro Prahu, v Semilech bylo vytištěno jedenáct čísel. Zatýkání probíhající od února 1940 tuto skupinu zcela zdecimovalo, neboť měla pouze několik členů.

Z Turnovska zasahovala na semilský okres síť organizace Petiční výbor Věrní zůstaneme. Své pomocníky měla na Železnobrodsku a Lomnicku, později i na Jilemnicku. Mezi Obranou národa, skupinou kolem časopisu *V boj* a Petičním výborem Věrní zůstaneme se rozvíjela čilá spolupráce.

Zcela samostatně naopak pracovala ilegální KSČ. Její výstavba postupovala pomaleji a zřejmě až na podzim 1939 byl ustanoven okresní ilegální výbor v Semilech (jiné zprávy hovoří již o červnu či červenci 1939). Komunisté, napojení na krajský výbor v Hradci Králové, později změněný na oblastní výbor ve Dvoře Králové, odsud dováželi *Rudé právo* a letáky, zprvu více výtisků, později je sami rozmnožovali a rozšiřovali po okrese. Ilegální KSČ byla gestapem odhalena o něco později než tomu bylo u demokratického odboje – na Semilsku probíhalo zatýkání v jejích řadách až od podzimu 1940. Vzhledem k malému počtu komunistů zapojených do ilegální práce však byla strana zasažena velmi výrazně. Ustalo tištění letáků a *Rudého práva*, strana jen obtížně obnovovala svou strukturu.

V letech 1940 – 1941 tak byla značně utlumena jak činnost demokratického odboje, tak od léta 1940 i komunistického.

V následujícím období na semilském okrese poměrně nerušeně pracovala především skupina železnobrodská, zatýkáním téměř nepostižená. Železnobrodští odbojáři se stali pomocníky doc. Vladimíra Krajiny, posledního významného představitele ÚVODu, a

parašutistů z desantu Antimony. Navázali také spolupráci s dr. Jaroslavem Kratochvílem, členem zpravodajské skupiny Parsifal.

K výraznějšímu oživení odboje došlo až na jaře 1944. V oblasti Turnovska, Semilská a Železnobrodská se v této době začala formovat ze zbytků Obrany národa nová rozsáhlá organizace, kterou vedl major Karel Cerman (krycí jméno „Krystal“). Byla součástí organizace generála Bláhy, velitele Politicko-vojenské organizace III (PVO III) – Hradec Králové, a v rámci ní od léta 1944 podřízena velitelství Alex, v jejímž čele stál generál František Slunečko, žijící na Turnovsku v ilegality. Díky spolupráci s parašutisty z desantu Barium navázala rádiový kontakt s Londýnem. Podobně jako původní Obrana národa se i tato organizace připravovala na ozbrojené vystoupení proti okupantům. Evidovala vojáky, shromažďovala zbraně a prostřednictvím vysílačky MARTA, s níž disponoval výsadek Barium, posílala cenné zpravodajské informace do Londýna.

V průběhu roku 1944 se na semilském okrese začaly tvořit partyzánské oddíly z osob žijících v ilegality a uprchlých válečných zajatců různých národností. K těm významnějším patřila skupina kolem Michaila Ivanoviče Šulajeva v Chuchelně, Konstantina Žukovského ve Vlastiboři a Nikolaje Kimlíka ve Mříčné u Jilemnice.

Na Jilemnicko byla vyslána na podzim 1944 z Banské Bystrice majorem Jaroslavem Krátkým, styčným důstojníkem MNO v Londýně, zpravodajská skupina Mamut. Jejím úkolem bylo shromažďovat vojensky hodnotné informace a pomocí vysílačky, jež měla být skupině dodána později, je vysílat na Slovensko. Vzhledem k porážce slovenského národního povstání došlo ke zhroucení celého plánu a vysílačka shozena nebyla. Členové skupiny Mamut se přidali k místním partyzánským a odbojářským skupinám a podíleli se na sabotážních akcích. Informace, které se jim podařilo shromáždit pro zpravodajské účely, předali sovětsko-československému desantu Chan, vysazenému na Jilemnicko ke konci března 1945.

3. května 1945 vypuklo na Semilsku povstání, do něhož se zapojily všechny jmenované skupiny i řada menších, narychlo zformovaných v květnových dnech.

Pro svou diplomovou práci jsem zpracovala velké množství archivních materiálů. S ohledem na přehlednost jsem při jejím členění na kapitoly upřednostnila chronologické hledisko. Domnívám se, že hlavní přínos mé práce spočívá v přehodnocení odbojové činnosti na semilském okrese v období nacistické okupace, neboť do této chvíle tak nikdo jiný uspokojivě neučinil. Snažila jsem se shromáždit fakta rozptýlená v literatuře, periodikách a nejrůznějších sbornících a zároveň je doplnit dosud nezveřejněnými poznatky z archivních materiálů. Přinést nové informace se mi doufám zdařilo alespoň minimálně ve všech

kapitolách mé práce. V případě komunistického odboje jsem odhalila určité nepravdy (např. činnost odbojové skupiny *Flora*).

Domnívám se, že i přes veškerou snahu zpracovat toto téma vyčerpávajícím způsobem by stále bylo možné objevovat další poznatky. Věřím proto, že se má práce může stát hodnotným výchozím podkladem pro případná budoucí bádání v této oblasti.

BIBLIOGRAFIE

A) Archivní zdroje

Archiv bezpečnostních složek (ABS)

Fond 141 (Německé soudy v říši)

- 141-270-18 – písemnosti lidového soudního dvora v Berlíně z procesu se skupinou kolem MUDr. Nebeského-Jilemnice

Fond 305 (Ústředna Státní bezpečnosti)

- 305-120-1 – partyzánská skupina „Mamut“

Fond 308 (Odbojové skupiny a partyzánské jednotky v protektorátu)

- 308-7/4 Partyzánská skupina „Nikolaj“
- 308-15/3 Odbojová skupina „Dolní Sytová“

Fond 310 (Velitelství Státní bezpečnosti)

- 310-78/2-4, 310-79/1-2 – výslechové protokoly a spisy z procesu s doc. Vladimírem Krajinou

Archiv Ústavu pro soudobé dějiny AV ČR

Memoáry – Vladimír Krajina: *Ve službách odboje a demokracie* (3867 s. strojopisu).

Muzeum a Pojizerská galerie Semily

Dokumenty z výstav – rozhovory s osobami zapojenými v protinacistickém odboji a květnovém povstání.

Státní okresní archiv Semily (SOKA Semily)

Fond AO Pohoří 1935-1958, kr. 306. Pamětní kniha obce Pohoří.

Fond Četnické stanice – nezinventarizován, uložen v depozitáři v Turnově.

Fond Čikvásky SbO (obecní) 1920-1985, kr. I 502, inv. č. 12. Pamětní kniha obce Čikvásky.

Fond Košťálov SbO (obecní) 1938-1960, kr. 501, inv. č. 11. Paměti obce Olešnice Košťálské jinak Soběhrdovy, díl III.

Fond Libštát SbO (obecní) 1923-1973, kr. 499, inv. č. 9. Pamětní kniha obce Libštát.

Fond OÚ Semily – prezidiální spisy 1850-1945.

Fond MěstNV Lomnice nad Popelkou 1984, kr. 646. Kronika města Lomnice nad Popelkou.

Fond MěstNV Semily 1945, kr. 528, kr. 529. Rok 1945 v Semilech – zápisy z kroniky.

Fond MNV Bítouchov 1922-1964, kr. I 527. Pamětní kniha obce Bítouchov-Spálov.

Fond MNV Chlum 1932-1964, kr. I. 342. Pamětní kniha obce Chlumu.

Fond MNV Chuchelna 1923–1960, kr. I 333, inv. č. 1. Pamětní kniha obce Chuchelny.

Fond MNV Záhoří 1923-1958, kr. 458. Pamětní kniha obce Záhoří.

Fond MNV Zálesní Lhota 1945-1957, kr. I 325. Kronika obce Zálesní Lhota.

Fond Oldřich Rydval (osobní) – nezinventarizován, materiály k okupaci a osvobození 1938–1945 .

Fond Václav Votoček (osobní) – materiály k okupaci a osvobození 1938–1945.

Sbírka rukopisů a opisů archiválií – František Hyška: *Osobní vzpomínky na odboj na Semilsku, život v ilegalitě a na zatčení a věznění 1. 4. 1939–11. 5. 1945* (184 s. rukopisu).

Vojenský ústřední archiv - Vojenský historický archiv (VHA)

Domácí odboj 1938-1945 – kr. 6, inv. č. 47 – okres Jilemnice

- 47-1 – zprávy okresu Jilemnice
- 47-2 – zprávy Vysoké nad Jizerou
- 47-3 – potvrzení o účasti v odboji Vysoké nad Jizerou
- 47-4 – soudní řízení proti kolaborantům a zrádcům Vysoké nad Jizerou
- 47-5 – soudní řízení proti Heřmanu Kvapilovi aj. Vysoké nad Jizerou
- 47-6 – opis posledního dopisu Karla Mařatky Vysoké nad Jizerou

Fond 308

- 308-4/4-5 Paraskupina Barium „Velký Josef“
- 308-7-7 Ilegální skupina „Proud-Volk“
- 308-15-3 Odbojová skupina „Dolní Sytová“
- 308-23-2 Partyzánská jednotka „Konstantin“

- 308-34-3 „Obrana národa“ – Podřipsko – Roudnice nad Labem, Semily, Rašovice, Chrudim
- 308-49-4 Partyzánská skupina „Šulajev-Semily-Popov“
- 308-56-3 Odbojová skupina „Flora“
- 308-57-3 Ilegální skupina „Mamut“
- 308-61-12 Národní odboj
- 308-66-5 Odbojová skupina „Krystal“
- 308-101-2 Odbojová činnost „Jilemnice-Nebeský“
- 308-123-33 Petr Gaboda

Fond Illegalita

- kr. 5, inv. č. 241 KSC – Semily
- kr. 5, inv. č. 284 Jaroslav Šprengl – Jilemnice
- kr. 12, inv. č. 594 Jindřich Hujer – Železný Brod
- kr. 16, inv. č. 760 Miloslav Hujer – Železný Brod
- kr. 22, inv. č. 1060 František Dušek – Košťálov

Fondy MNO – osvědčení podle § 8 zákona č. 255/1946 Sb. a k němu se vztahující písemnosti

- Jaroslav Zuzánek
- Josef Tobiáš
- Radko Břach
- Oldřich Rydval

Sbírka dokumentů o partyzánském a odbojovém hnutí

- kr. 4, inv. č. 52 – Krkonoše, Jizerské hory
- kr. 4, inv. č. 53, 54 – Podkrkonoší, Spartak
- kr. 11, inv. č. 136 – skupina „Dolní Sytová“
- kr. 14, inv. č. 183 – „Chan“
- kr. 17, inv. č. 268 – Jilemnice, Vrchlabí, „Pavel“
- kr. 20, inv. č. 338, 339 – Semily

B) Tištěné zdroje

Články v periodikách

KOLOUCH, Jiří. Barium v sítích gestapa. In *Pochodeň*, roč. 58, 59, 1969-1970.

KOLOUCH, Jiří. Jak se rodila naše svoboda. Sovětští parašutisté v týlu nacistů. In *Pochodeň*, roč. 59, 1970.

MIKULE, Vladimír. Kdo je kdo v dějinách Lomnicka – Josef Mizera. In *Lomnické noviny*. Roč. 17, listopad 2009, č. 11. s. 13.

MIKULE, Vladimír. Kdo je kdo v dějinách Lomnicka – Karel Hlaváček. In *Lomnické noviny*. Roč. 17, říjen 2009, č. 10. s. 13.

ZUZÁNEK, Jaroslav. Lomnicko v odboji. In *Lomnické noviny*. Roč. 3, květen 1995, č. 5, s. 5-6; č. 6, červen 1995, s. 5-6.

Články ve sbornících

BAYER, Jan. Domov v Čechách císařsko-královských, republikánských, protektorátních a komunistických. In *Z Českého ráje a Podkrkonoší. Vlastivědný sborník*. Sv. 4. Bystrá nad Jizerou: Okresní archiv Semily, 1991. s. 77-130.

BEER, Ladislav. Státní správa okresu dříve a nyní. In *Šedesát let KSČ v okrese Semily. Sborník příspěvků a vzpomínek na 60 let bojů a práce KSČ v okrese Semily*. Semily: Komise regionálních dějin při OV KSČ, 1981. s. 67-74.

DAVIDOVÁ, Irma. *Jak jsme udržovali spojení*. In *Semilsko v boji proti fašismu za svobodu v letech nacistické okupace 1938–1945. Sborník vzpomínek a dokumentů*. Semily: Okresní výbor KSČ, 1965. s. 47-49.

HRADECKÁ, Lucie. Marie Zemanová. In *Z Českého ráje a Podkrkonoší. Vlastivědný sborník*. Sv. 15. Semily: Státní okresní archiv Semily, 2002. s. 270-282. ISBN 80-86254-07-0.

KNOP, Karel. Komunisté v boji za svobodu 1939–1945. In *Šedesát let KSČ v okrese Semily. Sborník příspěvků a vzpomínek na 60 let bojů a práce KSČ v okrese Semily*. Semily: Komise regionálních dějin při OV KSČ, 1981. s. 35-38.

KOUSAL, Jaroslav. Střetný boj partyzánské jednotky z Chuchelny s jednotkou SS ve Mříčné dne 8. května 1945. In *Semilsko v boji proti fašismu za svobodu v letech nacistické okupace 1938–1945. Sborník vzpomínek a dokumentů*. Semily: Okresní výbor KSČ, 1965. s. 76-77.

KOUCKÝ, František. Příprava a provedení otevřeného odporu 3. května 1945 v Chuchelně. In *Semilsko v boji proti fašismu za svobodu v letech nacistické okupace 1938–1945. Sborník vzpomínek a dokumentů*. Semily: Okresní výbor KSČ, 1965. s. 57-65.

KOZÁK, Bohumil. Revoluční květen 1945 v Lomnici n. Pop. In *Semilsko v boji proti fašismu za svobodu v letech nacistické okupace 1938–1945. Sborník vzpomínek a dokumentů*. Semily: Okresní výbor KSČ, 1965. s. 70-73.

NOVOTNÝ, Rudolf; ŠIMKOVÁ, Františka. Ilegální činnost komunistů v letech 1938–1945 na Semilsku. In *Šedesát let KSČ v okrese Semily. Sborník příspěvků a vzpomínek na 60 let bojů a práce KSČ v okrese Semily*. Semily: Komise regionálních dějin při OV KSČ, 1981. s. 39-41.

PŠENIČKA, Vilém. Lomnická organizace KSČ v odboji. In *Semilsko v boji proti fašismu za svobodu v letech nacistické okupace 1938–1945. Sborník vzpomínek a dokumentů*. Semily: Okresní výbor KSČ, 1965. s. 26-27.

RYDVAL, Oldřich. Historicko-dokumentační komise při OV ČSPB Semily. In *Z Českého ráje a Podkrkonoší. Věstník okresního archivu Semily*. Sv. 2. Bystrá nad Jizerou: Okresní archiv Semily, 1989. s. 119-122. ISBN 80-900010-0-9.

ŠIMKOVÁ, Františka. Ženy-bojovnice za spravedlivější společenský řád. In *Šedesát let KSČ v okrese Semily. Sborník příspěvků a vzpomínek na 60 let bojů a práce KSČ v okrese Semily*. Semily: Komise regionálních dějin při OV KSČ, 1981. s. 19-23.

TURČÍN, Oldřich. Pochody smrti válečných zajatců Českým rájem a Podkrkonoším. In *Z Českého ráje a Podkrkonoší. Věstník okresního archivu Semily*. Sv. 2. Bystrá nad Jizerou: Okresní archiv Semily, 1989. s. 55-77. ISBN 80-900010-0-9.

VOTOČEK, Václav. František Hyška – veřejný činitel a organizátor boje proti nacismu. In *Z Českého ráje a Podkrkonoší. Vlastivědný sborník*. Sv. 6. Bystrá nad Jizerou: Státní okresní archiv Semily, 1993. s. 144-147. ISBN 80-901284-1-6.

VOTOČEK, Václav. K počátkům vojenského odboje na Semilsku 1939–1940. In *Z Českého ráje a Podkrkonoší. Vlastivědný sborník*. Sv. 5. Bystrá nad Jizerou: Okresní archiv Semily, 1992. s. 75-84. ISBN 80-901284-0-8.

ZUZÁNEK, Jaroslav. Rudolf Zuzánek. In *Z Českého ráje a Podkrkonoší. Vlastivědný sborník*. Sv. 14. Semily: Státní okresní archiv Semily, 2001. s. 267-270. ISBN 80-86254-05-4.

ŽANTA, Bohumil. Organizování ilegální činnosti na Vysocku. In *Semilsko v boji proti fašismu za svobodu v letech nacistické okupace 1938–1945. Sborník vzpomínek a dokumentů*. Semily: Okresní výbor KSČ, 1965. s. 12-15.

Monografie

ANDREW, Christopher; MITROCHIN, Vasilij. *Neznámé špionážní operace KGB. Mitrochinův seznam*. Přel. Ondřej Novák. 2. vyd. Praha: Academia, 2001. 696 s. ISBN 80-200-0923-X.

BENEŠOVÁ, Irena; JUNEK, Petr; STRÁNSKÝ, Václav. *Povídání o Studenci a Zálesní Lhotě*. Studenec: Obecní úřad Studenec, 2000. 256 s.

BRANDES, Detlef. *Češi pod německým protektorátem. Okupační politika, kolaborace a odboj 1939–1945*. Přel. Petr Dvořáček. 1. vyd. Praha: Prostor, 1999. 657 s. ISBN 80-7260-017-6.

GEBHART, Jan; KOUTEK, Jaroslav; KUKLÍK, Jan. *Na frontách tajné války. Kapitoly z boje československého zpravodajství proti nacismu v letech 1939–1941*. 1. vyd. Praha: Panorama, 1989. 384 s.

GEBHART, Jan; KUKLÍK, Jan. *Dramatické i všední dny protektorátu*. 1. vyd. Praha: Themis, 1996. 287 s. ISBN 80-85821-35-4.

GEBHART, Jan; KUKLÍK, Jan. *Velké dějiny zemí Koruny české 1938 – 1945*. Sv. 1. 1. vyd. Praha: Paseka, 2006. 623 s. ISBN 80-7185-582-0.

GEBHART, Jan; KUKLÍK, Jan. *Velké dějiny zemí Koruny české 1938 – 1945*. Sv. 2. 1. vyd. Praha: Paseka, 2007. 743 s. ISBN 80-7185-835-5.

HÁJKOVÁ, Alena. *Kapitoly z dějin odboje proti nacismu. Komunisté v letech 1938-1945*. Praha: Rudé právo, 1985. 134 s.

HÁJKOVÁ, Alena. *Strana v odboji. Z dějin ilegálního boje KSČ v letech 1938–1942*. 1. vyd. Praha: Svoboda, 1975. 330 s.

HANÁK, Vítězslav. *Muži a radiostanice tajné války*. 1. vyd. Dvůr Králové nad Labem: Elli print, 2002. 191 s. ISBN 80-238-9129-4.

KOUTEK, Jaroslav. *Tichá fronta*. 1. vyd. Praha: Naše vojsko, 1985. 285 s.

KURAL, Václav; ŠTĚPÁNEK, Zdeněk. *České národní povstání v květnu 1945*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2008. 232 s. ISBN 978-80-246-1376-5.

KURAL, Václav. *Vlastenci proti okupaci. Ústřední vedení odboje domácího 1940–1943*. 1. vyd. Praha: Karolinum, Ústav mezinárodních vztahů, 1997. 261 s. ISBN 80-7184-397-0.

MASTNÝ, Vojtěch. *Protektorát a osud českého odboje*. Přel. David Falada. 1. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, 2003. 238 s. ISBN 80-86432-56-4.

PASÁK, Tomáš. *Pod ochranou říše*. 1. vyd. Praha: Práh, 1998. 302 s. ISBN 80-85809-88-5.

POKORNÝ, Jindřich. *Parsifal. Osudy jedné demokratické odbojové skupiny v letech 1938–1945 s poválečným dovětkem*. 1. vyd. Praha: Academia, 2009. 558 s. ISBN 978-80-200-1606-5.

POLAVSKÝ, Arnošt. *V boj*. Třebechovice pod Orebem: Nakladatelství Antonín Dědourek, 1946. 118 s.

RYDVAL, Oldřich. *Semilsko v boji za svobodu 1938–1945*. 1. vyd. Semily: Okresní výbor Českého svazu protifašistických bojovníků, 1985. 246 s.

SLÁDEK, Oldřich. *Přicházeli z nebe*. 1. vyd. Praha: Naše vojsko, 1993. 272 s. ISBN 80-206-0289-5.

SLÁDEK, Oldřich. *Ve znamení smrtihlava. Nacistický protipartizánský aparát v letech 1944–1945*. 1. vyd. Praha: Naše vojsko, 1991. 400 s. ISBN 80-206-0145-7.

ŠOLC, Jiří. *Bylo málo mužů. Českoslovenští parašutisté na západní frontě za druhé světové války*. 1. vyd. Praha: Merkur, 1990. 345 s. ISBN 80-7032-624-7.

ŠOLC, Jiří. *Podpalte Československo! Kapitoly z historie československého zahraničního a domácího odboje 1939–1945*. 1. vyd. Praha: Naše vojsko, 2005. 353 s. ISBN 80-206-0762-5.

ŠOLC, Jiří. *Smrt přála statečným. Osudy doc. Vladimíra Krajiny a jeho spolupracovníků v českém domácím odboji za druhé světové války*. 1. vyd. Praha: Vyšehrad, 1995. 232 s. ISBN 80-7021-147-4.

ŠOLC, Jiří. *Za frontou na východě. Českoslovenští parašutisté ve zvláštních operacích na východní frontě za druhé světové války (1941–1945)*. 1. vyd. Cheb: Svět křídel, 2003. 341 s. ISBN 80-85280-93-0.

TICHÝ, Antonín. *Nás živé nedostanou. Historie parašutistické skupiny Antimony*. 1. vyd. Liberec: Severočeské nakladatelství, 1969. 309 s.

UHLÍŘ, Jan Boris. *Ve stínu říšské orlice. Protektorát Čechy a Morava, odboj a kolaborace*. 1. vyd. Praha: Aleš Skřivan ml., 2002. 286 s. ISBN 80-86493-05-9.

VESELÝ-ŠTAINER, Karel. *Cestou národního odboje. Bojový vývoj domácího odbojového hnutí v letech 1938–1945*. 1. vyd. Praha: Sfinx, Bohumil Janda, 1947. 295 s.

Paměti a vzpomínky

ČERNÝ, Václav. *Paměti 1938–1945. Křik koruny české*. 3. vyd. Brno: Atlantis, 1992. 438 s. ISBN 80-7108-059-4.

DRDA, Adam; KROUPA, Mikuláš. *Kruté století. Kapitoly z rozhlasového pořadu Příběhy 20. století*. 1. vyd. Praha: Radioservis ve spolupráci s Českým rozhlasem, 2008. 208 s. ISBN 978-80-86212-85-2.

GLOS, Pavel. *Na bratrské faře 1938–1945*. 1. vyd. Turnov: Jednota bratrská, 1946. 302 s.

KRAJINA, Vladimír. *Vysoká hra. Vzpomínky*. 1. vyd. Praha: Eva, 1994. 238 s.

SARVAŠ, Rostislav. *Očima nejstaršího z Kolowratů*. 1. vyd. Brno: „Zvláštní vydání...“, 1994. 171 s. ISBN 80-85436-35-3.

Periodika

Beseda. Obrázkový čtrnáctideník Českého ráje a Podkrkonoší. Roč. 3, 1945/1946. Roč. 4, 1947.

Lomnické noviny. Roč. 3, 1995. Roč. 17, 2009.

Naše obec. Časopis pro politiku, historii a kulturu Mikroregionu Pojizeří. Roč. 1, 2003.

Pochodeň. Roč. 59, 1969/1970.

Sborníky

BRUNCLÍK, Jan; HLUŠIČKOVÁ, Růžena. *Lidé z Obrany národa a spolupracovníci časopisu V boj ve východních Čechách 1939–1940*. 1. vyd. Zámorsk: Státní oblastní archiv v Zámorsku, 2006. 319 s.

Semilsko v boji proti fašismu za svobodu v letech nacistické okupace 1938–1945. Sborník vzpomínek a dokumentů. Semily: Okresní výbor KSČ, 1965. 85 s.

Šedesát let KSČ v okrese Semily. Sborník příspěvků a vzpomínek na 60 let bojů a práce KSČ v okrese Semily. Semily: Komise regionálních dějin při OV KSČ, 1981. 111 s.

Sborníky dokumentů

AMORT, Čestmír (ed.). *Na pomoc československému lidu. Dokumenty o československo-sovětském přátelství z let 1938–1945*. 1. vyd. Praha: Československá akademie věd, 1960. 519 s.

ČELOVSKÝ, Boris (ed.). *So oder so. Řešení české otázky podle německých dokumentů 1933–1945*. 2. vyd. Šenov u Ostravy: Tilia, 2002. 543 s. ISBN 80-86101-55-X.

FRAJDL, Jiří; KMONÍČEK, Josef (eds.). *Květen 1945 ve východních a severovýchodních Čechách. Sborník dokumentů k 20. výročí osvobození ČSSR sovětskou armádou*. 1. vyd. Havlíčkův Brod: Východočeské nakladatelství, 1965. 250 s.

SEZNAM PŘÍLOH

1. Časopis *V boj*, č. 38, vytiskla Vojenská tiskárna Semily (zdroj: VHA, fond 308, 49-4)
2. Časopis *V boj*, č. 33, vytiskla Vojenská tiskárna Semily (zdroj: VHA, fond 308, 49-4)
3. Opis posledního dopisu Karla Mařatky (zdroj: VHA, fond Domáci odboj 1938–1945, kr, 6, 47-6)
4. Evidenční list – Petr Gaboda (zdroj: VHA, fond 308, 123-33)
5. Partyzánský oddíl Lomnice nad Popelkou – fotografie (zdroj: VHA, Sběrka dokumentů o partyzánském a odbojovém hnutí, kr. 4, inv. č. 52)
6. Fotografie Františka Hyšky (zdroj: *Lomnické noviny*, roč. 3, č. 5, s. 5)
7. Fotografie Aloise Štrobla (zdroj: *Beseda*, roč. 3, č. 6, s. 91)
8. Fotografie Josefa Vaňka (zdroj: *Z Českého ráje a Podkrkonoší. Vlastivědný sborník*. Sv. 4. Bystrá nad Jizerou: Okresní archiv Semily, 1991. s. 103)
9. Fotografie Karla Kotrby (zdroj: *Beseda*, roč. 3, č. 10, s. 169)
10. Fotografie Josefa Matěchy (zdroj: *Beseda*, roč. 3, č. 10, s. 175)
11. Fotografie Rudolfa Řepky (zdroj: *Beseda*, roč. 3, č. 10, s. 169)
12. Vykojený vlak u Košťálova – fotografie (zdroj: *Beseda*, roč. 3, č. 20, s. 329)
13. Skupina, která vykojila vlak u Košťálova – fotografie (zdroj: *Beseda*, roč. 4, č. 1, s. 5)
14. Plánek partyzánských bunkrů ve Vlastiboři (zdroj: VHA, Sběrka dokumentů o partyzánském a odbojovém hnutí, kr. 4, inv. č. 54)
15. Sokolovna v Semilech (zdroj: fotoarchiv autorky)
16. Budova bývalé průmyslové banky v Semilech (zdroj: fotoarchiv autorky)
17. „Kolowratova vila“ v Košťálově (zdroj: fotoarchiv autorky)
18. Budova bývalé školy ve Veselé (zdroj: fotoarchiv autorky)
19. Pohled na obec Mříčnou a vrch Strážník (zdroj: fotoarchiv autorky)

Příloha č. 1. Ukázka časopisu *V boj*, č. 38, vytištěn Vojenskou tiskárnou Semily.

VĚNOVÁNO PAMÁTCE VOJTĚCHA PREISSIGA A PANÍ INCE.

V BOJ

1939

33

"NIKDO NÁS NEZDOLÁ, MY JSME TEN PRVNÍ REGIMENT ... "

Příloha č. 2. Ukázka časopisu *V boj*, č. 33, vytištěn Vojenskou tiskárnou Semily.

O P I S

posledního dopisu bratra Karla Mařatky z věznice na Pankráci před popravou.

Gal.26.6.44 JI

Prag-Pankratz, den 24.6.1944

Drahá manželko !

Milost mi nebyla udělena, v sobotu o půl 12 před polednem jsem popraven. Buď statečná, a děti dobře vychovej. Byl bych rád, kdyby se bratr Pepík stal poručníkem. Bude-li Ti možné, tak na Karlíka nezapomeň, a co bude v Tvých silách, tak mu pošli, aby neměl nouzi. Libuška ať se řádně vyučí a poslouchá a máj brouček Aninka ať se dobře ve škole učí. Pozdravuj všechny známé, obzvlášť Pepíka, Stázičku, Lukášovi, Ďoubalíkovi, strýčka Špiku a tetu Anninku, tetu Zdenku, Helenku, všechny na poště, sousedy všechny a babičku. Prosím Tebe Mařenku má jediná odpust mi, že jsem Ti připravil do takových starostí, že ^{nemějš} ~~nebudu~~ v klidu prožítí zbytek svého života. Všem, kteří mně ublížili, že odpouštím, a prosím, jestli jsem někomu ublížil, aby mně také odpustili. Karlíkovi napiš, ať je také statečný, a nezapomíná na svého nešťastného tátu. Buďte tam v horách všichni zdraví, a jeden druhého neopouštějte.

S bohem moji drazí !

Váš táta.

Za správnost opisu:

Příloha č. 3. Opis posledního dopisu Karla Mařatky, odsouzeného vysokým sondergerichem 15. června 1944 k trestu smrti, popraven na Pankráci 24. června 1944.

VHA 308-125-2

kpt.

Evid. číslo:
Voj. čís./franc/:

Evidenční list.

Jméno a příjmení: G A B O D A Petr

Hodnost: podperučík

Zbraň: pěcheta

Jednotka: 1.čs.sám.brigáda v SSSR

Datum a místo narození: 5.července 1920
Ključárky, okres Mukačevo

Domovská
příslušnost: Ključárky, Mukačevo

Popis: Výška: 173 cm.

Obličej: pedleuhý

Národnost: ukrajinská

Oči: hnědé

Náboženství: řecko-katolické

Nos: normální

Rodiče:
Otec: Gaboda Jan

Ústa: souměrná

Matka: Bogdanová Anna
Její bydliště/adresa/
případně adresa jiných
příbuzných neb známých:

Čelo: vysoké se záhyby nou-
drestí

Gaboda Anna, Ključárky, čís.148
okres Mukačevo.

Vlasy: kaštanové

Vousy: žádné

Školní vzdělání: 4 třídy obecné
4 třídy měšťanské

Čelková postava: střední

Občanské povolání: žádné

Zvláštní znamení: žádné

Poslední zaměstnání před od-
chodem za hranice/činnost - kde-
jak dlouho/: pracoval jako
zemědělec v obci
Ključárky.

33

Příloha č. 4. Evidenční list z poválečného hlášení Petra Gabody o činnosti výsadku Chan.

Příloha č. 5. Partyzánský oddíl Lomnice nad Popelkou.

Příloha č. 6

František Hyška (1894 – 1989),
organizátor odbojového hnutí na Semilsku.

Příloha č. 7

Podplukovník Alois Štrobl (1894 – 1943),
velitel semilského pěšího praporu ON.
Popraven v Berlíně-Plötzensee 22. února 1943.

Příloha č. 8

Josef Vaněk, velitel semilské skupiny V boj. Popraven v Berlíně-Plötzensee 22. února 1943.

Příloha č. 9

Karel Kotrba, člen železnobrodské odbojové skupiny. Třikrát vyjel jako kurýr do Paříže za Hubertem Ripkou.

Příloha č. 10

Josef Matěcha z Brodce u Želeného Brodu,
člen Obrany národa, spolupracovník
Vladimíra Krajiny a parašutistů z desantů
Antimony a Barium.

Příloha č. 11

Rudolf Řepka ze Smrčí, člen
železnobrodské odbojové skupiny,
spolupracovník dr. Jaroslava Kratochvíla.

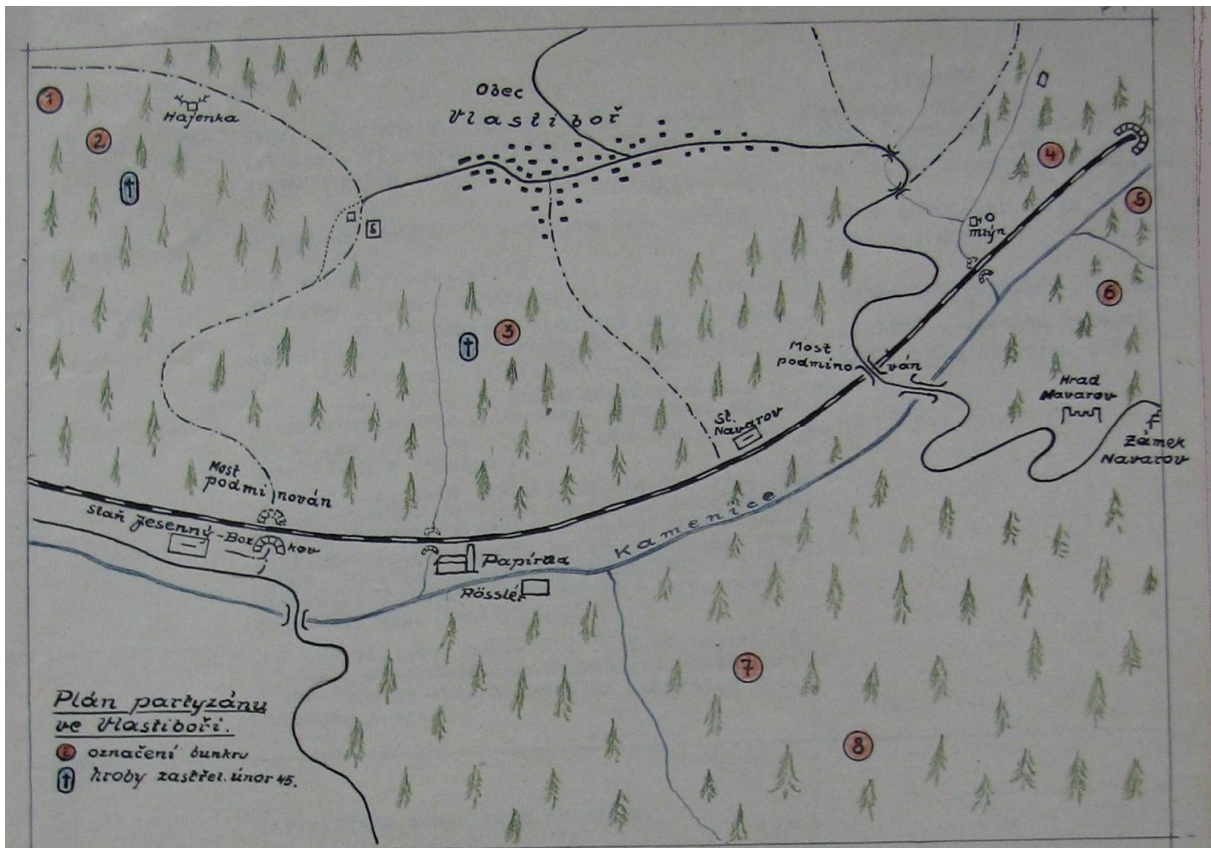

Příloha č. 12. Lomnickou odbojovou skupinou vykolejený vlak s koksem v noci z 30. dubna na 1. května 1945 v Košťálově.

Příloha č. 13. Skupina, která vykolejila vlak u Košťálova. Zleva: F. Arlet, automechanik z Lomnice n. P., J. Mullock, anglický zajatec z Chesire, F. Arkaděvič, ruský zajatec, J. Spiers, anglický zajatec z Oatlands Glasgow, J. Mašek, strojní zámečnick z Nové Vsi n. P. a V. Holec, strojní zámečnick z Lomnice n. P.

Legenda- obsazení bunkrů.

- 2 hřeby zastřelených příslušníku SS jako vyzvědači. U čís. 2 jeden a u čísla 3 dva.
- Bunkr čis. 1. postaven r 1944 stavěl Josef Matěcha, Žel. Brod a Frant. Doležal, Vlastiboř.
Obsazen, Semerád Karel Hradec Král, Hortenský Zdeněk, V. Hamry, Maussu Eugen, francouz Tunis, Jmasu R. francouz Tunis Volada, Rusko.
- Bunkr čis. 2. postaven 1944- Obsazen Jiří Doležal Vlastiboř, Josef Čyrtečka Vlastiboř, Alex Smirnov, Rus- Petr Balabanov, Rus- Eman Ševců, Košťálek-pačl- Josef Klinger, Žel. Brod, Brenei Paul francouz, Bya Marcel Rue Francouz, Grete Tomas, Francouz, Nikoli Verosilev, Rus-pačl, Krupicky Nikolai Rus Měr. Ivan Anynejev Rus-pačl, Svakyn Zachar Rus.
- Chata čis. 3. záleží
[5] sekeľovna Vlastiboř kde byla 3.5.45 zřizena vel. partyzánů. Stav celého odd. od 3.5.45. čítal 1.500 mužů.
- Chata čis. 4. přechodná
- Chata čis. 5. připravena pro vys. stanici
- CHata čis. 6. připravena pro další partyzány
- Chata čis. 7-8 obsazení Václav Mrkout Jesenný, Praha, J. Jořábek Ml. Boleslav, J. Mečíř Košťálek u Semil, Tomáš Byček paršutyštal řep. arm. t.č. Hl. štáb Praha B. Machačny Besedice okr. Semily.
Kromě těchto bylo přechodně ubytovány dalších 15 partyzánů jména jejich nejsou známá.

Velitel partyzánské skupiny

Příloha č. 14. Plánek partyzánských bunkrů ve Vlastiboři.

Příloha č. 15. Sokolovna v Semilech (dnešní stav). Zde se za války tiskl časopis *V boj*.

Příloha č. 16. Budova bývalé průmyslové banky v Semilech (dnes Česká spořitelna).
Pracoviště Františka Hyšky, na půdě ukrýval výtisky časopisu *V boj*.

Příloha č. 17. „Kolowratova vila“ v Košťálově, čp. 220 (dnešní stav). Zde pobýval, zejména ke konci války, hrabě Jindřich Kolowrat-Krakovský, člen zpravodajské skupiny Parsifal.

Příloha č. 18. Škola ve Veselý, v níž učitel Hlaváček ukrýval Vladimíra Krajínu
(dnes obecní úřad, spolková místnost a knihovna).

Příloha č. 19. Pohled na obec Mříčnou, v pozadí vrch Strážník. Zde se za války ukrývala řada partyzánů a členů odbojových skupin.

RESUME

The intended work considers antifascism revolt as well as democratic and communist revolt on the territory of political district Semily between the years 1939–1945. This work tries to implicate the rise and development of rebellious movement of Semily region during the period of Nazism occupation which is based on archive sources and secondary literature. This work is divided into three chapters.

The first chapter monitors the developing military organisation „Obrana národa“ in Semily region from Spring until Autumn 1939. Also, its cooperation with Semily group „V boj“ and the connection with Semily region on „Petiční výbor Věrní zůstaneme“. In parallel, this work also deals with communist revolt until the end of 1939.

Furthermore, the second chapter records the quoted rebellious organisations from Autumn 1939 until Summer 1941. In this period, especially from Winter 1940, the organisation „Obrana národa“ was heavily affected by extensive arresting. It lost its leader, many people ended up in the prison and some of them were even executed. The wider member organisation stayed mainly untouchable. Likewise ended up the Semily group „V boj“ who printed the magazine also for Prague in Autumn 1939 until Winter 1940. This organisation, because of its small amount of members, was completely decimated. Likewise for the communists in Semily region, whose activity was restricted during this period only for propagation and spread of „Rudé právo“ and leaflets, were considerably affected by the arresting during the period from Autumn 1940.

Moreover, the third chapter traces the rebellion in Semily region from Summer 1941 until the end of the year 1943. In Summer 1941 Germany attacked Soviet Union which considerably changed the international relations as well as the national rebellious front. The representatives of democratic revolt and illegal KSC started to strain after mutual cooperation. Some particular agreement went through though. Although KSC still maintained a solitary political line and a organisation structure. In Semily region the rebellious movement in this period was weakened due the intervention from years 1940–1941. The extensive activity developed, above all, rebels in Železný Brod whose organisation was the least affected by the arresting. These rebels were also hiding one of the significant representative, Vladimír Krajina and cooperated with paratroopers from parachute Antimony.

The third chapter deals with the activation of the revolt in Semily region from Spring 1944 until the early evening riot in May 1945. From Spring 1944 were formed an extensive military organisation from the remaining members of the organisation „Obrana národa“ in Semily and Železný Brod region which was subjected to leadership Alex in the framework of „Politicko-vojenská organizace III.“ (the politician-military organisation) in Hradec Králové region. This organisation cooperated with the paratroopers from parachute Barium. During this period in the local district guerrilla detachment have started to create in behalf of their local inhabitants. Their members were mainly refugees from the prison camps and illegal residents.

These groups played an important part, mainly in the May riot which is all recorded in the last chapter of my work. The final chapter traces the events of the riot how they were exactly followed in individual days.

KEY WORDS

Protectorate Bohemia and Moravia – Nazism occupation – antinazism revolt – guerrilla movement – paratrooper descent – May riot